

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO VALDYMO IR VERSLO FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

JELENA MARKEVIČ

PASIRENGIMAS DVIKALBYSTĖS ĮGYVENDINIMUI VILNIAUS
MIESTO IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE:
IŠŠŪKIAI IR GALIMYBĖS

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas

Doc. dr. Barbara Stankiewicz

VILNIUS

2025

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO VALDYMO IR VERSLO FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

PASIRENGIMAS DVIKALBYSTĖS ĮGYVENDINIMUI
VILNIAUS MIESTO IKIMOKYKLINIO UGDYMO
ĮSTAIGOSE: IŠŠŪKIAI IR GALIMYBĖS
Švietimo ir mokslo politikos ir vadybos magistro baigiamasis darbas

Recenzentas
(parašas)
2025 12 12

Vadovas(ė)
(parašas) doc. dr. B. Stankiewicz
2025 12 08

Atliko
gr stud. ŠMPvmns24-1
(parašas) J. Markevič
2025 12 08

VILNIUS, 2025

TURINYS

ĮVADAS	9
1. DVIKALBYSTĖS SAMPRATA IR TAIKYMAS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE	13
1.1. Dvikalbystės samprata	13
1.2. Dvikalbystės poveikis vaiko raidai.....	16
1.3. Dvikalbystė ir jos veiksniai, principai, modeliai, integravimo strategijos ikimokykliniame amžiuje	21
1.4. Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme patirties analizė.....	28
1.4.1. Užsienio šalių patirtis.....	28
1.4.2. Dvikalbystės ugdymo praktika Lietuvoje.....	33
1.5. Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui iššūkių ir galimybių Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigose kaitos 2018-2024 metų laikotarpiu analizė	38
2. PASIRENGIMO DVIKALBYSTĖS ĮGYVENDINIMUI VILNIAUS MIESTO IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE IŠŠŪKIŲ IR GALIMYBIŲ TYRIMO METODOLOGIJA	42
2.1. Tyrimo dizainas.....	42
2.2. Tyrimo instrumentų pagrindimas	44
3. PASIRENGIMO DVIKALBYSTĖS ĮGYVENDINIMUI IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE IŠŠŪKIŲ IR GALIMYBIŲ TYRIMO REZULTATAI	48
3.1. Veiksnių dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose identifikavimas – kokybinio tyrimo rezultatų analizė.....	48
3.1.1. Švietimo įstaigų mokytojų nuomonė dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose.....	49
3.1.2. Švietimo įstaigų vadovų ir pavaduotojų ugdymui nuomonės dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose	61
3.1.3. Švietimo ekspertų nuomonė dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose.....	72
3.2. Diskusija	78
IŠVADOS	80
REKOMENDACIJOS	82
LITERATŪRA	83
ANOTACIJA	91
ANNOTATION	91
SANTRAUKA	92
SUMMARY	93
PRIEDAI	95

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

<i>1 pav.</i> Dvikalbystės atspindys mokyklos kultūroje	14
<i>2 pav.</i> Dvikalbystės poveikis vaikui	17
<i>3 pav.</i> Dvidešimt pirmojo amžiaus dvikalbystės ikimokyklinio ugdymo tyrimų teorinė sistema	22
<i>4 pav.</i> Darželio dvikalbystės modelis (integruotas)	27
<i>5 pav.</i> Vaikų kalbinio ugdymo metodai ir priemonės	35
<i>6 pav.</i> Dvikalbio ugdymo patirtis ikimokyklinėse įstaigose Lietuvoje	37
<i>7 pav.</i> Tyrimo proceso struktūra ir etapai	43

LENTELIŲ SĄRAŠAS

<i>1 lentelė.</i> Vaikų dvikalbystės skirstymas pagal kalbų įsisavinimo laiką ir pasirinkimo galimybę	18
<i>2 lentelė.</i> Skirtumai tarp ankstyvosios ir vėlyvosios dvikalbystės	18
<i>3 lentelė.</i> Vaiko dvikalbystės veiksniai	23
<i>4 lentelė.</i> Vaikų kalbos įsisavinimo etapai pagal De Houwer, 2009	23
<i>5 lentelė.</i> Vaikų dvikalbystės principai	24
<i>6 lentelė.</i> Vaikų dvikalbystės ugdymo modeliai	26
<i>7 lentelė.</i> Kalbos ikimokykliniame ugdyme (šaltinis Nagel ir kt. (2012))	31
<i>8 lentelė.</i> Klausimų temos skirtingoms informantų grupėms	49
<i>9 lentelė.</i> Dvikalbystės ugdymo samprata	50
<i>10 lentelė.</i> Asmeninė ir profesinė patirtis organizuojant dvikalbį ugdymą ikimokyklinėje įstaigoje	51
<i>11 lentelė.</i> Dvikalbiams vaikams reikalinga pagalba	52
<i>12 lentelė.</i> Didžiausi iššūkiai įgyvendinant dvikalbystės ugdymo modelį	53
<i>13 lentelė.</i> Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje galimybės	54
<i>14 lentelė.</i> Dirbant su dvikalbiais vaikais taikomi metodai ir darbo būdai	55
<i>15 lentelė.</i> Reikalingi resursai ir pagalbos formos kokybiškam dvikalbiam ugdymui	56
<i>16 lentelė.</i> Švietimo politikos, savivaldos ar EDU Vilnius palaikymas	57
<i>17 lentelė.</i> Per pastaruosius metus dvikalbio ugdymo srityje pastebėti pokyčiai	58
<i>18 lentelė.</i> Rekomendacijas švietimo politikos formuotojams dėl dvikalbystės įgyvendinimo ikimokyklinėse įstaigose	60
<i>19 lentelė.</i> Dvikalbystės ugdymo samprata	61
<i>20 lentelė.</i> Asmeninė ir profesinė patirtis, dvikalbio ugdymo organizavimas, užsienio patirties taikymas	62
<i>21 lentelė.</i> Pedagogų kalbinės ir kultūrinės kompetencijos, mokytojų paieškos iššūkiai, darbo sėkmė	64
<i>22 lentelė.</i> Didžiausi dvikalbystės modelio įgyvendinimo iššūkiai	65
<i>23 lentelė.</i> Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui galimybės	66
<i>24 lentelė.</i> Dvikalbystės įtaka vaikų raidai (teigiamas ir neigiamas poveikis)	67
<i>25 lentelė.</i> Reikalingi resursai ir pagalbos formos kokybiškam dvikalbiam ugdymui	68
<i>26 lentelė.</i> Švietimo politikos, savivaldos ar EDU Vilnius palaikymas	69
<i>27 lentelė.</i> Per pastaruosius metus dvikalbio ugdymo srityje pastebėti pokyčiai	70
<i>28 lentelė.</i> Rekomendacijas švietimo politikos formuotojams dėl dvikalbystės įgyvendinimo ikimokyklinėse įstaigose	71

<i>29 lentelė.</i> Dvikalbystės ugdymo samprata	72
<i>30 lentelė.</i> Ikimokyklinio dvikalbio ugdymo modeliai dažniausiai naudojami ikimokyklinio švietimo įstaigose	72
<i>31 lentelė.</i> Pedagogų kalbinės ir kultūrinės kompetencijos dirbant su dvikalbiais vaikais	73
<i>32 lentelė.</i> Dvikalbystės integravimo strategijos	74
<i>33 lentelė.</i> Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose praktika Vilniaus miesto savivaldybėje	74
<i>34 lentelė.</i> Dvikalbystės įtaka vaikų raidai (teigiamas ir neigiamas poveikis)	75
<i>35 lentelė.</i> Reikalingi resursai ir pagalbos formos kokybiškam dvikalbiam ugdymui	75
<i>36 lentelė.</i> Ikimokyklinio švietimo įstaigų, kurios siekia pasirengti dvikalbystės įgyvendinimui, palaikymas	76
<i>37 lentelė.</i> Per pastaruosius metus dvikalbystės įgyvendinimo srityje pastebėti pokyčiai	76
<i>38 lentelė.</i> Rekomendacijos dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinėse įstaigose	77

PRIEDŲ SĄRAŠAS

<i>1 priedas.</i> Dvikalbio ir daugiakalbio vaiko ugdymo proceso modeliavimas	95
<i>2 priedas.</i> Interviu klausimai ikimokyklinių švietimo įstaigų mokytojams/pedagogams, vadovams ir švietimo ekspertams	96
<i>3 priedas.</i> Pusiau struktūruoto interviu klausimų pagrindimas	99
<i>4 priedas.</i> Respondento sutikimas	100

SĄVOKOS

Dvikalbystė (bilingvizmas) – to paties individo alternatyvus dviejų ar daugiau kalbų vartojimas (Hoffmann, 2014).

Dvikalbis ugdymas – tai toks ugdymo procesas, kai mokykloje dalyko (ne kalbos) turinio mokoma ne vien mokinio gimtąja, bet ir svetimąja kalba. Kadangi kalbų mokymosi poreikis yra labai išaugęs, toks mokymo būdas šiuo metu laikomas vienu perspektyviausių siekiant išmokti ir išmokyti svetimųjų kalbų (<http://www.kalbuzemelapis.flf.vu.lt/lt/zinynas/dvikalbis-ugdymas/>).

Ikimokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2024).

Įgyvendinimas – ryšių su visuomene veiklos etapas, kai įgyvendinami suplanuoti ryšių su visuomene veiksmai ir priemonės. Šiame etape organizacija ir jos auditorijos keičiasi informacija, idėjomis, požiūriais ar pan., siekia abipusio supratimo (Lietuvos Respublikos terminų bankas, 2005-2022).

SANTRUMPOS

CLIL – turinio ir kalbos integruotas mokymasis

CLILiG – Integruotas vokiečių kalbos ir dalyko mokymas(is) Lietuvoje

EK – Europos Komisija

ES – Europos Sąjunga

ESFA – Europos socialinio fondo agentūra

LR – Lietuvos Respublika

LRV – Lietuvos Respublikos Vyriausybė

NŠA – Nacionalinė švietimo agentūra

NVO – Nevyriausybinės organizacijos

OSP RDB – Oficialiosios statistikos portalo Rodiklių duomenų bazė

ŠMSM – Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

ŠVIS – Švietimo valdymo informacinė sistema

UNESCO – (angl. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija

IVADAS

Darbo aktualumas. Šiandieninėje švietimo politikoje dėl didėjančio globalumo visame pasaulyje dvikalbystė tampa vis dažnesnė ir populiarnesnė. Pastaraisiais metais didėja dvikalbių mokyklų švietimo rinka. Taip vyksta dėl tokių priežasčių, kaip tėvų siekis daugiakalbių įgūdžių, gerinančių akademinius pasiekimus, bei vyriausybės ir mokinių siekio dvikalbystės mokymąsi susieti su globalizacijos ir geresnių pažintinių funkcijų įtvirtinimu. Kaip rodo dvikalbio mokyklinio ugdymo rinkos apžvalga, jau 2024 m. ši pasaulinė rinka sudarė 17,89 mlrd. JAV dolerių, o iki 2033 m. turėtų pasiekti 44,85 mlrd. JAV dolerių. Augimo tempas prognozuojamu laikotarpiu galėtų pasiekti 9,5 proc. Tuo tarpu pasaulinės vaikų dvikalbystės rinkos prognozės siekia 12,4 proc. augimą (Bilingual School Education Market overview, 2024). Dvikalbystės svarbą atspindi ir naujausi švietimo tyrimai, rodantys konkrečių inovatyvių švietimo politikos įrankių ir strategijų pritaikymo tendencijas. Vienas įdomesnių pavyzdžių – 2025 m. numatyta intensyvi kelių maišytų kalbų praktikos plėtra (Top 5 Bilingual Education Research Trends to Watch in 2025). Tarptautinės organizacijos, tokios kaip UNESCO, taip pat aktyviai įsitraukia į dvikalbystės skatinimą ir siekia, kad išaugtų galimybės mokytis tėvų kalba (New UNESCO report calls for multilingual education to unlock learning and inclusion, 2024).

Nors daugelyje pasaulio šalių vaikai susiduria su dvikalbyste nuo ankstyvo amžiaus, tačiau požiūris į dvikalbystę skiriasi. Dvikalbystė paplito globalizacijos sąlygomis ir jau tapo natūraliu reiškiniu (Monkevičienė, Glebuviene, Jonilienė, Mazolevskienė, Galkienė ir Gevorgianienė, 2015). Tiek dvikalbystė, tiek ir dvikalbis ugdymas atsirado dėl modernių laikų dinamikos ir jau ne vieną dešimtmetį tęsiasi diskusijos išryškinant privalumus ir trūkumus. Pavyzdžiui, Turkijoje, nepritariama dvikalbio švietimo politikai siekiant išsaugoti nacionalinę vienybę (Şahin, Korkmaz, 2024), o Suomijoje ir Kanadoje yra įteisintos dvi oficialiosios kalbos (Lietuvos Respublikos terminų bankas, 2005-2022). Daugumoje Europos šalių požiūris į dvikalbystę apskritai skiriasi. Tačiau dvikalbio ugdymo perspektyva priklauso nuo požiūrio taško, todėl atliekant dvikalbio ugdymo tyrimus svarbu pasirinkti tinkamą kontekstą (Bialystok, 2018).

Lietuvoje pastaruoju metu dvikalbystei skiriama daugiau dėmesio dėl ES gyventojų migracijos ir iš užsienio atvykusių kitakalbių šeimų. 2023 metais vienas iš Aštuonioliktosios LR Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano veiksmų buvo siejamas su Lietuvos kontekstą atitinkančio ir tarptautinėje erdvėje pasitvirtinusio dvikalbio ugdymo modelio patvirtinimu, siekiant „diegti jį ikimokyklinio ugdymo įstaigose ir mokyklose, kuriose ugdymas vykdomas tautinių mažumų kalba“ (Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos 2023 metų veiklos ataskaita, p. 72).

Ikimokyklinio amžiaus vaikų dvikalbystės tyrimus Lietuvoje, kaip ir pasaulyje, paskatino per pastarąjį dešimtmetį ypač išaugęs mišrių šeimų skaičius (Hilbig, 2020; Urbonienė, Gatautienė, 2023). Lietuvoje dvikalbio ugdymo įgyvendinimo politika rimčiau pradėta tyrinėti XX a. pabaigoje. Tačiau ankstesnis požiūris į dvikalbystę per pastaruosius dešimtmečius gerokai pasikeitė. Svarbiausi pokyčiai prasideda dvikalbystės įgyvendinimo ikimokykliniame ugdyme politikoje. Dėl turinio naujumo, vadybos, mokytojų kompetencijos, vaikų adaptacijos, dvikalbio ugdymo įgyvendinimo laukia net tik naujos galimybės, bet ir iššūkiai.

Temos iširtumas. Dvikalbystės problemas pastarąjį dešimtmetį analizavo ir tyrė nemažai užsienio mokslininkų. E. Blom, T. Boerma ir kt. (2017) nagrinėjo dvikalbių vaikų kognityvinius pranašumus skirtinguose sociolingvistiniuose kontekstuose. L. Lazzarino (2017) atliko su kalba susijusių dvikalbio ugdymo rezultatų ikimokykliniame amžiuje ir pradinėje mokykloje sisteminę 2000-2016 m. apžvalgą. Z. Morell (2017) ieškojo ikimokyklinio ugdymo permąstymo per dvikalbį universalųjį ikimokyklinį ugdymą galimybių ir iššūkių. E. Bialystok (2018) pateikė dvikalbio mažų vaikų ugdymo: poveikio ir pasekmių apžvalgą. S. E. Djahimo ir Y. Indahri (2018) tyrė, ar dvikalbis mokymas ankstyvajame ugdyme gali geriau ugdyti vaikus. V. Grøver, J. Lawrence ir V. Rydland (2018) analizavo dvikalbių ikimokyklinio amžiaus vaikų antrosios kalbos žodyno raidą per pirmosios kalbos žodyno įgūdžių vaidmenį ir antrosios kalbos pokalbio įvestis. C. Williams ir E. Lowrance-Faulhaber (2018) atliko mažųjų dvikalbių vaikų rašymo tyrimų apžvalgą. Plačiau ikimokyklinį dvikalbį ugdymą XXI amžiuje tyrė M. Schwartz (2018) bei M. Schwartz ir A. Palviainen (Eds.) (2019). M. Bergroth ir A. Palviainen (2020) analizavo ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros partnerystę dvikalbystės mažumų kalbų mokyklose: dvikalbių šeimų ir pedagogų praktikų bendradarbiavimą. A. Palviainen ir X. L. Curdt-Christiansen (2022) ankstyvojo kalbinio ugdymo vadove aprašė kalbų mokymo politiką ir ankstyvąjį ugdymą. M. Schwartz ir E. Mazareeb, E. (2023) atliko vaikų kalbinio veiksnio tyrinėjimo kaip vartų į ankstyvosios dvikalbės raidos ir ugdymo supratimo tyrimą. M. Schwartz ir M. Minkov (2023) domėjosi, kaip komandinis mokymas gali būti sėkmingas, ir atliko komandos formavimo ir jo kritinių savybių tyrimą ikimokykliniame dvikalbiame ugdyme. O. Anatoli (2024) tyrinėjo švedų-anglų ikimokyklinį ugdymą kaip dvikalbių reikšmių atradimo bendradarbiaujant erdvę.

Lietuvoje dvikalbystės tema diskutuojama jau ne vieną dešimtmetį. Remiantis naujausiais mokslininkų darbais ir požiūriu į vaikų dvikalbystę, apie daugiakultūrinius darželius rašė A. Auškelienė ir kt. (2016). Kitakalbių šeimų ikimokyklinio amžiaus vaikų adaptacijos procesas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje nagrinėjo J. Klizaitė, S. Rupkuvienė ir kt. (2017). I. Hilbig (2019) plačiau tyrė dvikalbystę Oslo lietuvių šeimose paliečiant kalbą ir tapatybę bei keturis sociolingvistinius portretus bei nedarniosios vaikų dvikalbystės mišriose emigrantų šeimose problemas (2020). A. Mazolevskienė (2019) palietė dvikalbio

vaiko šeimoje temą. Z. Bartkevičienė, N. Burneikaitė ir kt. (2020) pateikė patarimus pedagogams, mokantiems lietuvių kalbos 3–6 metų vaikus įstaigose, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas vykdančiose tautinės mažumos kalba. J. Lenkauskaitė ir D. Malinauskienė (2023) apžvelgė esamus dvikalbio ikimokyklinio ugdymo modelius Lietuvoje, metodikas („vienas asmuo — viena kalba“, dvikalbės grupės), gerąją praktiką ir iššūkius, bendrą situaciją, problemas, perspektyvas. G. Pakalnytė R. ir Jonušauskienė (2024) plačiau analizavo, kas būdinga dvikalbystės įsisavinimui Austrijoje bei atskleidė ypatybes ir poveikį ikimokyklinio amžiaus vaikų pažintinei raidai.

Tyrimo problema. Temos ištirtumo analizė leidžia teigti, kad Lietuvoje vaikų dvikalbystė yra plačiai analizuojama, tačiau pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme iššūkiai ir galimybės mažai tyrinėti. Šiame darbe formuluojami **probleminiai klausimai**:

1. Su kokiais iššūkiais susiduriama pasirengiant dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose?
2. Kokie veiksniai turėtų lemti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme galimybių užtikrinimą?

Tyrimo hipotezės: 1. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose pasirengimą dvikalbystės įgyvendinimui labiausiai riboja ištekliai, metodinės medžiagos trūkumas ir tėvų nepakankamas įsitraukimas. 2. Pastaraisiais metais ikimokyklinio ugdymo įstaigose pastebimas teigiamas pokytis – auga pedagogų kompetencija ir didėja dvikalbio ugdymo poreikis.

Tyrimo objektas – pasirengimas dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tyrimo tikslas – atskleisti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose iššūkius ir galimybes.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibrėžti dvikalbystės ikimokykliniame ugdyme sampratą.
2. Išanalizuoti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose patirtį užsienio šalyse ir Lietuvoje.
3. Išnagrinėti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose kaitą 2018 – 2024 metų laikotarpiu.
4. Identifikuoti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme veiksnius ir parengti rekomendacijas dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir teisės aktų analizė, sisteminė analizė, palyginamoji analizė, atvejo analizė, dokumentų analizė, antrinių duomenų analizė, ekspertų apklausa, interviu metodas.

Mokslinės literatūros analizė padėjo apibrėžti dvikalbystės ikimokykliniame ugdyme sampratą. Remiantis atlikta teisės aktų ir dokumentų analize išskirti iššūkiai ir galimybės užtikrinant pasirengimą dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme. Sisteminės analizės metodas leido visuminį požiūrį į pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose iššūkius ir galimybe susieti su konkrečiais veiksniais. Ekspertų apklausa taikyta siekiant gauti išsamią informaciją apie dvikalbystės įgyvendinimą Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Interviu metodas padėjo atskleisti tyrimo dalyvių patirtį, išvalgas ir pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui galimybių vertinimą.

Tyrimo teorinis reikšmingumas. Vadovaujantis naujausiais moksliniais ir teisiniais šaltiniais išanalizuotos pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose iššūkių ir galimybių aktualijos. Atsižvelgiant į teorines išvadas parengtas kokybinio tyrimo klausimynas skirtingoms informantų grupėms.

Tyrimo praktinis reikšmingumas. Atlikus empirinį tyrimą pateikti pasiūlymai Vilniaus miesto savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigoms, švietimo politikos formuotojams, ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovams, pedagogams praktikams pateikti pasiūlymai, kaip įgyvendinti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme galimybių užtikrinimą.

Darbo struktūra. Pirmoje darbo dalyje pateikiami dvikalbystės sampratos ir taikymo švietimo sistemoje teoriniai aspektai. Šioje dalyje plačiau apibrėžiama dvikalbystė samprata, analizuojama dvikalbystės įtaka vaiko raidai, apibendrinama vaikų dvikalbystė ir jos veiksniai, principai, modeliai, integravimo strategijos. Taip pat atliekama pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme patirties analizė, apimanti užsienio šalių patirtį ir dvikalbystės ugdymo praktiką Lietuvoje. Antra dalis skirta pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose iššūkių ir galimybių tyrimo metodologijos aprašymui. Šioje dalyje skiriamas dėmesys tyrimo dizainui, tyrimo imčių charakteristikai ir tyrimo instrumento pagrindimui. Trečioje darbo dalyje pateikiami pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose iššūkių ir galimybių tyrimo rezultatai.

Darbo pabaigoje pateikiami apibendrinti tyrimo rezultatai, išvados ir rekomendacijos. Darbe pateikti 7 paveikslėliai, 38 lentelės. Panaudoti 85 literatūros ir kitų dokumentų šaltiniai. Darbo apimtis 100 puslapių, iš jų priedai sudaro 6 puslapius.

1. DVIKALBYSTĖS SAMPRATA IR TAIKYMAS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE

1.1. Dvikalbystės samprata

Dvikalbystės apibūdinimas dažniausiai siejamas su asmens gebėjimu bendrauti daugiau nei viena kalba. Ir nebūtinai abiejų kalbų mokėjimo lygis turi būti vienodas (Schwartz, 2018; Bartkevičienė, Burneikaitė, Dabašinskienė, Plūkienė, Rupšienė (reng.), 2020; Antroji kalba ankstyvajame amžiuje, 2020; Lietuvos Respublikos terminų bankas, 2005-2022). Pavyzdžiui, dvikalbystė gali būti apibrėžiama kaip to paties asmens dviejų ar daugiau kalbų reguliarus vartojimas nuo mažiausiai 7 metų amžiaus (Pliatsikas, DeLuca, et al., 2017). Taip pat tai gali būti ir gebėjimas palaikyti bent paprastą pokalbį bent dviem kalbomis (Visuotinė lietuvių enciklopedija, 2025).

Hoffmann (2014) dvikalbystę vadina natūraliu reiškiniu. Gyvenantiems vienakalbėje rečiau tenka susidurti su dvikalbyste, bet gimus dvikalbėje šeimoje – tai tampa kasdienybe. Kitos priežastys, kodėl žmonės tampa dvikalbiai, gali būti asmeninės, socialinės ar kultūrinės. De Houwer & Ortega (2019) nuomone asmenys, kurie domisi tam tikromis kalbomis arba kultūra ar religija, tampa dvikalbiais ir savo iniciatyva dėl asmeninės motyvacijos ir savarankiškų studijų. Taigi dvikalbystė gali būti individualus reiškinys, tačiau gana dažnai tai yra visuomeninis reiškinys, kuris būdingas ištisoms bendruomenėms, tokioms kaip katalonai Ispanijoje ar lenkai Vilniaus krašte (Visuotinė lietuvių enciklopedija, 2025).

Hilbig (2019) nuomone, dvikalbystė – tai dviejų ar daugiau kalbų mokėjimas ir vartojimas kasdieniame gyvenime arba gali būti įvardinamas kaip gebėjimas bent suprasti dvi ar daugiau kalbų. O paprasčiau dvikalbystę galima suprasti, kaip kelių kalbų vartojimą pakaitomis (Su, Cetin, 2021).

Urbelienė J. įvardina dvikalbystę kaip privalumą ir investiciją visam gyvenimui (Dvikalbių vaikų ugdymo patarimai, priemonės, metodika, 2021). Priklausomai nuo konteksto, kuriame ji yra naudojama, dvikalbystė gali turėti skirtingas reikšmes. Tačiau bendras dvikalbystės apibrėžimo bruožas yra asmens gebėjimas vartoti antrąją kalbą tokiu lygiu, kuris artimas arba panašus į jo pirmąją kalbą (Şahin, Korkmaz, 2024).

Dvikalbystės esmė yra žmonės iš skirtingų kultūrų ir jų bendravimas (Urbonienė, Gatautienė, 2023). Tuo tarpu dvikalbystės reiškinys itin aktualus pedagogikos mokslo sričiai, ypač kalbant apie vaikų dvikalbystę. Vokietijoje ir Anglijoje 2014 metais buvo atlikti moksliniai tyrimai su keliomis kalbomis kalbančiomis šeimomis, kurių metu dėmesys sutelktas į vaiko ryšį su tėvais, jų bendravimą, tėvų kilmės šalį ir pan. (Banasiak, Olpińska-Szkiełko, 2019). Taigi dvikalbystę reikėtų suprasti kaip procesą, kurio teikiami

iššūčiai turėtų suvienyti visą šeimą ir padėtų siekti bendro tikslo (Vilkytė, 2021).

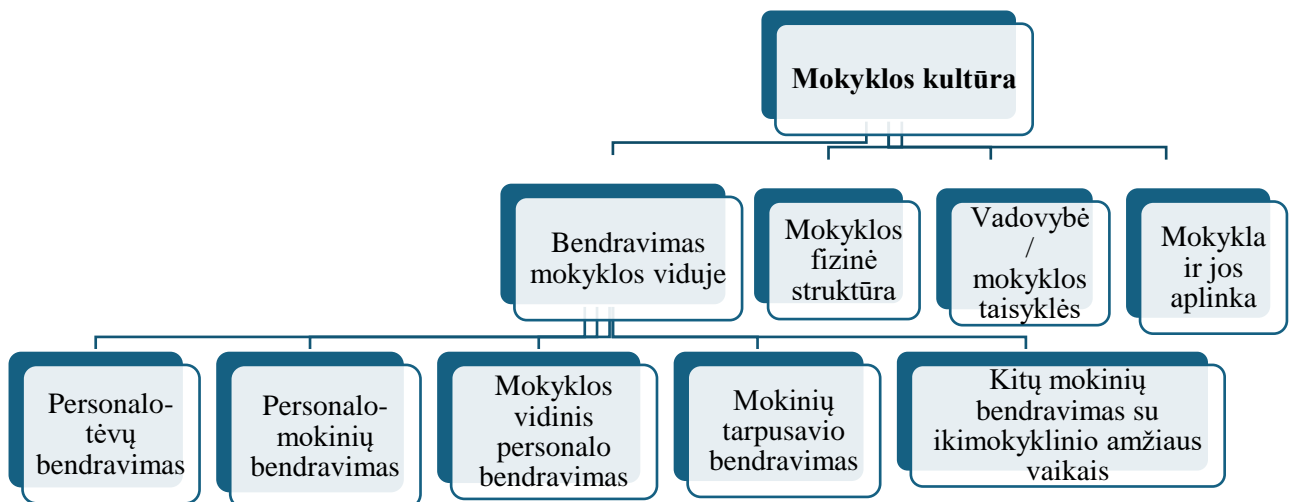
Amerikiečių kalbininkas L. Bloomfield dar 1933 m. dvikalbį žmogų apibūdino kaip idealų individą, kuris valdo dvi kalbas taip, kaip vienakalbiai valdo vieną. Tokiu atveju tiek vaikas, tiek suaugęs turi būti pilnai įsisavinęs abi kalbas ir laisvai bendrauti visose situacijose (cit. iš Chilla & Fox-Boyer, 2016, p. 12).

Dvikalbis ugdymas – tai skėtinė sąvoka, apimanti įvairias ugdymo programas, kurios buvo skirtos dar platesniam vaikų ratui ir daugybei ypatingų aplinkybių. Dvikalbį ugdymą galima suvokti kaip bet kokią mokyklos programą, kai mokymosi procese vartojama daugiau nei viena kalba. Svarbu, kad vaikų dvikalbis ugdymas būtų perspektyvus, parinkta tinkama aplinka, o programos rezultatai atitiktų vaikų poreikius (Bialystok, 2018).

Pasak Urbonienės ir Gatautienės (2023), nors dvikalbystė jau tampa įprastu reiškiniu, tačiau vis dar nėra vieno bendro dvikalbystės apibrėžimo. Reikėtų pastebėti, jog skirtingai nuo pirminės dvikalbystės sampratos, jau vyrauja teigiamas požiūris į dvikalbystės svarbą asmeniui. Pastaraisiais metais keletu kalbų mokėjimas tapo natūraliu dalyku. Atsižvelgiant į šių dienų aktualijas, dvikalbystė laikoma privalumu.

Nustatyti dvikalbystės privalumus ir trūkumus ikimokykliniame ugdyme galima atliekant empirinį tyrimą. Pavyzdžiui, remiantis stebėjimu, interviu ir dokumentų analizės rezultatais galima atsakyti į klausimą, kaip dvikalbystė atspindi mokyklos kultūrą (žr. 1 pav.).

1 pav. Dvikalbystės atspindys mokyklos kultūroje

Cituota iš Su, F. Y., & Cetin, A. 2021, p. 273

Analizuojant dvikalbystės atspindį mokyklos kultūroje išskiriamas bendravimas mokyklos viduje, apimantis įvairiapusį personalo, tėvų ir mokinių bendravimą bei kitų mokinių bendravimą su ikimokyklinio

amžiaus vaikais. Kaip atskiros tiriamosios dalys yra mokyklos fizinė struktūra, vadovybė / mokyklos taisyklės bei pati mokykla ir jos aplinka.

Taigi, susidarius tam tikroms aplinkybėms, vaikai išmoksta kalbėti ne tik bent vieno iš tėvų gimtąją kalbą, bet ir regiono ar valstybės, kuriuose gyvena, bendra kalbą. Dvikalbystė gali turėti įtakos tiek ugdymo aplinkai, tiek klasės aplinkai, tiek ir bendraamžių santykiams. Norint pašalinti dvikalbystės keliamus sunkumus, pirmiausia reikia juos nustatyti ir įvertinti atsakant į klausimus, kaip dvikalbystė atsispindi mokyklos, klasės ir bendraamžių kultūroje ikimokykliniame ugdyme (Su, Cetin, 2021). Nors dėl užsieniečių kalbinės integracijos, įvairiakalbių vaikų mokymo švietimo įstaigose planavimo dvikalbystė vis dar kelia iššūkių, tačiau vis dažniau į dvikalbystę žiūrima kaip į neįkainojamą išteklių, praturtinantį žmonių ir visuomenių gyvenimą (Visuotinė lietuvių enciklopedija, 2025). „Dvikalbiai vaikai visame pasaulyje neabejotinai yra tolerancijos, išminties ir pasitikėjimo nešėjai“ (Vilknytė, 2021, p. 21). Tai akivaizdžiai rodo besikeičiantį požiūrį į vaikų gebėjimą suprasti dvi skirtingas kalbas ir sėkmingai tobulinti įgūdžius tinkamoje aplinkoje.

Naujausias švietimo specialistų požiūris į dvikalbystę ją vertina ne tik kaip papildomą kalbą, bet ir kaip platesnį pasaulio suvokimą, geresnius bendravimo įgūdžius bei ilgalaikes perspektyvas. Įgyvendinant dvikalbystės ugdymą, neišvengiamai būtina spręsti klausimus, susijusius su tuo, kada geriausia pradėti mokytis, kaip vaikui išvengti sunkumų, kokie yra dvikalbystės ugdymo metodo iššūkiai ir kaip juos sėkmingai įveikti (LRT.lt. Švietimas, 2025). Tyrimai rodo, jog netgi dvejų metų dvikalbiai vaikai geba prisitaikyti prie pašnekovo ir vartoti jo pasirinktą kalbą, kadangi:

- įvairi informacija suvokiama ir įsimenama pasitelkiant kelių kalbų priemones, net maži vaikai geba vertėjauti, tarpininkauti ir padėti susikalbėti;
- dvikalbiams vaikams lengviau sekasi mokytis naujų kalbų, nes kalbiniai centrai ir kalbos padargai yra paslankesni ir imlesni įsisavinti kitos kalbos garsyną bei gramatines konstrukcijas;
- kelių kalbų mokėjimas leidžia pažinti skirtingas kultūras, skatina toleranciją ir pagarbą;
- dvikalbiai vaikai pasižymi geresne socialine ir kultūrine kompetencija;
- smegenyse nuolat vyksta „slopinimo procesas“, kai viena kalbų, kuria tuo metu bendraujama, yra aktyvi, o kita – pasyvi, vaikai lengviau atsiriboja nuo nereikalingos informacijos ir yra dėmesingesni;
- mokslininkai nustatė, kad dvikalbiai vaikai anksčiau išmoksta skaityti ir rašyti;
- dvikalbiams vaikams geriau sekasi atlikti kognityvines užduotis, kai reikia sukaupti dėmesį ir logiškai mąstyti ir jie lengviau sprendžia matematikos užduotis;
- kalbėdami dviem skirtingomis kalbomis, vaikai verčia abstrakčias sąvokas iš vienos kalbos į kitą

ir taip įgunda kūrybiškai įveikti keblumus;

- sparčiau lavėja dvikalbių vaikų atmintis;
- dvikalbiai vaikai greičiau įgunda naudotis informaciniais šaltiniais įvairiomis kalbomis (Frolovaitė, 2020, p. 8-10).

Apibendrinant galima teigti, kad dvikalbystės samprata interpretuojama gana įvairiai, tačiau galima sutikti, jog dvikalbystės esmė – asmens gebėjimas kalbėti keliomis kalbomis. Su dvikalbyste dažniausiai susiduria mišriose šeimose arba tarp skirtingų etninių kultūrų gyvenantys asmenys. Ilgą laiką buvo manyta, jog dvikalbystė vaikams turi neigiamą poveikį. Pastaruoju metu vyrauja teigiamas požiūris į dvikalbystę laikant ją privalumu bet kokio amžiaus vaikui. Dvikalbystės taikymas turi padėti tiek išlaikyti mažumų kalbas, tiek įgyti antrą kalbą. Vaikų dvikalbystės privalumai daugiau siejami su didesniu imlumu ankstyvame amžiuje.

1.2. Dvikalbystės poveikis vaiko raidai

Nors dvikalbystė vis dar nėra vertinama vienpusiškai, tačiau sistemingai pereinama prie nuomonės, jog vaiko bendram vystymuisi kelių kalbų mokėjimas turi teigiamą poveikį. Dėl to nenukenčia nei vaiko kognityviniai gebėjimai, nei gimtosios kalbos vystymasis, kaip buvo bandoma įrodyti praėjusio amžiaus antroje pusėje. Tuo metu dvikalbystė buvo vertinama kaip neigiamas reiškinys, galintis paveikti vaiko vystymąsi ir jį sulėtinti. Dvikalbystė buvo įvardijama kaip trūkumas, sukiantis sumaištį, netikrumą, nepasitikėjimą savimi (Urbonienė, Gatautienė, 2023). Taigi dar XX a. dvikalbystė buvo laikoma problema, kadangi manyta, jog tai gali trikdyti vaiko raidą. Tačiau XXI a. pradžioje abejonės dėl ankstyvosios dvikalbystės neigiamo poveikio išsklaidytos ir daugiau kalbama apie įvairius kognityvinius, neurofiziologinius, sociokultūrinius ir socioemocinius dvikalbystės pranašumus, tokius kaip lengvesnis naujų kalbų mokymasis, vėliau pajuntami smegenų senėjimo požymiai, geresnis dėmesio išlaikymas, didesnė empatija ir tolerancija (Visuotinė lietuvių enciklopedija, 2025).

Atliekant vis daugiau tyrimų, ryškėjo kognityviniai dvikalbystės privalumai. Nustatyta, kad dvikalbiai vaikai pranoksta vienkalmius atliekant užduotis, kurios užtikrina vykdomąsias funkcijas (dėmesio kontrolės, problemų sprendimo). Dvikalbiai vaikai taip pat pranoksta vienkalmius selektyvaus dėmesio srityse (kai atliekamos specialiai atrinktos užduotys) (Blom, Boerma, Bosma, Cornips, Everaert, 2017). Bialystok (2018) nuomone, ikimokyklinis dvikalbis ugdymas yra akademinų rezultatų pagrindas, kadangi pirmaisiais vaiko gyvenimo metais formuojasi požiūris į mokymąsi. Televičiūtės ir Rimavičienės (2015) nuomone, dvikalbystės įtaka vaiko vystymuisi gali turėti dvejopą poveikį (žr. 2 pav.).

2 pav. Dvikalbystės poveikis vaikui

Dvikalbystė gerina vaiko kūrybiškumą ir protinį lygį. Dvikalbystė gali turėti teigiamą poveikį vaiko intelektiniams gebėjimams, ekonominei plėtrai ir bendram vystymuisi.

Daugiau nei vienos kalbos žinios praturtina vaiko bendrą žinių apie aplinką bagažą. Dvikalbystė praplečia bendravimo ratą, todėl dvikalbis vaikas greičiausiai bus komunikabilesnis ir lengviau užmegs santykius su kitais kalbėtojais.

Dvikalbis vaikas labiau domisi skirtingomis kultūromis, naujais papročiais ir lengviau prisitaiko prie naujos aplinkos.

Jei dvi kalbos nėra aiškiai atskirtos, vaikas gali supainioti žodžius ir kalbėti dviejų kalbų mišiniu.

Dviejų kalbų mokymasis sukelia papildomą įtampą vaiko psichikai, o tai gali sukelti pervargimą, dirglumą ir kitus požymius, kad dviejų kalbų mokymasis yra pernelyg sudėtingas.

Nesant aiškios dvikalbio mokymosi struktūros, vaiko pasąmonėje gali susiformuoti mišri kalba, kol dvi kalbos sistemos nėra atskirtos, o tai gali sukelti kalbos, leksikos klaidas ir nesugebėjimą suformuluoti sąvokų.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Televičiūtė, Rimavičienė, 2015

Tyrimai rodo, kad be teigiamo dvikalbystės poveikio, yra ir neigiamų aspektų. Bet kokiu atveju, teigiamas poveikis (augantis vaiko kūrybiškumas, intelektas, komunikavimas, žinių siekimas) atsiranda esant palankioms sąlygoms, o neigiamas (painiava kalbant, psichologinė įtampa, leksikos klaidos) – gali priklausyti nuo nepalankiai susiklosčiusių aplinkybių.

Tam tikras kelių kalbų mokymosi laikotarpis (ankstyvoji vaikystė arba vėlyvesnė branda) ir kalbų mokymosi eiliškumas (dviejų kalbų įsisavinimas vienu metu arba mokomasi viena po kitos) yra pagrindiniai dvikalbystės apibūdinimo kriterijai (Bartkevičienė, Burneikaitė, Dabašinskienė, Plūkienė, Rupšienė (reng.), 2020). Vaikų antrosios kalbos įsisavinimo procesas vyksta skirtingai, todėl ankstyvojo vaikystės amžiaus dvikalbystė gali būti apibūdinama nevienodai. Išskiriama *vienalaikė* dvikalbystė, kai vaikas su dviem kalbomis susiduria nuo gimimo, ir *nuoseklioji* dvikalbystė, kai antroji kalba įsisavinama vėliau (pavyzdžiui, mokykloje) (Şahin, Korkmaz, 2024). Vienalaikė dvikalbystė dar suprantama kaip ankstyvasis antrosios kalbos mokymasis, kuris dažniausiai vyksta namų aplinkoje. O nuosekliosios dvikalbystės atveju vaikas antrosios kalbos pradeda mokytis ikimokyklinėje įstaigoje jau turėdamas suformuotus pagrindinius pirmosios kalbos įgūdžius. Todėl šis procesas nėra sudėtingas, ir trejų metų ir vyresni vaikai gana lengvai pereina keletą kalbos raidos etapų (Bartkevičienė ir kt. (reng.), 2020).

Dvikalbystė gali būti skirstoma į įvairias formas pagal tokius kriterijus, kaip kalbų įsisavinimo laikas ir pasirinkimo galimybės (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Vaikų dvikalbystės skirstymas pagal kalbų įsisavinimo laiką ir pasirinkimo galimybę

Dvikalbystė	Būdingi bruožai
<i>Pagal kalbų įsisavinimo laiką:</i>	
ankstyvoji	įsisavinama iki 3–6 m.
vėlyvoji	įsisavinama ar išmokstama vėliau
vienalaikė	įsisavinama tuo pat metu, pvz., vaikui augant mišrioje šeimoje
nuosekloji	įsisavinama kalbas vieną po kitos, pvz., pradėjus lankyti darželį ne namų kalba, ar išmokstama bet kada vėliau
<i>Pagal pasirinkimo galimybes:</i>	
elitinė arba pasirinktinė	būdinga labiau privilegijuotų visuomenės narių vaikams, kai abi ar visos jų vartojamos kalbos pasaulyje yra plačiai vartojamos, yra ekonomiškai svarbios
neelitinė arba aplinkybinė	dažnesnė tarp socialiai labiau pažeidžiamų visuomenės sluoksnių (migrantų, pabėgėlių ir jų vaikų)

Sudaryta darbo autorės pagal Visuotinė lietuvių enciklopedija, 2025

Kaip matyti, pagrindiniai dvikalbystės skirstymo kriterijai yra kalbų įsisavinimo laikas (ankstyvoji, vėlyvoji, vienalaikė ir nuosekloji) ir pasirinkimo galimybės (elitinė / pasirinktinė ir neelitinė / aplinkybinė). Kiekvieną dvikalbystės formą atspindi tam tikri skirtingi bruožai.

Apskritai dvikalbystės reikšmės supratimas prasideda nuo *ankstyvosios* ir *vėlyvosios* dvikalbystės skirtumų suvokimo („BiMo“ politikos rekomendacijų knyga, 2020) (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Skirtumai tarp ankstyvosios ir vėlyvosios dvikalbystės

Kriterijai	Ankstyvoji dvikalbystė	Vėlyvoji dvikalbystė	Rezultatas
Amžius	Nuo kūdikystės	Po kūdikystės ar paauglystės	Leidžia vienu metu mokytis dviejų kalbų.
Auklėjimas	Mišrioje porose kiekvienas iš tėvų su vaiku kalba skirtinga kalba	-	Teigiamai prisideda prie vaiko socialinio ir pažintinio vystymosi; ugdomi bendravimo įgūdžiai; lengviau mokytis kitas kalbas; auga savivertė; ateityje lengviau įsidarbinti.
Mokymasis	-	Nuoseklus mokymasis tiek neformalioje, tiek formalioje aplinkoje	Skatinamas bendravimas raštu ir žodžiu – dvikalbystės mokymosi pagrindas.
Mokymosi pobūdis	Visiškai nesąmoningas	Sąmoningas, siekiant formaliai įtvirtinti žinias.	Formuojasi nuolatiniai dvikalbystės įgūdžiai.

Sudaryta darbo autorės pagal „BiMo“ politikos rekomendacijų knyga, 2020

Kaip matyti iš 2 lentelėje pateiktų apibūdinimų, ankstyvosios dvikalbystės metu mokomasi visiškai nesąmoningai dėl mišrioje šeimoje susidariusių aplinkybių. Tuo tarpu sąmoningas antrosios kalbos mokymasis susijęs su formalioje švietimo aplinkoje vykstančiu paauglių ar suaugusiųjų nuosekliu kalbų mokymusi.

Kalbinėje aplinkoje svarbiausias vaidmuo tenka suaugusiems, ypač tėvams. Bendraudamas su suaugusiais vaikas gauna psichologinio ir emocinio brandumo pagrindus (Bartkevičienė ir kt. (reng.), 2020). Dvikalbių vaikų kalbos ypatybės gali vystytis labai skirtingai. Tai lemia vaiko aplinka, dvikalbystės priežastys bei vienoks ar kitoks tėvų ir mokytojų požiūris. Nuo tėvų priklauso, ar vaikas taps dvikalbis, ar vienakalbis. Aplinkinių parama padeda dvikalbiams vaikams prisitaikyti naujoje aplinkoje. Dažniausiai dvikalbystės atvejai yra mišrioje šeimoje, kai bendraudami skirtingomis kalbomis tėvai perduoda savo kalbinę patirtį vaikams (Urbonienė, Gatautienė, 2023).

Ikimokyklinio amžiaus vaikams lengviausia mokytis gimtosios kalbos kartu su tėvais jiems įprastoje artimoje aplinkoje:

- bendraujant su šeimos nariais;
- žaidžiant įvairius žaidimus;
- girdint teisyklingai vartojamą kalbą;
- klausantis skaitomų knygų,
- pasakojant kiekvienos dienos patirtį;
- kuriant istorijas ir žaidimų siužetus;
- skatinant eksperimentuoti kartojant atskirus žodžius ar sakinius ir pan. (Lenkauskaitė, Malinauskienė, 2023).

Tėvai turi daugiau kontrolės dėl namuose naudojamų kalbų su ikimokyklinio amžiaus vaikais. Kai vaikai pradeda lankyti mokyklą, švietimo sistema ir bendraamžiai daro didesnę įtaką tam, ar daugiakalbiai vaikai išlaikys namuose vartojamas kalbas. Priklausomai nuo bendravimo situacijų, kalbos vartojimo dažnumo, įsisavinimo stadijos ir jų pageidavimų, trikalbiai vaikai, nuo gimimo susiduriantys su trimis kalbomis, visada turi dominuojančią arba stipresnę, taip pat silpnesnę kalbą, atsižvelgiant į tai, kad jie niekada neturi vartoti savo kalbų vienodai (De Houwer, Ortega, 2019).

Manoma, jog keliomis kalbomis laisvai kalbantys vaikai daug lengviau socializuojasi. Ypač tai aktualu imigrantų šeimoms, kurios ir turėtų skatinti savo vaikus išmokti tiek naujos gyvenamosios šalies kalbą, tiek ir išlaikyti tėvų gimtąją kalbą (Daugiakultūriai darželiai. Gerosios praktikos vadovas, 2016, p. 10). Schwartz ir Palviainen (2019, p. 1) pabrėžia, kad „ankstyvoje vaikystėje vyksta intensyvus socialinis, emocinis, kalbinis ir pažintinis vaiko vystymasis“. Tai kritinis laikotarpis, kai iš namų erdvės pereinama į platesnę aplinką, kurioje vyks vaiko socializacija. Reikia sutikti, jog galiausiai dvikalbystė yra ne tik gebėjimas vartoti dvi skirtingas kalbas, bet ir platesnes galimybes vaikui atveriantis raktas. Vartojant skirtingas kalbas nuo vaikystės atsiveria daug platesnės įvairiapusiško mąstymo galimybių. Tėvų parama ir motyvacija bei teigiamas bendruomenės požiūris – visuomet bus didžiausia pagalba dvikalbiui vaikui

(Antroji kalba ankstyvajame amžiuje, 2020).

Pagal De Houwer & Ortega (2019), daugiakalbė raida visą gyvenimą dažnai prasideda nuo šeimos sąveikos, kai namuose vartojamos dvi ar daugiau kalbų, bet taip pat gali būti ankstyvojo ir vėlesnio švietimo kalba ar kalbomis už namų ribų rezultatas. Kai vaikai yra labai maži, tėvai gali pasirinkti šias kalbas, siūsdami vaikus į tarptautines arba dvikalbes mokyklas, arba pasirinkimas paliekamas mokyklos ar vyriausybės politikai. Urbonienė ir Gatautienė (2023) sutinka, jog dvikalbiam vaikui ir jo ugdymui labai svarbi aplinka bei taikomi metodai, kadangi vaiko kalbos vystymasis priklauso nuo gerų kalbinės aplinkos sąlygų. Prie vaikų kalbos sutrikimų prisideda aplinkos pokyčiai, ypač dėl emigracijos. Tačiau dvikalbiai vaikai dirba daug greičiau, o jų pažintinis vystymasis apima daug platesnį spektrą lyginant su vienakalbiais vaikais. Dvikalbiai vaikai dėl jų dvigubai greičiau dirbančių smegenų dažnai imlesni ir kitose mokslo srityse.

Daugėjant dvikalbių vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigose labai svarbu suprasti tokių vaikų kalbos raidą ir jos skirtumus nuo vienakalbių kalbos raidos:

- sritys, kuriose dvikalbiai pralenkia vienakalbius: klasifikavimo sugebėjimai, sąvokų formavimas, analitinis samprotavimas, orientavimasis erdvėje, kūrybingumas, gebėjimas sutelkti dėmesį;
- kalbų mokymasis lavina atmintį, dėmesį, kritinį mąstymą, brandina vertybes, toleranciją, kultūrinės nuostatas: vaikai patys patiria įvairovę, taigi plečiamas jų akiratis;
- mokymasis kitos kalbos vaikas turi galimybę lyginti ir suvokti garsų, gramatinių struktūrų, žodžių ir sakinių svarbą, gilintis į visą kalbos sistemą;
- kitos kalbos mokymasis motyvuoja vaikus domėtis savo kalba, skatina atkreipti dėmesį į tai, kas vienoje kalboje yra, o kitoje – ne, kas kartojasi gimtojoje ir antrojoje kalboje (Bartkevičienė ir kt. (reng.), 2020).

Apibendrinant galima teigti, kad išskiriami vis labiau ryškėjantys kognityviniai dvikalbystės privalumai rodantys jog dvikalbiai vaikai pranoksta vienakalbius atliekant užduotis, kurios tikrina vykdomąsias funkcijas. Teigiamą dvikalbystės poveikį vaiko raidai užtikrina palankios sąlygos šeimoje ir bendruomenėje. Ikimokyklinio amžiaus vaikų dvikalbystės ugdyme svarbus vaidmuo tenka abiem tėvams, nes nuo jų priklauso ar vaikas bus vienakalbis, ar dvikalbis. Ankstyvosios dvikalbystės metu mokomasi visiškai nesąmoningai, dėl mišrioje šeimoje susidariusių aplinkybių. Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje svarbu skirti tinkamą dėmesį dvikalbių vaikų kalbos raidai ir jos skirtumams nuo vienakalbių kalbos raidos.

1.3. Dvikalbystė ir jos veiksniai, principai, modeliai, integravimo strategijos ikimokykliniame amžiuje

Dvikalbystė ikimokykliniame amžiuje gana paplitusi, nes vis dažnėjančios mišrios vedybos sudaro natūralias sąlygas ankstyvajai dvikalbystei formuotis. Ženkliai didėjant lingvistiniu ir kultūriniu aspektu skirtingų vaikų skaičiui visame pasaulyje, dvikalbio, daugiakalbio ugdymo idėja laikoma viena moderniausių (Klizaitė, Rupkuvienė, Varneckienė, Valaitienė, 2017). Modernus, šiuo atveju, suprantamas kaip naujausias, šiuolaikinis, t.y. atitinkantis šių dienų poreikius, naujoviškas (Lietuvių žodynas.lt. 2009-2025). Taigi, dvikalbystė ikimokykliniame ugdyme turėtų atitikti šiuolaikinius vaikų poreikius. Monkevičienės ir kt. (2015) teigimu, dvikalbystės sąlygomis vaikai įvairiose situacijose geba lengvai bendrauti keliomis kalbomis. Kalbant apie dvikalbių vaikų ugdymosi poreikius, išskiriami keli apibūdinimai:

- dvikalbiai vaikai – kasdien bendrauja dviem ar daugiau kalbų;
- daugiakalbiai vaikai– iki mokyklos išmoksta kalbėti trimis ir daugiau kalbų;
- kitakalbiai vaikai – kurių gimtoji kalba yra viena, tačiau iki mokyklos lanko grupę, kurioje bendraujama kita kalba.

Dvikalbystės ugdymo procese svarbu suformuoti vaiko įpročius. Tačiau prieš tai reikėtų geriau pažinti dvikalbystės tipus, kurie jau buvo paminėti praeitame poskyryje (1 lentelė):

Ankstyvoji dvikalbystė – kai dvi ar daugiau kalbų natūralaus proceso metu įgyjamos vaikystėje, o vaikas gali suprasti, kas jam sakoma ir tai parodyti savo reakcija.

Nuoseklioji dvikalbystė – būdinga imigrantų vaikams, kai antrosios kalbos išmokstama jau mokant pirmąją, todėl abi kalbos gali būti įsisavinamos skirtingu metu priklausomai nuo poreikių ir galimybių.

Vienalaikė dvikalbystė, arba lygiagretus kalbų įgijimas – abi kalbos yra pirmosios ir tampa „gimtosiomis“, kai vaikas gimsta mišrioje šeimoje.

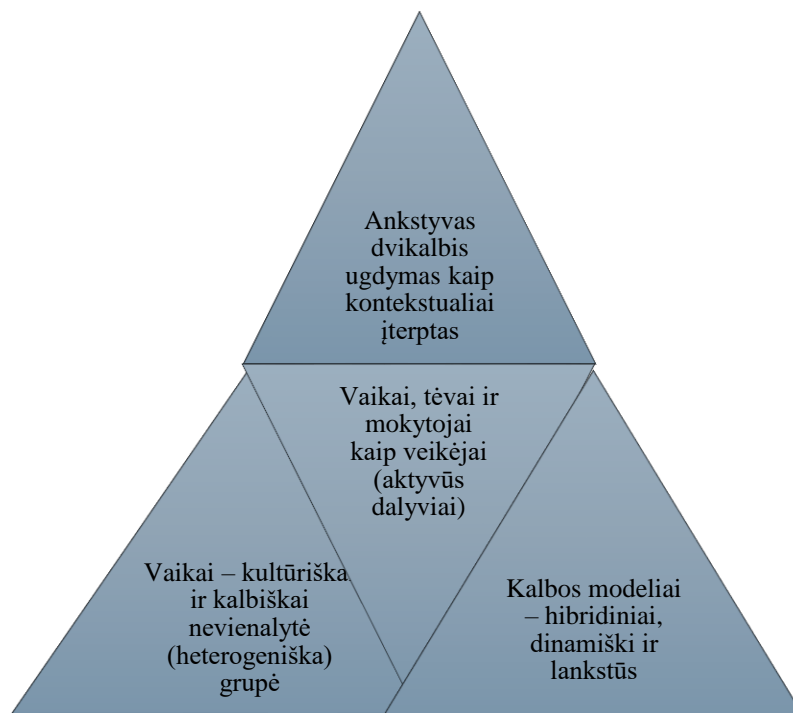
Subtraktyvioji (atimančioji, neigiama) – kai mokomasi dominuojančios kalbos, o mažumos kalba laikoma nesvarbia.

Receptyvinė (pasyvioji) dvikalbystė – dažnai pasitaikantis reiškinys, kada vaikas, suprasdamas abi kalbas, kalba tik viena (Dvikalbių vaikų ugdymo patarimai, priemonės, metodika, 2021).

Ankstyvojoje dvikalbėje ar daugiakalbėje aplinkoje vaikams saugumo jausmas reiškia gebėjimą valdyti savo aplinką kalba ir veiksmais, o ne tik pasyviai į ją reaguoti. Vaiko kalbinė patirtis gali atsispindėti įsitikinimuose apie kalbą ir jo mokymąsi, taip pat žodiniuose ir fiziniuose veiksmuose, įskaitant kūno kalbą (Schwartz, Mazareeb, 2023).

Manoma, kad XXI amžiuje ikimokyklinis ugdymas turėtų keistis formuojant dinamiškus kalbos mokymo modelius atsižvelgiant į vaikų, tėvų ir mokytojų bei švietimo įstaigų sąveiką. XXI amžiaus dvikalbystės ikimokyklinio ugdymo tyrimams pateikti 3 paveiksle.

3 pav. Dvidešimt pirmojo amžiaus dvikalbystės ikimokyklinio ugdymo tyrimų teorinė sistema

Cituota iš Schwartz, Palviainen, 2019, p. 9

Dvidešimt pirmojo amžiaus dvikalbystės ikimokyklinio ugdymo tyrimų teorinės sistemos pagrindas yra trys aktyvūs dalyviai: *vaikai, tėvai ir mokytojai*.

Dvikalbystės veiksniai. Moksliniai tyrimai įrodo vaikų, kurie ankstyvoje vaikystėje augo daugiakalbėje aplinkoje, privalumus: nuovokumas ir intelektualus lankstumas, greitesnis kai kurių užduočių atlikimas, didesnis empatiškumas. Galimybė mokytis kitų kalbų priklauso nuo tėvų požiūrio ir atsakomybės. Nuoseklus kelių kalbų mokymasis yra įdomus, bet nelengvas procesas, todėl būtina įvertinti vaiko poreikius. Be to, nereikia pamiršti, ikimokyklinio amžiaus vaikų kalbiniai gebėjimai yra labai skirtingi (Monkevičienė ir kt., 2015).

Kalbos įsisavinimo laikas, mokymosi kokybė ir kiekybė yra svarbūs veiksniai, kurie lygiaverčiai lemia kalbos mokymąsi (Chilla & Fox-Boyer, 2016). Vaikų dvikalbystėje atsiranda tam tikri veiksniai, turintys tiek teigiamą, tiek neigiamą poveikį (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Vaiko dvikalbystės veiksniai

Veiksny	Pagrindiniai autoriai	Esmė
Šeimos kalbos tradicijos	Bergroth, Palviainen (2020)	Nuoseklus kalbų vartojimas šeimoje užtikrina geresnę dvikalbystės raidą; dvikalbių šeimų ir pedagogų praktišką bendradarbiavimą.
Ankstyva kalbinė raida	Lazzarino (2017)	Geriausi rezultatai pasiekiami, kai antroji kalba įvedama iki ~6 m. Rezultatų sisteminė apžvalga.
Ikimokyklinės įstaigos aplinka	Su, Cetin (2021)	Panardinimo programos efektyviai lavina abi kalbas.
Socialinis ir kultūrinis kontekstas	Schwartz, Minkov (2023)	Socialinė aplinka palaiko kalbos vartojimą ir motyvaciją komandos formavimo ir jo kritinių savybių tyrimą.
Vaiko individualūs ypatumai	Bialystok (2018); Blom, Boerma ir kt. (2017)	Kognityviniai gebėjimai lemia kalbų įsisavinimo tempą ir kokybę; dvikalbių vaikų kognityvinius pranašumus skirtinguose sociolingvistiniuose kontekstuose.
Kalbų įsisavinimas	Chilla & Fox-Boyer (2016)	Kalbos įsisavinimo procesas gali labai skirtis priklausomai nuo to, kada buvo pradėta mokytis antrąją kalbą.
Atskirtis	Zabulionis (2020)	Kai vaiko mokomoji kalba skiriasi nuo namų kalbos. Šis dvikalbystės veiksnys gali stipriau pasireikšti plintant nuotoliniam mokymui.
Nepalankios sąlygos šeimoje	Chilla & Fox-Boyer (2016)	Šeimoje trūksta dėmesio bendravimui su vaiku. Ypač neigiamas poveikis turintiems kalbos sutrikimui.

Sudaryta darbo autorės pagal Bergroth, Palviainen, 2020; Lazzarino, 2017; Su, Cetin, 2021; Schwartz, Minkov, 2023; Bialystok, 2018; Blom, Boerma ir kt., 2017; Chilla & Fox-Boyer, 2016

Tyrimai, nagrinėjantys pirmos kalbos kritinius periodus (amžiaus tarpsniai, kurių metu geriausiai įsisąmoninama kalba) rodo, kad tas laikotarpis gali būti tarp 3 metų ir 17 metų (Hernandez, et al., 2021). Kiti mokslininkai mano, kad kalbos vartojimas yra dinaminis procesas (Pliatsikas, DeLuca, et al. 2017).

Vaikų gebėjimas įsisavinti kalbas priklauso nuo jų amžiaus ir sąlygų, kuriomis jie auga ir mokosi. Pateikiami vaikų kalbos įsisavinimo etapai, į kuriuos svarbu atkreipti dėmesį (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Vaikų kalbos įsisavinimo etapai pagal De Houwer, 2009

Amžius	Etapas
6 mėnesiai iki 1 metų	Skiemenų gugenimas
Apie 1 metų	Supratimas daugelio žodžių ir frazių
Nuo 1 metų	Pirmosios išraiškos, kurios skamba kaip žodžiai
Tarp 1,6–2 metų	Aiškus vartojamų žodžių kiekio padidėjimas
Apie 2 metų	Dviejų žodžių junginiai (dviejų žodžių sakiniai)
Tarp 2,6–3 metų	Trumpi (nepilni) sakiniai
Apie 3,6 metų	Vaikai tampa suprantami nepažįstamiems žmonėms
Apie 4 metų	Sakiniai su šalutiniais sakiniais

Cituota iš Chilla & Fox-Boyer, 2016, p. 21

Dvikalbystės principai. XXI amžiuje atliktas tyrimas, po kurio buvo teigiama, kad svarbiausias laikotarpis antrajai kalbai įgyti baigiasi tarp vėlyvos vaikystės (apie 10 metų amžiaus) ir vėlyvosios paauglystės (apie 17.4 metų amžiaus) (Hernandez, Bodet III, Gehm, Shen, 2021).

5 lentelė. Vaikų dvikalbystės principai

Principas	Pagrindiniai autoriai	Paaškinimas
Nuoseklus mokymasis	Chilla & Fox-Boyer (2016)	Kalbos turi būti vartojamos pastoviai pagal pasirinktą modelį (pvz., „vienas tėvas – viena kalba“), kad vaikas galėtų atskirti kalbų funkcijas.
Ankstyva pradžia	Hernandez, et al., 2021	Kuo anksčiau vaikas pradeda girdėti abi kalbas, tuo geresni fonetiniai, gramatiniai ir komunikaciniai įgūdžiai.
Pakankami pagrindai	Klizaitė, Rupkuvienė, Varneckienė, Valaitienė, 2017	Reikalingas pakankamas kiekis kokybiškos kalbinės medžiagos abiem kalboms, kad išvengti dominuojančios kalbos išstūmimo.
Prasmingas vartojimas	De Houwer & Ortega (2019),	Kalbos turi būti vartojamos realiame kontekste (žaidimai, pasakojimai, bendravimas), o ne tik per formalią mokymosi veiklą.
Teigiamas požiūris į abi kalbas ir kultūras	Urbonienė ir Gatautienė (2023)	Vaikas turi jaustis, kad abi kalbos ir kultūros yra vertingos; tai didina motyvaciją jas vartoti.
Reguliarumas ir tęstinumas	Bartkevičienė ir kt. (reng.), 2020	Abi kalbos turi būti palaikomos nuolat, kad būtų išvengta kalbos nykimo ar praradimo.
Kalbų šaltinių įvairovė	Monkevičienė ir kt. (2015)	Kalbos turėtų būti girdimos iš įvairių šaltinių – tėvų, mokytojų, draugų, knygų, žiniasklaidos – kad vaikas plėtotų platesnę kalbinę kompetenciją.

Sudaryta darbo autorės pagal Chilla & Fox-Boyer, 2016; Hernandez, et al., 2021; Klizaitė ir kt., 2017; De Houwer & Ortega, 2019; Urbonienė ir Gatautienė, 2023; Bartkevičienė ir kt. (reng.), 2020; Monkevičienė ir kt., 2015

Dvikalbystės modeliai. Remiantis Jašinskyte ir kt. (2011), siūlomas dvikalbio ir daugiakalbio vaiko ugdymo proceso modelis multikultūriniu aspektu (1 priedas). Modelis sudarytas atsižvelgiant į klasės draugų interviu, pamokų bei veiklų stebėjimus ir remiantis moksline literatūra. Šis modelis yra rekomendacinio pobūdžio, todėl pedagogui, atsižvelgiant į vaiko amžių, valstybinės kalbos mokėjimo lygį, poreikius, galimybes bei akademinis gebėjimus, paliekama teisė keisti jo turinį. Šis modelis pritaikytas priešmokyklinio amžiaus, visiškai nemokančiam valstybinės kalbos vaikui. Kiekvienu atveju reikia atsižvelgti į vaiko amžių, poreikius, galimybes. Norint padėti vaikams įsisavinti valstybinę kalbą, svarbus pedagogų, specialistų, mokinių, tėvų bendravimas ir bendradarbiavimas.

Siūlomi kiti dvikalbių vaikų **ugdymo būdai ir metodai**: Pirmiausiai **atsižvelgiama į vaikų turimus kalbinius gebėjimus**. Ikimokyklinio ugdymo auklėtojai svarbu prisitaikyti prie kiekvieno vaiko kalbos mokėjimo lygio. Kalbai mokytis **vaikams gali būti organizuojamos žaismingos kalbinės valandėlės (intensyvūs, individualūs ir grupiniai pokalbiai, įgarsinti pokalbiai, kalbiniai žaidimai ir pan.)**, kurių metu jie tikslingai mokosi grupės kalbos. Į grupę **kviečiami tėvai, seneliai, įvairūs svečiai, kurie individualiai ką nors veikia su grupės kalbos besimokančiais vaikais** – tai padeda sukurti daugiau komunikacinių situacijų ir intensyvina vaikų kalbėjimą. Kalbindami vaikus ikimokyklinio ugdymo auklėtojai remiasi jau turimu vaiko žodynu, tačiau pamažu jį plečia – sudaro šiek tiek sudėtingesnes frazes,

skaito tekstus, kuriuose yra neaiškių, tačiau iš konteksto suprantamų žodžių ir kt. **Plečiamas jau turimas žodynas. Taikomas vadinamasis „lygiagretusis kalbėjimas“, „grįžtamojo ryšio“ metodas** – kai ikimokyklinio ugdymo auklėtojas komentuoja tai, ką vaikai daro, pagiria, detalizuoja, paaiškina ir pan. **Tinka išplėtimo, patikslinimo, perfrazavimo metodai** – kai ikimokyklinio ugdymo auklėtojas stengiasi suprasti, ką vaikas nori pasakyti, perklausia, tiksliai, taisyklingai pasako tos dvikalbio vaiko kalbos, kurios jis mokosi, žodžius ar sakinius, kad vaikas įsidėmėtų taisyklingas frazes. **Ikimokyklinio ugdymo auklėtojas taiko užuominų, priminimo metodus** – padeda vaikui rasti trūkstamą žodį, nuspėja ketinimą, mintį ir parodo, jog suprato vaiką. Vaikai skatinami norą, mintį išreikšti mimika, gestais ir kitomis neverbalinėmis priemonėmis. Mažose grupelėse vaikams skaitomos pasakos, trumpos dramatinės istorijos, pasakojimai ta kalba, kuria bendraujama grupėje. **Ekskursijos ir pramogos suteikia galimybę diskusijoms ir klausimams.** Vaikai suskirstomi į mažesnes grupes, kad kiekvienas vaikas būtų pakalbintas, turėtų galimybę išsakyti savo įspūdžius. Tai sukuria daugiau kalbinių situacijų. **Su vaikais žaidžiami žaidimai, dainuojamos dainelės, deklamuojami eilėraštukai,** kurie yra lengvai įsimenami ir padeda įsidėmėti naujus žodžius, jų tarimą, frazių formą. **Ikimokyklinio ugdymo auklėtojai, bendradarbiaudami su tėvais,** padeda jiems suprasti dvikalbystės reikšmę vaiko gyvenime, skatina įsitraukti į vaiko kalbų mokymosi procesą (Monkevičienė ir kt., 2015, p. 12-13).

Kalbant apie įvairias „kalbinių ikimokyklinio ugdymo modelių įgyvendinimo“ tendencijas, jų spektras gana platus:

1. Nusistovėjusi dvikalbė forma:

Vienakalbiai vaikai ir besiformuojantys dvikalbiai.

2. Oficialus vienakalbių ugdymo modelis:

Turintys patirtį dvikalbiai vaikai (Schwartz, Palviainen, 2019, p. 1).

Urbelienės (2021) nuomone, natūralus – panardinimo ugdymo metodas yra veiksmingiausias: kalba aiškiai, trumpais sakiniais, frazes pakartoja kelis kartus, kalbėjimą sustiprina gestais, mimika, pasitelkia vaizdines priemones, kalba nuolatos, daug ir apie viską.

6 lentelė. Vaikų dvikalbystės ugdymo modeliai

Modelis	Aprašymas
OPOP (One Parent – One Language) Vienas tėvas – viena kalba	Kiekvienas iš tėvų kalba su vaiku nuosekliai tik viena kalba (pvz., mama – lietuviškai, tėtis – vokiškai). Tai padeda vaikui aiškiai atskirti kalbas ir susieti jas su konkrečiu asmeniu.
Kalbos susiejimas su vieta	Skirtingos kalbos naudojamos skirtingose aplinkose, pavyzdžiui: namuose – viena kalba, darželyje ar mokykloje – kita. Tai padeda vaikui atskirti kalbas pagal kontekstą.
Mišri kalbų politika	Kalbos naudojamos laisvai, pagal situaciją ar emocinę aplinką. Vaikas išmoksta

	atskirti kalbas natūraliai per patirtį. Šis modelis reikalauja daugiau kalbinės pusiausvyros ir sąmoningumo.
--	--

Šaltinis: Haushaltstipps.net. Kind zweisprachig erziehen: 3 gängige Wege zur Bilingualität https://www.haushaltstipps.net/kind-zweisprachig-erziehen/?utm_source=chatgpt.com 2023-2025

Kiti nauji tyrimai taip pat padeda išskirti vaikus, kurie mokosi dvikalbėse aplinkose (Chamorro, Janke, 2023). Buvo tiriami vaikai, kurie mokosi skirtingose kalbinėse aplinkose ir buvo išskirstyti į dvi grupes pagal tai, kiek kontakto turėjo su anglų kalba, kuri tiriamiesiems buvo ne gimtoji kalba. Ugdydami dvikalbius vaikus, pedagogai turi vertinti jų pažangą ir prireikus teikti pagalbą (Urbonienė, Gatautienė, 2023). Yra išskirti tradiciniai ikimokyklinio dvikalbio ugdymo kalbos modeliai. Jie gali būti suskirstyti į tris pagrindinius tipus (Schwartz, Palviainen, 2019, p. 2):

1. Stiprus. Vaikų paveldėta kalba (L1). Tai reiškia, 90 - 100 proc. ugdymo vyksta antrąja kalba, o palaipsniui įvedama pirmoji kalba. Siūloma dvikalbė programa vaikams iš kalbinių mažumų šeimų. Įgyvendinami ikimokyklinio ugdymo įstaigose, kuriose mokosi daugiausia mažumų kalba kalbantys vaikai ir kuriose mažumos kalba gali būti vietinės etnolingvistinės bendruomenės daugumos kalba.

2. Stiprus. Įvairios kalbos (L2). Pavyzdžiui, klasėje mokosi skirtingų gimtųjų kalbų vaikai ir 50 proc. ugdymo viena kalba, o 50 proc. – kita. Įgyvendinimas vyksta trimis būdais: pagal laiko skyrimą, pagal dalykines sritis ir pagal mokytojus. *Privalumas* – abi programos vyksta pasiskirstant pagal laiką, pagal mokytoją, vietą arba dalyką.

3. Silpnas. Kontrastinis modelio tipas. Skirtas tik mažumų kalbos vaikams perkelti nuo gimtosios kalbos pereiti nuo gimtosios kalbos prie daugumos kalbos arba ugdyti juos tik daugumos kalba. Antroji kalba mokoma kaip papildomas gebėjimas vaikams, kurie jau moka dominuojančią kalbą. Šis kalbos modelis remia subtraktyvią dvikalbę aplinką, kuri gali būti susijusi su dideliais emociniais, kognityviniais ir vystymosi rizikos veiksniais. *Trūkumas* – lėtėja vaiko paveldėtos (L1) kalbos raida.

Dvikalbystės integravimo strategijos. Prieš keletą metų atlikti tyrimai apskritai parodė, kad nepaisant pradinių abejonių ir nežinojimo apie tokio tipo dvikalbę pedagogiką, mokytojai laikui bėgant lanksčiai prisitaikė prie jos, naudodami komunikacines strategijas, pvz., kodų keitimą ir tandeminį pokalbį (t. y. kalbos keitimąsi dviem kalbomis kalbant ta pačia tema). Vaikai taip pat pasinaudojo translingvistinės pedagogikos teikiamomis galimybėmis, kurios leido jiems susipažinti su savo kalbos repertuaru ir pradėti tobulėti žodyną, diskursų struktūras bei socialines ir emocines įgūdžius (Dikilitaş, Bahrami & Erbakan, 2023).

Vilkytės (2021) nuomone, ugdant dvikalbį vaiką, mokymasis turėtų tapti visai šeimai džiaugsmą teikiančiu procesu. Siūlomos kelios nesunkiai įgyvendinamos strategijos, skirtos planuoti dvikalbystės veiklai:

1 strategija. Vienas žmogus – viena kalba. Tinka mišriose šeimose, vaikas tolygiai įsisavina abiejų tėvų kalbas.

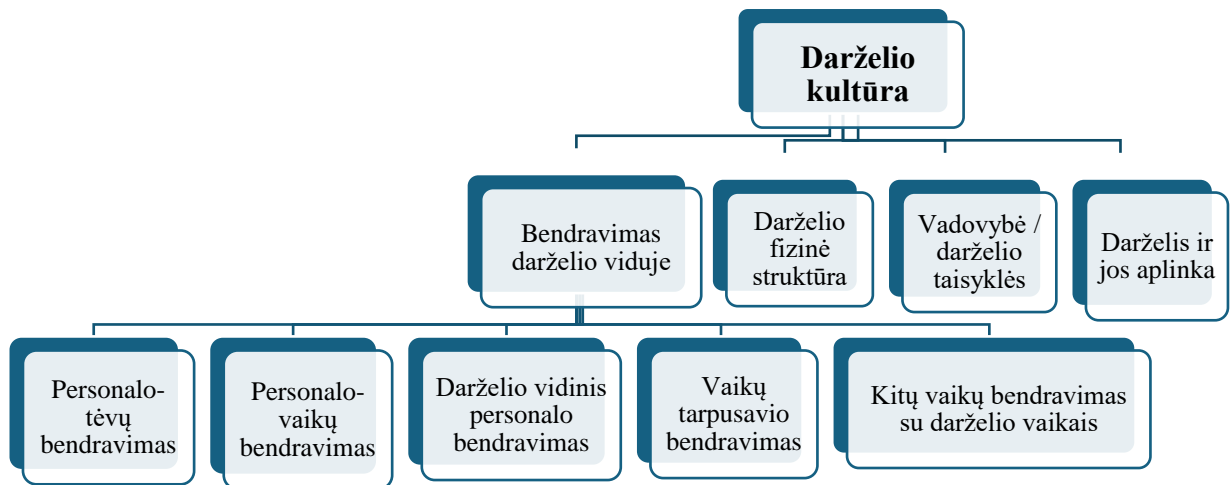
2 strategija. Tėvų kalba – viena, aplinkos – kita ar kitos. Tinka emigrantų šeimose, vaikams nesukelia sumaišties, tėvai gali kontroliuoti abi kalbas.

3 strategija. Abu tėvai kalba dviem kalbomis su vaikais, naudodami savotišką persijungimo iš vienos kalbos į kitą mechanizmą. Tinka tuomet, kai vaikai jau susigaudo kalbų perjungimo koduose, svarbi stipri tėvų motyvacija.

4 strategija. Tėvai sąmoningai vengia susieti vaiką su daugumos kalba iki maždaug 3–4 metų. Tokia atskirtis gali vaikui sukelti socialinių nesklandumų ir psichologinių problemų (Vilkytė, 2021, p. 34-35).

Siūlomas naujas darželio dvikalbystės modelis pritaikytas padarius pakeitimus atsižvelgiant į vaiko amžių, poreikius, galimybes. Pavyzdžiui, remiantis stebėjimu, interviu ir dokumentų analizės rezultatais galima atsakyti į klausimą, kaip dvikalbystė atspindi vaikų darželio kultūrą (žr. 4 pav.).

4 pav. Darželio dvikalbystės modelis (integruotas)

Sudaryta darbo autorės pagal Su, F. Y., & Cetin, A. 2021, p. 273

Sudarant darželio dvikalbystės atspindį atkreiptinas dėmesys į bendravimą darželio viduje, kuris apima įvairiapusį personalo bei tėvų, vaikų ir darželio vidinį bendravimą bei vaikų tarpusavio santykius ir bendravimą su kitais darželio vaikais. Papildomai, kaip atskiros tiriamosios dalys, yra darželio fizinė struktūra, vadovybė / darželio taisyklės bei darželis ir jo aplinka. Šiuo atveju dvikalbystės modelio esmė yra mažamečiai darželio vaikai iš skirtingų kultūrų ir jų bendravimas.

Apibendrinant galima teigti, kad vaikų dvikalbystė ir jos veiksniai, principai, modeliai, integravimo

strategijos visų pirma priklauso nuo vaiko poreikių, kuriuos būtina įvertinti. Teigiami vaikų dvikalbystės veiksniai: šeimos tradicijos, anksti nusistovėjusi mokymosi sistema, žinių įtvirtinimas mokymosi įstaigoje, palanki socialinė aplinka. Vaiko individualūs ypatumai gali būti tiek palankūs, tiek ir nepalankūs veiksnys. Taip pat ir kalbų įsisavinimas, priklausomai nuo to, kada buvo pradėta mokytis. Nepalankūs veiksniai: atskirtis ir nepalankios sąlygos šeimoje. Pagrindiniai dvikalbystės principai siejami su nuosekliu mokymusi, ankstyva pradžia, pakankamais pagrindais, prasmingu vartojimu, teigiamu požiūriu į abi kalbas ir kultūras, reguliarumu ir tęstinumu, kalbų šaltinių įvairove. Išskiriami trys esminiai dvikalbystės modeliai: vienas tėvas – viena kalba, kalbos susiejimas su vieta ir mišri kalbų politika. Dažniausiai naudojami tradiciniai ikimokyklinio dvikalbio ugdymo kalbos modeliai, turintys daugiau privalumų: 1. Stiprus (L1) ir 2. Stiprus (L2) bei turintis trūkumą – 3. Silpnas. Galiausiai, formuojant dvikalbystės integravimo strategijas, siūlomas integruotas darželio dvikalbystės modelis, apimantis įvairiapusį personalo bei tėvų ir vaikų bendradarbiavimą.

1.4. Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme patirties analizė

1.4.1. Užsienio šalių patirtis

Daugumoje pasaulio šalių yra dvi oficialios šalies kalbos, be to gali būti vartojamos ir kelios neoficialios kalbos. Taigi, dauguma pasaulio šalių yra dvikalbės arba daugiakalbės, kaip, pavyzdžiui, Šveicarija, kur yra keturios oficialios kalbos: vokiečių, prancūzų, italų ir retoromanų. Belgijoje yra trys oficialios kalbos: prancūzų, flamandų ir vokiečių, o Pietų Afrikoje – net gi vienuolika kalbų. Nors didžiojoje Vokietijos dalyje oficialiai yra viena valstybinė kalba (vokiečių), tačiau tam tikruose regionuose, pavyzdžiui, sorbų kalba yra pripažinta oficialia kalba. Čia vaikai auga dvikalbiai, mokydamiesi abiejų kalbų. Buvę kolonijinės šalys paprastai turi dvi nacionalines kalbas, tačiau tai dar nereiškia, kad visi gyventojai moka abi kalbas. Vokietijoje įprasta, kad be daugumos kalbos (vokiečių), žmonės kasdienybėje naudoja dar ir kitas kalbas (mažumas). Taip yra dėl įvairių priežasčių, bet rezultatas toks, kad vis daugiau vaikų auga vartodami kelias kalbas (Chilla, Fox-Boyer, 2016). Pagrindinė mažamečių vaikų dvikalbystės atsiradimo priežastis daugelyje Vakarų Europos valstybių – šeimų imigracija į kitą šalį. Atvykus dažniausiai valstybinė kalba nėra vaiko ir jo šeimos gimtoji kalba. Tikintis pakelti tokių šeimų ekonominį, socialinį ir kultūrinį statusą, būtini kompleksiniai sprendimai švietimo sistemoje (Zabulionis, 2020).

Siekiant geriau pažinti dvikalbę švietimo aplinką, prieš dešimtmetį atliktuose tyrimuose (Palviainen

et al., 2016; Schwartz & Asli, 2014), daugiau dėmesio buvo skiriama mokytojų apmąstymų apie kalbos modelio modifikavimą ikimokyklinio amžiaus dvikalbėse klasėse analizei. Vėliau atkreiptas dėmesys į kalbos modelio modifikavimo proceso analizę jo įgyvendinimo metu. Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus buvo suformuluota teorija apie keturias pagrindines kalbos modifikavimo proceso savybes, kurios galėtų suteikti vertingų įžvalgų į konkrečius mokytojų veiklos aspektus, kuriuos galima pritaikyti įvairiose dvikalbėse švietimo aplinkose. Tai apima:

- 1) periodišką kritinį apmąstymą,
- 2) sąmoningą mokymo metodo keitimą,
- 3) sąmoningą elgesio modeliavimą,
- 4) įvairių kalbos skatinimo strategijų įgyvendinimą (Dubiner, Deeb, Schwartz, 2018).

Pasaulinės prognozės rodo, kad vaikų dvikalbystės rinkos plėtrą spartina vyriausybės ir privataus sektoriaus finansavimas. Tai grindžiama skaitmeninio mokymo sprendimais ir dirbtiniu intelektu paremtu kalbų mokymosi svarba. Nors dvikalbystės mokymo problemos yra susijusios su mokytojų trūkumu, mokymo programų standartizavimo ir kalbinės bei kultūrinės integracijos iššūkiais, tačiau ateityje iš šio sektoriaus tikimasi daugiau. (Bilingual School Education Market overview, 2024). Jau šiuo metus dvikalbystės ugdymui naudojami metodiniai pokyčiai vis labiau atspindi konkrečius inovatyvius švietimo politikos įrankius ir strategijas. Naujausias požiūris į dvikalbio ugdymo tyrimų tendencijas rodo, kad dvikalbis ugdymas toliau vystosi, skatinamas novatoriškų tyrimų, pažangių pedagoginių teorijų ir didėjančio dėmesio lygybei ir dvikalbystei. Dvikalbio ugdymo ateičiai numatomos tyrimų tendencijos siejamos tiek su naujovėmis, tiek su tikslingumu (Pacific Learning. Top 5 Bilingual Education Research Trends to Watch in 2025, 2025).

Naujoje UNESCO ataskaitoje raginama mokytis keliomis kalbomis, kad mokymasis ir įtrauktis būtų sklandesni. 2025 metais minima 25-oji Tarptautinė gimtosios kalbos diena, skirta ketvirtį amžiaus dedamoms pastangoms išsaugoti ir skatinti gimtosios kalbos vartojimą. Paskelbtoje ataskaitoje rekomenduojama įtraukti daugiakalbystę kaip vieną svarbiausių švietimo sistemų komponentą (UNESCO. unesco.org. New UNESCO report calls for multilingual education to unlock learning and inclusion, 2025).

Pagal Morell (2017), **JAV** vaikų, kurie yra identifikuojami kaip anglų kalbos besimokantys, dalis ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose yra didesnė nei darželiuose. Tai rodo dvi svarbias sąlygas, susijusias su ikimokyklinio ugdymo programomis: pirma, skirtingi gyventojų pogrupiai (rasiniai, etniniai, kultūriniai, kalbiniai ir socialiniai-ekonominiai) nevienodai dalyvauja ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose, ir antra, stebimas ikimokyklinio ugdymo metais anglų kalbos įgūdžių pagerėjimas. Tačiau, pasak Palviainen & Curdt-Christiansen (2022), pripažįstama, kad JAV mokyklose reikia papildomų

priemonių saugiam kitų kalbų išsaugojimui, išskyrus anglų kalbą. Iki šiol naudojama pereinamojo laikotarpio dvikalbė švietimo programa, kurioje mokinių pagrindinė kalba naudojama tik tol, kol jų anglų kalbos žinios tampa pakankamos akademiniam naudojimui, neužtikrina saugios erdvės dvikalbystei.

Ikimokykliniame ugdyme anglų kalbos mokymas **Kinijoje** susiduria su vyriausybės draudimais. Anglų kalba yra kaip antroji pradinės mokyklos lygyje. Antrosios kalbos mokymo srityje paprastai teigiama, kad ankstyvojoje mokymosi stadijoje pasinaudojama vaikų biologinio kalbos mokymosi raidos modeliais. Tyrimai rodo, jog kitų kalbų mokymuisi smegenys tampa vis labiau nelanksčios, todėl ankstyvame amžiuje vaikai turi gauti kuo daugiau praktinės patirties. Dvikalbystės ugdymo planavimas siejamas su įtampa tarp makro politikos ir mikro praktikos, taip pat sudėtingos problemos, tokios kaip kvalifikuotų, gerai parengtų anglų kalbos mokytojų trūkumas, nepakankami mokymo ištekliai ir gerai parengtų mokymo programų nebuvimas. Veiksminga kalbos programa priklauso ne tik nuo anglų kalbos mokytojų darbo, bet ir nuo įvairių asmenų bendradarbiavimo bei daugybės strategijų, skirtų palankiai mokymo ir mokymosi aplinkai sukurti (Li, 2022).

Tuo tarpu **Etiopija** yra daugiakalbė šalis, kurioje kalbos mokymo sritis ir raštingumo įgijimas tam tikra kalba yra labai ginčytini klausimai. Per pastaruosius tris dešimtmečius gimtosios kalbos švietimas Etiopijoje buvo plačiai išplėstas. Šiuo metu apie 36 kalbos buvo įtrauktos į mokyklų sistemą kaip mokymo priemonė arba kaip mokyklos dalykai, kurie turi būti mokomi ikimokykliniame ugdyme. Siekiant patenkinti šį įvairiapusį poreikį, per pastaruosius tris dešimtmečius buvo įvesta įvairių kalbų politikos priemonių, įskaitant anglų ir gimtosios kalbos mokymą nuo 1 klasės ir amharų kalbos įvedimą nuo 3 klasės. Akivaizdu, jog mokytojų rengimas labai daugiakalbėje aplinkoje, tokioje kaip Etiopija, tebėra iššūkis. Tačiau, kaip patvirtina daugelis tyrimų, dvikalbė ir daugiakalbė aplinka teikia daug naudos mokinių kognityviniam vystymuisi, todėl šis sudėtingas iššūkis iš tiesų yra unikali galimybė, jei ji tinkamai išnaudojama (Weldemariam, Sandvik & Yigezu, 2023).

Mifsud & Vella (2018) pabrėžia, jog **Maltoje** ikimokykliniame ugdyme mokytojai atlieka svarbų vaidmenį reguliuodami ir derėdamiesi dėl kalbos vartojimo praktikos klasėje. Šios šalies švietimo politikoje dažnai kyla įtampa dėl to, kiek kontrolės mokytojai gali turėti kuriant mokymo programas. Dėl to siūlomas *bendros gairės mokytojams*, kurios paskatintų juos dalyvauti planavime ir praktikoje. Ankstyvasis ugdymas Maltoje pasižymi dvikalbyste, nes maltiečių ir anglų kalbos yra būtinos norint visapusiškai funkcionuoti Maltoje visuomenėje. Ankstyvojo kalbos ugdymo plėtra Maltoje vykdoma pagal García (2009) dvikalbio ugdymo modelį. Dvikalbė programa, grindžiama monoglosinės kalbos ideologijomis, remiasi prielaida, kad vienakalbystė yra norma, o dvikalbystė – tai du vienakalbiai viename (Grosjean 1989). Pagrindinė tokių programų filosofija yra dviejų ar daugiau kalbų įsisavinimas, vedantis prie galutinio mokymosi tikslo –

subalansuotos dvikalbystės. Tai reiškia tokį dvikalbystės tipą, kai kalbėtojas vienodai laisvai kalba abiem kalbomis įvairiose situacijose.

Austrijoje, kaip išsiaiškino Pakalnytė ir Jonušauskienė (2024), ikimokyklinių ugdymo įstaigų vaidmuo dvikalbių vaikų ugdyme yra labai svarbus, kadangi čia dirbantys mokytojai:

- 1) formuoja esminius pagrindus vaikų kalbos raidai,
- 2) rengia dvikalbio mokymo vertinimus,
- 3) užtikrina tinkamą sąveiką su vaikų tėvais ir šeimomis.

Tyrimai apie dvikalbystę šeimose ir įtraukųjį ugdymą atskleidė, kad dvikalbis ugdymas(-is) gali suteikti tam tikrą pažintinę naudą, priklausomai nuo to, kaip dažnai kalba vartojama ir koks įgytų žinių lygis. Austrijoje ikimokyklinis ugdymas nuo penkerių metų amžiaus tapo privalomas nuo 2010 m. Taip siekiama užtikrinti, kad *visi vaikai prieš pradėdami lankyti mokyklą mokėtų vokiečių kalbą*. Ikimokykliniame ugdyme siūlomos tokios užsienio kalbos: burgenlandų-kroatų, čekų, vengrų, italų Tirolyje, slovakų, slovėnų (Pakalnytė, Jonušauskienė, 2024). Valstybė pilnai finansuoja valstybinės vokiečių kalbos ir regioninių bei mažumų kalbų mokymą (žr. 7 lentelę), bet imigrantų ir kitų užsienio kalbų mokymas nesiūlomas.

7 lentelė. Kalbos ikimokykliniame ugdyme (šaltinis Nagel ir kt. (2012))

	Tikslinės grupės	Trukmė	Reikalaujamas grupės dydis	Dienų skaičius per savaitę	Valstybės finansavimas
Regioninės ir mažumų kalbos	visos	☐ 2 metai	Reikalavimų nėra	0,5–1 diena	pilnas
Papildomas valstybinės kalbos mokymas	visos	☐ 2 metai	Reikalavimų nėra	0,5–1 diena	pilnas

Cituota iš Pakalnytė, Jonušauskienė, 2024, p. 215

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos Austrijoje atlieka svarbų vaidmenį dvikalbių vaikų ugdyme. Nepaisant to, kad šalyje privalomas ikimokyklinis ugdymas nuo penkerių metų amžiaus, iššūkių kyla dėl decentralizuoto suskaidymo ir nepakankamo kvalifikuotų mokytojų skaičiaus, ypač kalbų įvairovės realizavimo aspektu. Siekiant sėkmingai įsisavinti dvikalbystę, būtina atsižvelgti į įvairius veiksnius, įskaitant kultūrinę tapatybę, tėvų valią ir įsitikinimus, vaiko individualias savybes bei ikimokyklinio ugdymo įstaigų vaidmenį ugdant dvikalbius vaikus. Toliau reikia vykdyti tyrimus šioje srityje, siekiant gilesnio supratimo ir efektyvių ugdymo strategijų kūrimo (Pakalnytė, Jonušauskienė, 2024, p. 218).

Anatoli (2024) teigimu, atliktas tyrimas apie požiūrį į dvikalbystę **Švedijos** švietimo sistemoje, atskleidė neatitikimus tarp nacionalinės kalbos politikos ir jos įgyvendinimo. Kaip pavyzdys yra ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengimo universitetų dėstytojai, kurių nuomone imigrantų kilmės studentų

švedų kalbos įgūdžiai yra nepakankami darbui ikimokyklinėse įstaigose. O tų pačių ikimokyklinio ugdymo programų studentai teigė, kad nesijaučia pasirengę dirbti su dvikalbiais vaikais. Tačiau be dvikalbystės įveikimo problemų, Švedijoje galima rasti ir trikalbes švedų-anglų-ispauų ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Atlikti tyrimai rodo, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigų rutina ir bendravimas su mokytojais bei bendraamžiais prisideda prie vaikų kalbos mokymosi, pabrėžiant šio proceso bendradarbiavimo ir daugiašališkumo pobūdį. Po naujesnių tyrimų pripažinta, jog mažai žinoma apie veiksnius, kurie prisideda prie vaikų anglų kalbos įgūdžių. Tikėtina, kad anglų kalbą vaikai naudoja tik norėdami priklausyti tam tikrai bendraamžių grupei. Tad būtina plėsti žinias apie mokytojų ir vaikų sąveiką, skiriant daugiau dėmesio pokalbiams apie žodžių reikšmę įprastinių ikimokyklinės įstaigos veiklų metu. Todėl buvo tiriamas spontaniškas žodynų mokymas, Švedijos švedų-anglų kalbos ikimokyklinėje įstaigoje. Tyrime pabrėžiama, kad mokytojai laikėsi ikimokyklinio ugdymo įstaigos kalbos politikos ir įkūnijo vienakalbę tapatybę, o orientavosi į vaikus kaip į daugiakalbius besimokančiuosius ir palaikė jų kalbos raidą.

Norvegijoje gyvena daug imigrantų iš įvairių šalių, todėl švietimo sistema, nors ir susidurdama su iššūkiais, turi būti pritaikyta dvikalbiam vaikų ugdymui. Švietimo sistemą siekiama pritaikyti vaikams iš įvairių pasaulio šalių ir kultūrų. Prie vaikų saugumo ir prisitaikymo prie naujos aplinkos padeda į švietimo sistemą įtrauktos vietos bendruomenės, o darželiuose dirbantys specialistai kalba bent keliomis kalbomis (Urbonienė, Gatautienė, 2023).

Atlikti tyrimai, kuriuose buvo vertinta dvikalbių vaikų padėtis **Norvegijoje ir Danijoje**, parodė, kad abiejose šalyse pirmenybė teikiama valstybinei kalbai. Tai turi įtakos dvikalbiams vaikams, nes retais atvejais jie gali bendrauti dviem kalbomis darželiuose, o vėliau – mokyklose. Pastebėta, kad Norvegijoje nėra daug specialistų, galinčių mokyti įvairius dvikalbius vaikus. Atlikus tyrimą paaiškėjo, jog dvikalbiai vaikai neturi papildomų sąlygų mokytis norvegų kalbos – jie integruojami į Norvegijos ikimokyklinio ugdymo sistemą taip pat kaip ir vienakalbiai. Labai reti atvejai, kai vaikai lanko ir lietuvių kalbos pamokas. Dažniausiai tėvai pasitiki Norvegijos švietimo kokybe, nors ir norėtų, kad vaiko integracija būtų lengvesnė sulaukus daugiau dėmesio iš švietimo įstaigos (Urbonienė, Gatautienė, 2023).

Suomijoje, pasak Bergroth and Palviainen (2017), beveik prieš dešimtmetį buvo atliktas tyrimas, kuriame į mažumų dvikalbius vaikus žiūrima kaip į politikos veikėjus. Tai švedų-suomių vaikai, lankantys mažumos (švedų) kalba dėstančias ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Švedų kalba dėstančios ikimokyklinio ugdymo įstaigos Suomijoje oficialiai laikosi vienakalbės politikos, siekdamos tvirtai remti mažiau vartojamą nacionalinę kalbą švietimo srityje. Tuo pačiu metu švietimo politika akcentuoja individualų vaiką ir vaiko poreikius saugiam ir subalansuotam augimui. Dvikalbių vaikų, lankančių švedų kalba dėstančias ikimokyklinio ugdymo įstaigas, yra daug, o tai gali kelti sunkumų įgyvendinant dvi politikos kryptis: viena

vertus, yra paskelbta vienakalbės kalbos politika, o kita vertus, reikia pripažinti dvikalbio vaiko teisę naudotis abejomis kalbomis.

Apibendrinant galima teigti, kad svarbiausi veiksniai, siejami su dvikalbystės ugdymu užsienio šalyse, yra auganti rinka, taikomos naujos metodikos, tarptautiniai dokumentai, šalių kuriamos strategijos, globalūs socialiniai pokyčiai. Bendrai susidomėjimas dvikalbystės švietimu remiasi konkrečiais finansiniais rodikliais. Šalių kuriamoms dvikalbio ugdymo programoms didelę įtaką turi globalūs socialiniai pokyčiai, dažniausiai susiję su imigracija. Daugumoje pasaulio šalių mažamečių vaikų dvikalbystės priežastis – šeimų imigracija į kitą šalį. Plačiau analizuojamos Vakarų Europos šalys: Austrija, Vokietija, Malta yra dvikalbės arba daugiakalbės. Kiek kitokios būtų JAV, Kinija, Etiopija, Singapūras. Svarbiausia – Šiaurės šalių ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros (ECEC) modelis Norvegija, Danija, Švedija, Suomija. Nors dauguma šių šalių susiduria su dvikalbystės įgyvendinimo iššūkiais, tokiais kaip kvalifikuotų dvikalbių mokytojų trūkumas, nepakankami mokymo išteklių ir gerai parengtų mokymo programų nebuvimas, tačiau ikimokyklinio amžiaus vaikų dvikalbystė lieka neatsiejama švietimo sistemos dalis, reikalaujanti vis daugiau dėmesio.

1.4.2. Dvikalbystės ugdymo praktika Lietuvoje

Teisės aktai mūsų šalyje užtikrina galimybę kiekvienam piliečiui mokytis valstybine ir gimtąja kalba. Tokią teisę turi ir užsieniečiai, teisėtai nuolat ar laikinai gyvenantys Lietuvos Respublikoje. Dvikalbio ugdymo būdu – tautinės mažumos kalba ir lietuvių kalba – vykdomos pradinio, vidurinio ir pagrindinio ugdymo programos. Pradinio ugdymo programoje lietuvių kalba mokoma integruotai (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2011), 30 straipsnis. Teisė mokytis valstybine ir gimtąja kalba).

Reikia pastebėti, kad dvikalbystė Lietuvoje nėra visiškai naujas reiškinys. Dvikalbio ugdymo klausimai jau ilgą laiką yra aktualūs, ypač etniškai mišriuose Lietuvos regionuose. Ne vieną dešimtmetį lietuvių kalbos svarbos akcentavimas ir jos ryšio su tautinių mažumų ar užsienio kalbomis dažnai keldavo prieštarų nuomonių. Laikui bėgant požiūris į dvikalbį ugdymą pasikeitė ne tik Lietuvoje, bet ir daugelyje ES šalių (Lenkauskaitė, Malinauskienė, 2023).

Žvelgiant į ateitį, mūsų valstybės pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ numatytas vaikų priežiūros ikimokyklinių įstaigų prieinamumo užtikrinimas. Formuojama besimokanti visuomenė, kuri atvira pasaulio kaitai. Tikimasi, kad Lietuvoje dirbs išsilavinę žmonės, mokantys užsienio kalbas, bus puoselėjamas mokymosi visą gyvenimą principas (Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“).

Visai neseniai, viename iš vyriausybės projektų buvo kalbama apie visiems prieinamą gerą mokyklą ir šiuolaikinį ugdymo turinį, kur ypatingas dėmesys skiriamas tautinių mažumų mokykloms. Žadėta užtikrinti besimokantiems lenkų, rusų, ukrainiečių ar baltarusių kalbomis labai geras lietuvių kalbos žinias. Tokių galimybių įgyvendinimui žadėti atnaujinti šių kalbų vadovėliai bei ugdymo programos. Planuotas įgyvendinti konceptualus požiūris į mažamečių vaikų dvikalbį ar daugiakalbį ugdymą, skatinantis integraciją (Nutarimas dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos vyriausybės programos 2020 m.). Tačiau pasikeitus geopolitinei situacijai, dvikalbystės ryšiai labiau plėtojami su Lenkija, ir pagal galimybes, su Ukraina.

Pastaraisiais metais išryškėjo naujas metodologinis požiūris, leidžiantis iš naujo įvertinti dvikalbystės padėtį dar ikimokyklinio amžiaus vaikams, atsižvelgiant į vaiko raidos sampratą. Lietuvai tapus ES nare, ankstyvasis užsienio kalbų mokymas tampa svarbiu iššūkiu ir būtinybe jau ikimokyklinio amžiaus vaikams. Kitų šalių patirties daugiakalbio ugdymo srityje analizė ir pritaikymas Lietuvoje galėtų būti tinkama perspektyva tolesniems tyrimams. Atsižvelgiant į ikimokyklinio amžiaus vaikų galimybes ir poreikius, verta skatinti kuo ankstesnį užsienio kalbų mokymąsi, nes kalbų mokymasis įvairiais būdais praturtina vaiką, gerina jo kompetencijas ir suteikia daugiau galimybių ateityje, daro didelį poveikį tolesniam asmenybės vystymuisi. Ikimokyklinis amžius yra ypatingas laikotarpis, svarbus tikslingam, kokybiškam vaiko ugdymui ir gyvenimui dabar ir ateityje (Lenkauskaitė, Malinauskienė, 2023).

Zabulionio (2020) nuomone, Lietuvoje mokinių-imigrantų dalis yra labai nedidelė, todėl reikia atsargiai taikyti kitų šalių patirtį. Reikalinga programa, kuri padėtų suvaldyti mokinių grupės, susidariusios dėl namuose ir mokykloje vartojamų kalbų neatitikimo, atskirties plėtrą. Todėl šios grupės mokiniams būtina užtikrinti lygias su kitais bendraamžiais ugdymosi galimybes. Lenkauskaitė ir Malinauskienė (2023) pabrėžia, jog kokybiškas ikimokyklinis ugdymas turi teigiamą poveikį dvikalbiams vaikams, jų tolesniam socialiniam, emociniam ir kultūriniam vystymuisi. Lietuvoje taikomi įvairūs modeliai, siekiant padėti tautinių mažumų vaikams sėkmingai mokytis valstybinės lietuvių kalbos. Dvikalbystė padeda stimuliuoti vaiko kalbinį ir bendrąjį vystymąsi. Be to, dvikalbiai vaikai geriau susidoroja su įvairiomis kognityvinėmis užduotimis, pvz., suvokimu, koncentracija, mąstymu ir kt. (Lenkauskaitė, Malinauskienė, 2023, p. 379).

Geroji praktika Lietuvoje dvikalbystės srityje ikimokyklinio ugdymo įstaigose dar nėra plačiai paplitusi, tačiau jau egzistuoja sėkmingų iniciatyvų, kurios prisideda prie pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui. Siūloma darželių lankančius vaikus pagal kalbinę patirtį ir santykį su valstybine lietuvių kalba skirstyti į vienakalbius ir dvikalbius. Pagal dvikalbių vaikų kalbinę ir kultūrinę patirtį – į dvikalbius ir daugiakalbius. Nusistačius ugdymo(si) tikslus, svarbu toliau bendradarbiauti tiek su tėvais, tiek ir su kitais darželiais dalinantis patirtimi. Lietuvoje vaikų dvikalbystės aktualumą atspindi kelios priežastys:

- tautinės mažumos mokyklose (lenkų, rusų),
- emigravusios šeimos, grįžusios į Lietuvą,
- lietuvių diaspora, kur ugdymas dažnai vyksta dvikalbėje aplinkoje (Daugiakultūriai darželiai. Gerosios praktikos vadovas, 2016).

Galima vadovautis patirties dvikalbystės ugdyme turinčių įstaigų parengtomis rekomendacijomis mokytojoms, tobulinant dvikalbių vaikų ugdymą. Siūlomos mokymo strategijos, kurios gali būti veiksmingos dvikalbių vaikų ugdymui. Rekomenduojama naudoti:

- 1) prasmę atspindinčias vaizdines priemones (korteles, iliustracijas), kurios atitinka antrosios kalbos žodžius;
- 2) jutimus stimuliuojančias priemones (lėlės, žaidimus ir pan.), reprezentuojančius sąvokas per veiklą, kurioje vaikai gali būti fiziškai aktyvūs;
3. informacines technologijas, pasitelkiant vaizdo įrašus, praturtinančius konkrečios kalbos žodyną (žr. 5 pav.)

5 pav. Vaikų kalbinio ugdymo metodai ir priemonės

Veiklos su garso ir vaizdo įrašais	<ul style="list-style-type: none"> • Animaciniai filmukai • Audio pasakos
Pasakojimai ir improvizacijos	<ul style="list-style-type: none"> • Lėlės • Pastatomos paveikslėlių knygelės • Pirštukų žaidimai – vaidinimai • Vaidybinė veikla
Veiklos su eiliuotais tekstais	<ul style="list-style-type: none"> • Eilėraštkai ir skanduotės • Ritualai: pradžia/pabaiga
Muzikinės veiklos	<ul style="list-style-type: none"> • Dainelės • Rateliai-žaidimai
Žaidimai	<ul style="list-style-type: none"> • Stalo žaidimai • Judrieji žaidimai

Sudaryta darbo autorės pagal <https://www.spindulys.kaunas.lm.lt/lt/naujienos/dvikalbiu-vaiku-ugdymas>

Vaikų kalbiniam ugdymui rekomenduojami šeši metodai ir jų priemonės. Tai galėtų būti veiklos su garso ir vaizdo įrašais, pasakojimai ir improvizacijos, veiklos su eiliuotais tekstais, muzikinės veiklos ir žaidimai.

Taip pat rekomenduojama naudoti interaktyvias mokomąsias priemones internete, kurios naudingos mokantis lietuvių kalbos. Kompiuterinės priemonės lavina vaikų klausymo / supratimo gebėjimus, taip pat ir kalbėjimo, skaitymo, rašymo įgūdžius. Žaismingos kompiuterinės veiklos teigiamai veikia vaikų

mokymosi motyvaciją. Svarbu sukurti palankią aplinką ir individualiai bendrauti su vaiku (<https://www.spindulys.kaunas.lm.lt/lt/naujienos/dvikalbiu-vaiku-ugdymas/>).

Įgyvendinant Erasmus+ projektus, nuo 2022 m. lopšelyje-darželyje „Gluosnis“ pradėtas dvikalbis ugdymas (lietuvių ir anglų kalbomis). Naudojamas imersijos arba dalinės imersijos metodas, skatinantis kurti natūralią kalbos mokymosi aplinką, kai ugdymo procesas neskirstomas į atskirus anglų ar lietuvių kalbos užsiėmimus. Kiekvienoje lopšelio-darželio grupėje dirbantys pedagogai kalba su vaikais arba tik lietuviškai, arba tik angliškai, pagal principą „vienas žmogus – viena kalba“. Praktiškai, dvikalbiai darželiai yra didelė paskata sugrįžti emigravusiems. Čia vaikai turi daugiau galimybių mokytis, bendrauti ir kurti, o pedagogų kvalifikacija suteikia sėkmingo dvikalbio ugdymo pamatą. Darbuotojai turėjo galimybę dalyvauti kursuose ar darbo stebėjimo veiklose Suomijos, Lenkijos, Italijos, Čekijos, Estijos ugdymo įstaigose (<https://www.erasmus-plus.lt/ispudziai/svietimas/dvikalbyste-nuo-mazens-siauliu-lopselis-darzelis-gluosnis-keicia-kalbu-mokymo-standartus-su-programa-erasmus/>).

Pavyzdžiui, dvikalbio / daugiakalbio ugdymo įgyvendinime ikimokyklinio ugdymo įstaigoje „Saulės gojus“ laikomasi principo „vienas asmuo – viena kalba“, kai tam tikros kalbos specialistai su vaikais bendrauja tik tam tikra kalba. „Ryto rato“ metu lygiagrečiai naudojamos dvi kalbos (anglų arba vokiečių ir lietuvių). Įvairių užsienio šalių studentai reguliariai atlieka praktiką ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, jie dirba mokytojų asistentais. Todėl vaikai natūraliai priversti kalbėti to asmens kalba, kad galėtų bendrauti su ne gimtakalbiais (Lenkauskaitė, Malinauskienė, 2023, p. 376).

Pastaraisiais metais Vilniaus miesto darželiai aktyviai įsitraukia į pasirengimo dvikalbystės ugdymui procesą. Pavyzdžiui, nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. Vilniaus lopšelis-darželis „Sveikuolis“ įgyvendina dvikalbystės projektą ir skelbia, kad suformuotos trys lopšelinio amžiaus grupės su sustiprintu lietuvių kalbos ugdymu (<https://www.vilniaussveikuolis.lt/vilniaus-lopselis-darzelis-sveikuolis-igyvendina-dvikalbystes-projekta/>). Vilniaus lopšelis-darželis „Kūlverstukas“ taip pat informuoja, kad tautinių mažumų grupėse palaipsniui pradedama diegti dvikalbystė ugdymo procesą palaipsniui papildant lietuvių kalbos elementais. Tikimasi, jog bus plečiami vaikų kalbiniai gebėjimai, lavinami jų komunikaciniai įgūdžiai (<https://www.vilniauskulverstukas.lt/dvikalbyste-nuo-2025-09-01-tautiniu-mazumu-grupese/>).

6 pav. Dvikalbio ugdymo patirtis ikimokyklinėse įstaigose Lietuvoje

Dažniausiai naudojami modeliai <ul style="list-style-type: none">• Mažumos kalbos grupės su lietuvių kalbos stiprinimu• Dvikalbės grupės („vienas pedagogas – viena kalba“)• Ankstyvas anglų/kitų kalbų integravimas	Kaip vykdomas ugdymas <ul style="list-style-type: none">• Kalba integruojama į kasdienes veiklas (ritualus, žaidimus, pokalbius)• Kalba naudojama natūraliai, ne kaip atskira „pamoka“• Naudojami žaidybiniai metodai ir situaciniai dialogai	Kas labiausiai pasiteisina <ul style="list-style-type: none">• „Vienas asmuo – viena kalba“ metodas• Dvikalbystės integravimas į veiklą, o ne formalų mokymą• Nuoseklus lietuvių kalbos stiprinimas mažumų grupėse
Augantis naudingumas <ul style="list-style-type: none">• Geresnė adaptacija mokykloje• Greitesnis lietuvių kalbos progresas• Stipresni komunikaciniai įgūdžiai• Didesnis kalbinis lankstumas ir kūrybiškumas	Dažniausi iššūkiai <ul style="list-style-type: none">• Pedagogų kompetencijos dviem kalboms• Kalbų balanso užtikrinimas• Tėvų nuostatos ir lūkesčiai• Metodinės medžiagos trūkumas	Kryptis Lietuvoje <ul style="list-style-type: none">• Daugėjantis integruoto dvikalbio ugdymo modelių skaičius• Didėjantis dėmesys lietuvių kalbai mažumų ugdyme• Anglų kalbos integravimas žaidybinėmis formomis• Metodikų kūrimas pedagogams

Sudaryta darbo autorės pagal Daugiakultūriai darželiai. Gerosios praktikos vadovas, 2016; <https://old.smm.lt/main/web/lt/>; Lenkų tautinės mažumos Lietuvoje švietimas. Probleminės sritys. Trumpraštis 2022; Lenkauskaitė, Malinauskienė, 2023

Kaip matyti, dvikalbio ugdymo patirtis ikimokyklinėse įstaigose Lietuvoje aspektas ir informacija apima dažniausiai naudojamus modelius, kaip vykdomas ugdymas, kas labiausiai pasiteisina, koks augantis naudingumas, kokie dažniausi iššūkiai ir kryptis Lietuvoje.

Apibendrinant pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose patirtį užsienio šalyse ir Lietuvoje galima teigti, kad dvikalbystės ugdymą reglamentuoja teisės aktai. Daugiausia patirties turi tautinių mažumų ikimokyklinės įstaigos, kurioms labiausiai aktualus dvikalbis ugdymas. Svarbu, kad būtų taikomi tinkami modeliai, padedantys imigrantams sėkmingai mokytis lietuvių kalbos arba užsienio kalbų lietuviams. Geroji praktika Lietuvoje rodo, kad darželiuose pirmiausia atsižvelgiama į vaiko kalbinę patirtį. Mokymo strategijose dvikalbystės ugdymui siūloma naudoti prasnę atspindinčias vaizdines priemones, jutimus stimuliuojančias priemones ir informacines technologijas. Pastaraisiais metais dauguma ikimokyklinio ugdymo įstaigų įsitraukia į dvikalbio vaikų ugdymo pasirengimą taikant tokius modelius, kaip mažumos kalbos grupės su lietuvių kalbos stiprinimu, dvikalbės grupės („vienas pedagogas – viena kalba“), ankstyvas anglų/kitų kalbų integravimas. 2018–2024 m. sustiprėjo teisinė, finansinė ir metodinė bazė dvikalbystės diegimui darželiuose, tačiau iššūkiu išliko pedagogų kompetencijos, metodinės priemonės ir nuosekli stebėseną. 2025 m. kryptingas dėmesys kvalifikacijai, aplinkos kūrimui ir šeimų partnerystei leistų pereiti nuo vien lietuvių kalbos stiprinimo prie pilnaverčių dvikalbių modelių ten, kur tai atitinka bendruomenės poreikius ir galimybes.

1.5. Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui iššūkių ir galimybių Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigose kaitos 2018–2024 metų laikotarpiu analizė

Atliekant antrinių duomenų analizę, nagrinėjama pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui iššūkių ir galimybių Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigose kaita 2018 – 2024 metų laikotarpiu.

2018–2024 m. laikotarpis Lietuvos ikimokyklinio ugdymo sistemai tapo intensyvių pokyčių ir adaptacijos arena, kurioje dvikalbystės ir daugiakalbystės reiškinys iš pavienės pedagoginės problemos virto esminiu sisteminiu švietimo politikos iššūkiu. Išoriniai veiksniai – globalizacija, migracija (ypač priverstinė dėl karo Ukrainoje) – ir vidiniai demografiniai bei socialiniai pokyčiai, tokie kaip skaitmeninės „Alfa kartos“ vaikų atėjimas į ugdymo įstaigas, lėmė, kad pasirengimas diegti dvikalbį ugdymą tapo ne pasirinkimu, o strategine būtinybe.

Ši analizė, remiantis moksliniais tyrimais (Karpuškaitė, 2019; Krūgelienė, 2024), teisiniais aktais (LR ŠMSM, 2022, 2023), metodine medžiaga (LR ŠMSM, 2016) ir praktinės veiklos ataskaitomis (Vilniaus l/d „Coliukė“, 2023), siekia atskleisti, kaip per šešerius metus kito pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui pobūdis. Analizuojama raida nuo pradinio etapo, kuriam būdingas pedagogų metodologinis nepasirengimas ir fragmentiški sprendimai, iki brandesnės stadijos, kurioje formuojamos sisteminės švietimo politikos gairės, ieškoma tvarių finansinių svertų ir diegiamos holistinės ugdymo praktikos. Analizės tikslas – identifikuoti esminius kaitos etapus, juos lėmusius veiksnius bei susiformavusius iššūkius ir galimybes.

Analizuojamo laikotarpio pradžia pasižymėjo ryškiu atotrūkiu tarp augančios realybės – didėjančio vaikų iš dvikalbių šeimų skaičiaus grupėse – ir švietimo sistemos gebėjimo į tai adekvačiai reaguoti. Pagrindiniai iššūkiai buvo ne materialiniai ar finansiniai, o giluminiai – susiję su pedagogų kompetencijomis ir metodologijos stoka.

Karpuškaitės (2019) magistro darbas, tiriantis šešiamečių vaikų iš dvikalbės aplinkos kalbinę raišką, yra tikslus šio laikotarpio diagnostinis pjūvis. Tyrimas atskleidė, kad „daugumos ikimokyklinio ugdymo institucijose dirbančių pedagogų kvalifikacijos atitiktis dirbti su vaikais iš dvikalbės aplinkos bei ugdyti jų lietuvių kalbos gebėjimus yra nepakankama“ (4 psl.). Šis nepasirengimas pasireiškė keliais lygmenimis:

- 1) metodologinis vakuumas. Nors dar nuo 2016 m. egzistavo metodinė priemonė „Antroji kalba ankstyvajame amžiuje“ (LR ŠMM, 2016), ji veikė labiau kaip rekomendacija, o ne kaip sistemingų mokymų ar programų dalis. Dėl to pedagogai, susidūrę su dvikalbiais vaikais, dažniausiai taikė improvizuotus metodus. Karpuškaitės tyrimas parodė, kad populiariausias metodas buvo tiesioginis vertimas, kai pedagogas, matydamas vaiko nesupratimą, tiesiog išversdavo pasakymą į jam suprantamą kalbą. Nors tai padeda momentinei komunikacijai,

ilgalaikėje perspektyvoje tai lėtina antrosios kalbos įsisavinimą, nes neskatina vaiko paties ieškoti reikšmių ir konstruoti kalbos.

- 2) fragmentiškas problemos suvokimas. Pedagogai puikiai atpažino paviršinius kalbinius sunkumus – gramatikos, leksikos klaidas, skurdų žodyną. Tačiau, kaip rodo tyrimas, buvo sunkiau identifikuoti gilesnius komunikacinius ir psichologinius barjerus. Dėmesys buvo sutelktas į kalbos „taisymą“, o ne į palankios, saugios kalbinės aplinkos, kuri skatintų vaiką nebijoti klysti ir drąsiai eksperimentuoti su kalba, kūrimą.
- 3) individualizuotas problemos sprendimas. Dėl sisteminių sprendimų trūkumo visa atsakomybė už dvikalbio vaiko integraciją gulė ant konkretaus pedagogo pečių. Pasirengimas tapo priklausomas nuo individualių pastangų, iniciatyvumo ir turimos patirties, todėl buvo itin netolygus.

Žvelgiant iš finansinės perspektyvos, situacija buvo dvejopa. 2018 m. įsigaliojęs mišrus finansavimo modelis, pakeitęs „mokinio krepšelį“, teoriškai suteikė įstaigoms daugiau stabilumo ir lėšų, kurias buvo galima skirti ugdymo priemonėms ir pedagogų profesiniam tobulėjimui. Kaip atskleidžia „Eurydice“ (2024) ataskaita, problema buvo ne visiška lėšų stoka, o veikia tikslinių paslaugų rinkos nebuvimas. Įstaigos, net ir turėdamos lėšų, neturėjo kur jų tikslingai panaudoti dvikalbystės problemai spręsti – trūko specializuotų mokymo programų, kursų, ekspertų. Tai buvo potencialių galimybių ir praktinio neįgalumo situacija, kai pinigai egzistuoja, bet trūksta žinių ir paslaugų, kurias būtų galima už juos įsigyti.

Kaitos veiksniai (2020–2024 m.): išoriniai sukrėtimai ir vidinė adaptacija. Laikotarpio viduryje du galingi, vienas su kitu tiesiogiai nesusiję veiksniai – skaitmeninės kartos atėjimas ir geopolitinis lūžis – tapo esminiais kaitos katalizatoriais, privertusiais švietimo sistemą skubiai ieškoti naujų sprendimų.

Krūgelienės (2024) darbas išryškino naują, giluminę problemą: pedagogai susidūrė nebe tik su dvikalbystės, bet ir su bendro kalbos neišsivystymo iššūkiu, kurį tiesiogiai siejo su skaitmeninių medijų įtaka. Į darželius atėjusi vaikų karta pasižymi specifiniais bruožais:

- kognityviniai ypatumai – fragmentuotas dėmesys, poreikis nuolatinei stimuliacijai per ryškius vaizdus ir garsus, sunkumas susikaupti ties nuosekliu, lėtesniu pasakojimu.
- kalbiniai ypatumai – stebimas bendras kalbos skurdumas, vėluojantys įgyti ne tik kalbiniai, bet ir komunikaciniai įgūdžiai. Tai reiškia, kad net ir vaikai, kalbantys viena kalba, ateina su kalbos sunkumais, o dvikalbiams vaikams šis iššūkis tampa dvejopas, nes jie turi įveikti ne tik kalbų skirtumus, bet ir bendrą skaitmeninės aplinkos nulemtą kalbos raidos sulėtėjimą.

Šis iššūkis kartu tapo ir galimybe. Reaguodami į situaciją, pedagogai pradėjo aktyvias ugdymo įrankių paieškas ir atrado, kad tikslingai naudojamos medijos gali tapti galingu įrankiu. Kaip rodo

Krūgelienės (2024) tyrimas, interaktyvios programėlės (pvz. „EduSensus“, „Logoritmika“), animaciniai filmukai ir „Youtube“ kanalai padeda sudominti „Alfa kartos“ vaikus ir lavinti jų kalbą. Finansinis „mokinio krepšelio“ mechanizmas leido įstaigoms investuoti į interaktyvias lentas ir planšetes. Tačiau tai sukūrė ir naują problemą – atsirado atskirtis tarp įstaigų, kurios sugebėjo investuoti į technologijas, ir tų, kurioms lėšų pakako tik būtiniausioms reikmėms.

2022 m. prasidėjusi Rusijos federacijos invazija į Ukrainos valstybę tapo realiu Lietuvos švietimo sistemos atsparumo testu. Staigus ir masiškas vaikų, nemokančių lietuvių kalbos ir patyrusių karo traumą, antplūdis atskleidė, kad standartinis finansavimo modelis yra visiškai nepritaikytas tokio masto krizei. Valstybės reakcija – specialaus, tikslinio finansavimo skyrimas (LR ŠMSM, 2022) – buvo esminis lūžio taškas. Šiuo žingsniu įgyvendinti šie procesai:

- pripažintas papildomų poreikių realumas. Pirmą kartą masiškai pripažinta, kad daugiakalbių vaikų integracijai reikalingi papildomi finansiniai ištekliai;
- sukurtos naujos galimybės. Tikslinis finansavimas leido steigti išlyginamąsias klases, samdyti mokytojų padėjėjus, teikti psichologinę pagalbą ir ieškoti specialistų, galinčių dirbti su daugiakalbe, traumota bendruomene;
- pakeistas mąstymo mastelis. Problema iš individualaus vaiko lygmens persikėlė į visos grupės ir bendruomenės integracijos lygmenį, priverčiant sistemą mąstyti apie kompleksinius sprendimus.

Sisteminė reakcija ir brandesnė praktika (2023–2024 m.). Atsakydama į susiklosčiusią situaciją ir naujausias edukologijos tendencijas, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija 2023 m. patvirtino naujas „Ikimokyklinio ugdymo programos gaires“. Šis dokumentas žymi strateginį posūkį nuo reaktyvaus problemų sprendimo prie proaktyvaus, vertybinio planavimo.

Gairėse įtvirtinti principai, tiesiogiai susiję su pasirengimu dvikalbystei:

- sociokultūrinio kryptingumo principas (3.4. punktas) – nurodoma, kad ugdymas turi didinti „atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei“ (2 psl.).
- įtraukties principas (3.6. punktas) – pabrėžiama būtinybė sudaryti sąlygas kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias ir gauti reikiamą pagalbą, atsižvelgiant į poreikių įvairovę;
- kalbų įvairovės kontekstas (32.5 punktas) – tiesiogiai įvardijama, kad kuriant ugdymo turinį, būtina kurti aplinkos sąlygas, palankias „skirtingiems vaikų komunikavimo būdams, įvairiai žodinei ir nežodinei raiškai, kalbų pažinimui“ (10 psl.).

Šios gairės keičia naratyvą: dvikalbystė nebėra „problema“, o tampa ugdymo kontekstu ir resursu. Tai reikalauja iš įstaigų strateginio pasirengimo: programų adaptavimo, aplinkų kūrimo ir pedagogų kompetencijų ugdymo.

Vilniaus lopšelio-darželio „Coliukė“ (2023) veiklos ataskaita iliustruoja, kaip pažangios įstaigos praktikoje įgyvendina šiuos principus. Nors ataskaitoje nėra tiesioginio tikslo „įgyvendinti dvikalbystę“, jos prioritetai – įtraukusis ugdymas, emocinio intelekto programa „Kimochi“, socialinis-prevencinis projektas „Susipažink, tai aš“, partnerystė ir komunikacijos stiprinimas – kuria pamatą sėkmingai daugiakultūrių vaikų integracijai. Užuo koncentravusis tik į kalbos mokymą, įstaiga ugdo vaikų socialines ir emocines kompetencijas: empatiją, toleranciją, gebėjimą priimti kitoniškumą. Tai rodo brandesnę, holistinę požiūrį į pasirengimą – pradedama ne nuo kalbos, o nuo saugios, priimančios bendruomenės kūrimo, kurioje kalbos mokymasis tampa natūraliu, o ne dirbtiniu procesu.

Analizuojant 2018–2024 m. laikotarpį, pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigose kaita yra akivaizdi ir daugialypė – nuo pedagoginio iššūkio iki sisteminio požiūrio. Laikotarpis prasidėjo nuo pedagogų metodologinio nepasirengimo konstatavimo, o baigėsi sisteminiu problemos sprendimu, įtvirtintu naujosiose 2023 m. „Ikimokyklinio ugdymo programos gairėse“, kurios pabrėžia įtrauktį ir kalbų įvairovę kaip pamatinius ugdymo principus.

Prie pradinių iššūkių (metodikos trūkumas) prisidėjo nauji, kompleksiniai iššūkiai – specifinių savybių vaikų kalbos ypatumai ir masinė pabėgėlių iš Ukrainos integracija, reikalavę greitų ir nestandartinių sprendimų tiek pedagoginiu, tiek finansiniu lygmeniu.

Galimybės iš individualių pedagogų iniciatyvų išaugo į sistemes. Naujosios ikimokyklinio ugdymo gairės suteikia teisinį pagrindą kurti įtraukias programas, skaitmeninės medijos tampa galingu įrankiu, o pažangių įstaigų praktika rodo, kad socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas yra tvirtas pamatas sėkmingai daugiakultūrei bendruomenei.

Apibendrinant galima teigti, kad per šešerius metus įvyko reikšmingas poslinkis nuo problemos konstatavimo link sisteminių sprendimų paieškos. Nors praktiniai iššūkiai, susiję su pedagogų kompetencijomis ir ištekliais, išlieka aktualūs, švietimo politika ir pažangių įstaigų praktika rodo aiškia kryptį – dvikalbystė Lietuvos ikimokykliniame ugdyme vis labiau suvokiama ne kaip kliūtis, o kaip vertybė ir neišvengiama šiuolaikinio pasaulio realybė.

2. PASIRENGIMO DVIKALBYSTĖS ĮGYVENDINIMUI IKIMOKYKLINIO UGDYMO VILNIAUS MIESTO IKIMOKYKLINIOSE ĮSTAIGOSE IŠŠŪKIŲ IR GALIMYBIŲ TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Tyrimo dizainas

Dvikalbystės diegimo patirtys, iššūkiai, požiūriai, kaip socialinis reiškiny yra geriausiai suprantamas analizuojant individualias žmonių patirtis, prasmes ir interpretacijas, o ne ieškant universalių, objektyvių dėsnių. Todėl tyrimu siekiama ne išmatuoti reiškinį, o jį suprasti ir atskleisti iš pačių dalyvių perspektyvos. Tyrimui įgyvendinti pasirinkta kokybinė tyrimo strategija – pusiau struktūruoto interviu metodas.

Temos gilumas aktualizuoja daugiasluoksnį ir nuo konteksto priklausomą reiškinį. Pasirinkta tyrimo strategija leidžia gilintis ir suprasti tam tikrų kylančių iššūkių ir galimybių priežastingumą. Nors tema aktuali Lietuvos kontekste, tačiau tyrimų, atskleidžiančių dvikalbystės įgyvendinimo reiškinį praktiniu požiūriu, trūksta. Kokybinio tyrimo – interviu metodo – taikymas suteikia galimybę atrasti netikėtas įžvalgas, naujas problemas ir unikalias patirtis, kurių neįmanoma numatyti standartizuotoje anketoje. Tyrime svarbus pedagogų, vadovų požiūris, jų baimės, lūkesčiai, patirtys. Kokybinis tyrimas yra orientuotas į žmogaus patirtį ir leidžia išgirsti „gyvą balsą“.

Tyrimo strategijos ir metodo pagrindimas. Tyrimui metodo pasirinkimą lėmė siekis lanksčiai kalbėtis su tyrimo dalyviais. Iš anksto parengtas klausimynas įrėmina interviu pokalbio eigą, pokalbio metu užduodami papildomi, patikslinantys klausimai, reagavimai į pašnekovo atsakymus pagilina ir praturtina informaciją. Tokiu būdu atskleidžiama asmeninė patirtis, požiūris, motyvai.

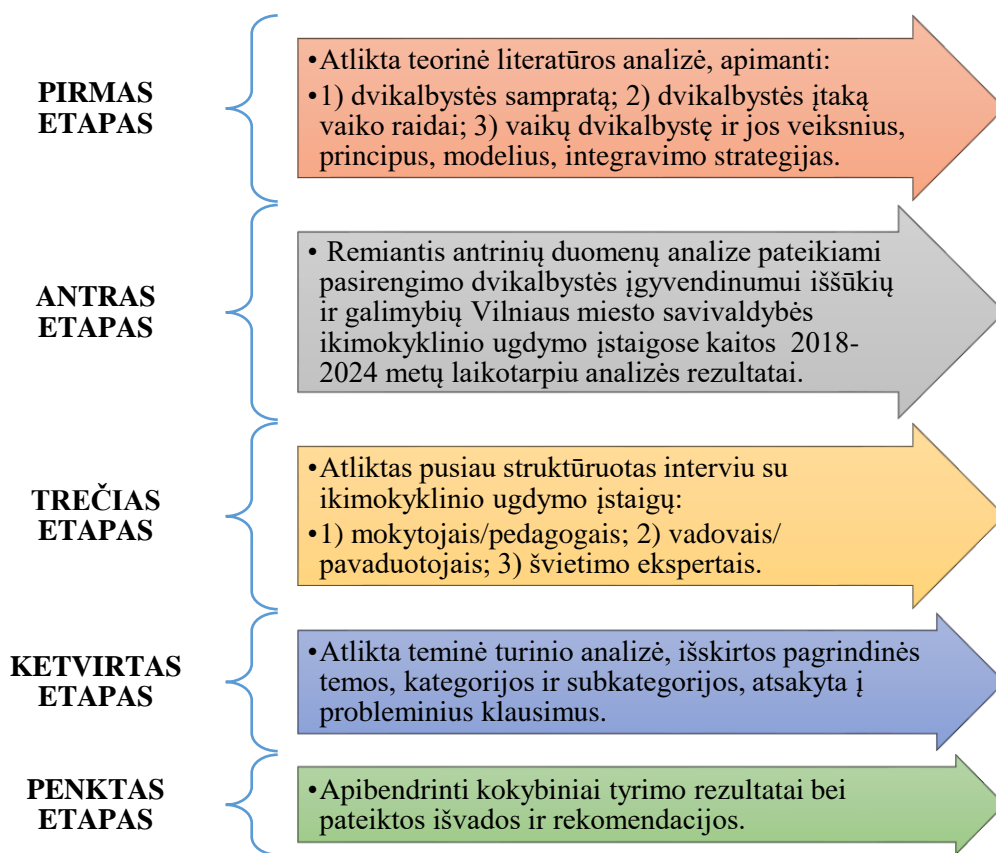
Siekiant atsakyti į iškeltus probleminius klausimus ir įgyvendinti darbo tikslą – išanalizuoti dvikalbystės įgyvendinimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose iššūkius ir galimybes – buvo pasirinkta kokybinė tyrimo strategija. Šis pasirinkimas grindžiamas interpretacine tyrimo paradigma, teigiančia, kad socialinė realybė yra konstruojama per individualias patirtis ir prasmes (Kardelis, 2017). Dvikalbystės diegimo procesas yra sudėtingas socialinis reiškiny, kurio sėkmę lemia ne tik formalūs sprendimai, bet ir pedagogų požiūriai, bendruomenės lūkesčiai bei praktinės patirtys. Dėl šios priežasties kokybinis tyrimas, leidžiantis gilintis į tyrimo dalyvių perspektyvas ir suprasti reiškinio kontekstą, yra tinkamesnis nei kiekybinis, kuris apsiriboja statistiniu reiškinio paplitimo matavimu.

Tyrimo dizainas buvo pasirinktas atsižvelgiant į tyrimo tikslą, uždavinius ir problematiką, siekiant atskleisti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose iššūkius ir galimybes.

Todėl numatyta identifikuoti veiksniai ir parengti rekomendacijas dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tyrimo metodologija ir organizavimas. Kokybinis tyrimo metodas būtinas siekiant gauti gilesnę įžvalgą apie tai, su kokiais iššūkiais susiduriama pasirengiant dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Pusiaus struktūruoto interviu metodas leido nustatyti, kokie veiksniai turėtų lemti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme galimybių užtikrinimą. Tyrimas buvo vykdomas penkiais etapais (žr. 7 pav.).

7 pav. Tyrimo proceso struktūra ir etapai

Sudaryta darbo autorės pagal Creswell et al., 2016; Kardelis, 2017

Pirmajame etape atlikta teorinės literatūros analizė, siekiant išsiaiškinti dvikalbystės ikimokykliniame ugdyme sampratą bei pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose patirtį užsienio šalyse ir Lietuvoje. Ši analizė padėjo pagrįsti tyrimo kryptį ir pasirinkti tinkamą tyrimo metodą bei instrumentą. Buvo pasirinktas pusiau struktūruotas interviu ir sudarytas klausimynas.

Antrajame etape buvo atlikta antrinių duomenų analizė ir pateikti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui iššūkių ir galimybių Vilniaus miesto savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigose kaitos 2018-2024 metų laikotarpiu analizės rezultatai.

Trečiajame etape buvo atlikti pusiau struktūruoti interviu su trimis informantų grupėmis: ikimokyklinių švietimo įstaigų mokytojais ir vadovais bei švietimo įstaigas kurujančiais ekspertais, siekiant išsiaiškinti jų patirtį bei požiūrį į pasirengimą dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Ketvirtajame etape kokybiniai interviu duomenys buvo analizuoti taikant teminę turinio analizę. Jos metu identifikuotos pagrindinės kategorijos ir subkategorijos, leidusios identifikuoti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose veiksmus.

Penktajame etape buvo integruotos kokybinio tyrimo įžvalgos bei pateiktos rekomendacijos, grindžiamos empiriniais duomenimis ir teorinėmis išvadomis dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tyrimo imčių charakteristikos. Atliekant antrinių duomenų analizę buvo siekta išnagrinėti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui iššūkių ir galimybių Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigose kaitą 2018 – 2024 metų laikotarpiu. Kokybinė duomenų analizė atlikta vadovaujantis naujausiais viešai prieinamais šaltiniais.

Kokybiniame tyrime dalyvavo 21 informantas: 6 vadovai, 13 mokytojų, 2 ekspertai.

Tiriamieji rasti dalyvaujant Vilniaus miesto valstybinės įstaigos „Edu Vilnius“ organizuotoje gerųjų patirčių dalijimosi konferencijoje „Mokau(si) 2025“ (<https://www.eduvilnius.lt/naujienos/kvieciame-registruotis-i-geruju-patirciu-dalijimosi-konferencija-mokau-si-2025/>).

Kokybinio tyrimo informantų charakteristikos. Kokybiniam tyrimui pasirinkti informantai buvo atrinkti pagal tikslinės atrankos principą, nes jie turėjo tiesioginės patirties dirbant su dvikalbiais vaikais ir galėjo pateikti išsamią informaciją ir rekomendacijas. Tokia atranka leidžia tikslingai pasirinkti informantus, kurie geriausiai atitinka tyrimo tikslą ir uždavinius (Bitinas, Rupšienė ir Žydžiūnaitė, 2008).

2.2. Tyrimo instrumentų pagrindimas

Šiame poskyryje detaliam aprašomas tyrimo instrumentas, naudotas duomenims rinkti, ir nuosekli tyrimo atlikimo eiga, nuo pasirengimo iki duomenų surinkimo pabaigos.

Pagrindinis šio kokybinio tyrimo duomenų rinkimo instrumentas – pusiau struktūruoto interviu forma (žr. Priedą Nr. 2). Šis instrumentas pasirinktas, nes jis geriausiai atitinka tyrimo tikslą – giliai ir visapusiškai atskleisti dvikalbystės įgyvendinimui besirengiančių švietimo sistemos dalyvių patirtis, požiūrius ir įžvalgas. Pusiau struktūruotas interviu suteikia galimybę, viena vertus, užtikrinti tyrimo nuoseklumą, paliečiant tas pačias pamatines temas su visais respondentais, kita vertus – išlaikyti lankstumą,

leidžiantį pokalbio metu užduoti papildomus, tikslinančius klausimus ir reaguoti į unikalias pašnekovo įžvalgas (Rupšienė, 2007).

Atsižvelgiant į siekį surinkti duomenis iš skirtingų švietimo sistemos lygmenų (mikro – mokytojai, mezo – įstaigų vadovai, makro – politikos formuotojai, ekspertai), interviu formos klausimai buvo suformuluoti taip, kad juos būtų galima adaptuoti pagal kiekvieno informanto kompetencijos sritį ir vaidmenį.

Interviu klausimai yra suskirstyti į penkis loginius blokus, kurių kiekvienas skirtas atskleisti tam tikrą tiriamojo reiškinio aspektą:

I blokas. Dvikalbystės ikimokykliniame ugdyme samprata. Šio bloko tikslas – išsiaiškinti respondentų teorinį ir praktinį požiūrį į dvikalbystę. Klausimais siekiama atskleisti, kaip skirtingi švietimo dalyviai supranta ir apibrėžia dvikalbį ugdymą, ar įstaigose egzistuoja vieningas požiūris ir kokie konceptualūs skirtumai pastebimi tarp skirtingų tipų įstaigų.

II blokas. Dvikalbystės įtaka vaikų raidai. Šio bloko klausimais siekiama suprasti respondentų turimas nuostatas ir žinias apie dvikalbystės poveikį. Išanalizavus atsakymus paaiškėja, kokius teigiamus ir galimus neigiamus aspektus išvelgia tyrimo dalyviai, o tai tiesiogiai veikia jų motyvaciją ir pasirengimo procesą.

III blokas. Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui patirtis. Šis blokas skirtas praktinių patirčių analizei. Klausimais gilinamasi į jau įgyvendintus ar vykdomus pasirengimo etapus: remiamasi užsienio šalių pavyzdžiais, analizuojama, kokį vaidmenį atlieka valstybė, savivaldybė ar bendruomenės parama ir identifikuojamos sėkmingos patirtys.

IV blokas. Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui iššūkiai. Šis blokas yra tiesiogiai susijęs su pirmuoju probleminiu tyrimo klausimu. Klausimais siekiama detaliai atskleisti kliūtis, su kuriomis susiduriama: nuo vaikų poreikių identifikavimo ir atliepimo, bendradarbiavimo su tėvais, iki galimų nuomonių išsiskyrimo tarp pedagogų, administracijos ir šeimų.

V blokas. Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui galimybės. Šis blokas skirtas atsakyti į antrąjį probleminį tyrimo klausimą. Čia gilinamasi į veiksnius, kurie užtikrintų sėkmingą pasirengimą: aiškinamasi, kas lemia sėkmę, kokios tendencijos vyrauja, kas ir kaip kuria dvikalbystės modelius, kokie ištekliai ir palaikymo mechanizmai yra reikalingi galimybėms realizuoti.

Tyrimui atlikti buvo sudarytas instrumentas – pusiau struktūrizuoto interviu klausimynas.

Pusiau struktūrizuoto interviu klausimyno struktūra. Pusiau struktūrizuotas interviu buvo pasirinktas dėl jo lankstumo, leidžiančio tyrėjui iš anksto parengti klausimus, tačiau paliekant galimybę giliau nagrinėti naujas temas, kurios gali iškilti pokalbio metu (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016).

Tyrimo instrumentų klausimų pagrindimas. Kiekvieno klausimyno klausimai buvo formuluojami siekiant išanalizuoti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui aktualijas. Pateikti klausimai buvo grupuojami pagal tyrimo temines kryptis ir sudaromi taip, kad kiekvienas jų prisidėtų prie konkretaus tyrimo uždavinio įgyvendinimo. Tokia struktūra užtikrino sistemingą duomenų rinkimą (žr. 4 PRIEDA).

Tyrimo procesas buvo vykdomas nuosekliais etapais:

Parengiamasis etapas (rugsėjo mėn.). Šiame etape, remiantis moksline literatūra ir iškeltais probleminiais klausimais, buvo parengtas pirminis pusiau struktūruoto interviu planas/forma. Siekiant patikrinti klausimų aiškumą, logiškumą ir tinkamumą, buvo atliktas vienas bandomasis (pilotinis) interviu su ikimokyklinio ugdymo specialiste, kuri tiesiogiai nedalyvavo pagrindiniame tyrime. Po bandomojo interviu klausimynas buvo nežymiai/išsamiau pakoreguotas. Taip pat buvo sudarytas potencialių tyrimo dalyvių sąrašas, taikant tikslingosios atrankos metodą, siekiant įtraukti įvairių sričių atstovus (įstaigų vadovus, pavaduotojus, mokytojus, ekspertus).

Duomenų rinkimo etapas (spalio mėn.). Su potencialiais tyrimo dalyviais buvo susisiekiama elektroniniu paštu arba telefonu, pristatytas tyrimo tikslas ir pobūdis, ir, gavus jų sutikimą, suderintas interviu laikas bei vieta. Prieš kiekvieną interviu respondentui buvo pateikta pasirašyti informuoto sutikimo forma, dar kartą paaiškinant tyrimo tikslus, garantuojant anonimiškumą ir konfidencialumą. Interviu vyko respondentams patogioje aplinkoje, vidutinė vieno pokalbio trukmė – apie 45-60 minučių. Visi interviu, gavus dalyvių sutikimą, buvo įrašomi į garso įrašymo prietaisą, siekiant užtikrinti duomenų tikslumą juos transkribuojant.

Duomenų apdorojimo etapas (lapkričio mėn.). Baigus duomenų rinkimą, visi garso įrašai buvo transkribuoti paraidžiui. Transkribavimo metu buvo atliktas pirminis duomenų anonimizavimas, pakeičiant respondentų vardus ir jų atstovaujama įstaigų pavadinimus pseudonimais, kad būtų užtikrintas visiškas konfidencialumas. Parengti transkriptai sudarė pagrindinę duomenų bazę, kuri buvo naudojama tolimesnei analizei.

Duomenų analizės metodai. Atlikus pusiau struktūruotus interviu, gauti duomenys buvo kokybinio pobūdžio – tekstinė medžiaga, gauta transkribavus interviu garso įrašus. Duomenims analizuoti buvo taikoma kokybinės turinio (angl. content) analizės metodas, konkrečiai – teminė analizė. Šis metodas pasirinktas, nes jis yra lankstus ir sistemingas būdas identifikuoti, analizuoti ir aprašyti pasikartojančias prasmines temas duomenų visumoje. Teminė analizė leido atsakyti į tyrimo klausimus apie dvikalbystės įgyvendinimo iššūkius ir galimybes, remiantis pačių tyrimo dalyvių pasakojimais.

Duomenų analizė buvo vykdoma keliais etapais:

Pirmajame etape buvo susipažinta su duomenimis. Visi interviu buvo transkribuoti paraidžiui. Transkriptai buvo skaitomi keletą kartų, siekiant įsijausti į turinį ir pasižymėti pirmines idėjas bei įžvalgas.

Antrajame etape interviu duomenys buvo sistemingai skaidomi į smulkesnius prasminius vienetus/segmentus/subkategorijas, kuriems buvo priskiriami reikšminiai teiginiai, temos, segmentai, esmę apibūdinantys pavadinimai.

Trečiajame etape teiginiai sugrupuoti į platesnes kategorijas, kurios tapo potencialiomis tyrimo temomis (pvz., „Pedagogų kvalifikacijos stoka“, „Tėvų lūkesčiai ir baimės“, „Įstaigos įvaizdžio gerinimas“). Suformuluotos temos buvo peržiūrimos, tikslinamos ir apibrėžiamos, siekiant užtikrinti jų nuoseklumą ir aiškų skirtumą tarpusavyje.

Ketvirtajame etape buvo pateikiami rezultatai. Galutinės temos pateiktos tyrimo rezultatų dalyje, iliustruojant jas ryškiausiomis ir tipiškiausiomis citatomis iš interviu pasisakymų.

Tyrimo etika. Siekiant užtikrinti tyrimo skaidrumą ir apsaugoti jo dalyvių teises, buvo laikomasi pagrindinių mokslinių tyrimų etikos principų: savanoriškas dalyvavimas ir informuotas sutikimas. Prieš pradėdant interviu, kiekvienam dalyviui buvo išsamiai pristatytas tyrimo tikslas, eiga, numatoma trukmė bei paaiškinta, kaip bus naudojami duomenys. Dalyviai buvo informuoti, kad jų dalyvavimas yra visiškai savanoriškas ir jie turi teisę bet kuriuo metu nutraukti dalyvavimą tyrime be jokių neigiamų pasekmių. Sutikimas dalyvauti tyrime patvirtintas raštu, pasirašant informuoto sutikimo formą (žr. PRIEDĄ Nr. 4).

Siekiant užtikrinti dalyvių privatumą, buvo garantuotas visiškas konfidencialumas. Interviu klausimai buvo formuluojami etiškai, vengiant asmeniškų, jautrių ar galinčių sukelti neigiamas emocijas temų. Dalyviai informuoti apie savo teisę neatsakyti į bet kurį jiems nepriimtina klausimą.

Interviu garso įrašai ir transkriptai saugomi išorinėje laikmenoje, apsaugotoje slaptažodžiu, prieinamoje tik tyrėjui. Pasibaigus tyrimui ir apgynus magistro darbą, visi pirminiai duomenys (garso įrašai) universiteto nustatyta tvarka bus sunaikinti.

3. PASIRENGIMO DVIKALBYSTĖS ĮGYVENDINIMUI IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE IŠŠŪKIŲ IR GALIMYBIŲ TYRIMO REZULTATAI

3.1. Veiksnių dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose identifikavimas – kokybinio tyrimo rezultatų analizė

Kokybiniai interviu buvo atlikti 2025m. spalio-lapkričio mėn. Pokalbiai su informantais vyko tiek ikimokyklinio ugdymo švietimo įstaigose, tiek susitikimuose konferencijų metu. Dalis informantų atsakymus pateikė raštu. Prieš interviu klausimai ekspertams buvo pateikiami raštu.

Tyrimo medžiaga. Surinktos tyrimo medžiagos apimtis sudarė 40 puslapių. Duomenų analizė buvo atlikta naudojant tematinę turinio analizę, kurios metu identifikuotos pagrindinės kategorijos ir subkategorijos, apibūdinančios dvikalbystės įgyvendinimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose iššūkius ir galimybes (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017).

Tyrimo imties charakteristikos. Tyrime dalyvavo 21 informantas – skirtingo lygmens švietimo atstovai: ikimokyklinės švietimo įstaigas kuruojantys ekspertai (E), ikimokyklinių švietimo įstaigų vadovai ir jų pavaduotojai (V) ir mokytojai / pedagogai (M). Tyrime dalyvavo skirtingų amžiaus grupių ir profesinės patirties ekspertai. Tyrimo etika: Siekiant užtikrinti tyrimo dalyvių anonimiškumą, jie buvo užkoduoti (E-1–E-2; V-1–V-6; M-1–M-13).

Tyrimo ribotumai: *Subjektyvumas* (nežiūrint į tai, kad tyrimas yra grindžiamas patyrusių ekspertų nuomonėmis, jų atsakymai gali būti paveikti asmeninės patirties, todėl galima tam tikra subjektyvumo rizika. *Duomenų analizės metodų ribotumai* (tematinė turinio analizė leidžia atskleisti reikšmingas tendencijas, tačiau ji reikalauja tyrėjo asmeninės interpretacijos, kuri gali daryti įtaką rezultatų objektyvumui). *Laikotarpio ribotumas* (atliekant šį tyrimą buvo surinkti duomenys, kurie atspindi konkretaus laikotarpio situaciją, todėl keičiantis politinei situacijai, gali kisti).

Tematinė turinio analizė. Remiantis surinktais interviu duomenimis ir išanalizuotų šių duomenų pagrindu išryškintos pagrindinės kategorijos ir subkategorijos (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017), apibūdinančios pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose reikšmę turinio kokybei. Analizuojant išskirtos temos, atspindinčios pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose įtakojančius veiksnius, susijusius su šio proceso iššūkiais ir galimybėmis.

Išskirtos penkios visoms trimis informantų grupėms bendros temos: dvikalbystės supratimas, resursai, palaikymas, pokyčiai ir rekomendacijos. Mokytojams ir vadovams papildomai išskirtos temos: patirtys, iššūkiai ir galimybės, o vadovams ir ekspertams – kompetencijų vertinimas ir poveikis raidai. Viena bendra tema – modeliai ir metodai – priskirta mokytojams ir ekspertams. Dvi temos – strategijos ir pasirengimo praktika – išskirtos tik ekspertams. Iš viso išskirta 14 skirtingų temų (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Klausimų temos skirtingoms informantų grupėms

Kl. nr.	Mokytojai (M-1 – M-13)	Vadovai (V-1 – V-6)	Ekspertai (E-1 – E-2)
1	Dvikalbystės supratimas		
2	Patirtys		Modeliai ir metodai
3	Pagalba vaikams	Kompetencijų vertinimas	
4	Iššūkiai		Strategijos
5	Galimybės		Pasirengimo praktika
6	Modeliai ir metodai	Poveikis raidai	
7	Resursai		
8	Palaikymas		
9	Pokyčiai		
10	Rekomendacijos		

Užtikrinant gautų rezultatų patikimumą, ekspertų patvirtinantys teiginiai buvo naudojami kaip pagrindiniai įrodymai, kurie padėjo suprasti tyrimo išvadas. Tematinė analizė grindžiama 21 informanto atsakymais į jiems pateiktus klausimus, kuriuose atskleidžiami dvikalbystės įgyvendinimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose iššūkiai ir galimybės. Analizė atskleidė tris pagrindines sritis, kurios susijusios su pasirengimu dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose: veiksniai, iššūkius ir galimybes.

Analizuojant interviu duomenis, kiekvienam klausimui buvo nustatytos pagrindinės kategorijos ir subkategorijos, kurios leidžia detaliai suprasti, kaip skirtingos informantų grupės atskleidžia pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose įtakojančius veiksniai, iššūkius ir galimybes.

3.1.1. Švietimo įstaigų mokytojų nuomonė dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose

Dvikalbystės samprata.

Pirmiausia nustatyta, kaip mokytojai supranta dvikalbystės ugdymo sampratą ikimokykliniame ugdyme ir ar įstaiga, kurioje jie dirba, turi bendrą nuomonę apie vaikų dvikalbystę (žr. 9 lentelę).

9 lentelė. Dvikalbystės ugdymo samprata

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Dvikalbystė kaip natūralus procesas	Vaikas mokosi per žaidimą ir kasdienes veiklas	„Procesas vyksta natūraliai, kuo mažesni vaikai – tuo lengviau.“ (M-10) „...kaip pagalbą vaikams, kurių namuose vartojama kita kalba, nuosekliai ir natūraliai įgyti lietuvių kalbos pagrindus“ (M-3)
		„Vaikai geriausiai mokosi, kai kalbos ugdymas tampa žaidimo dalimi.“ (M-3) „...kalba būtų pateikiama žaismingai, be streso, per dainas, žaidimus ir kasdienes situacijas.“ (M-2)
		„Natūraliai įsisavina dvi kalbas kasdienėje veikloje.“ (M-8) „...kai vaikas natūraliai įsisavina dvi kalbas, augdamas aplinkoje, kur abi kalbos vartojamos kasdien.“ (M-2)
Dvikalbystė kaip nuoseklus ugdymas	Sisteminis dviejų kalbų įtraukimas	„Natūralus procesas per žaidimus, veiklas ir bendravimą.“ (M-4) Tai – įtraukus, vaikui aktualiais įvykiais ar reiškiniais, aplinkos kontekstais paremtas ugdymas, vykstantis dviem kalbomis.“ (M-13) „Nuoseklus vaikų gebėjimo vartoti dvi kalbas stiprinimas.“ (M-3)
		„Siekama, kad abi kalbos būtų mokomos vienodu lygiu.“ (M-9) Suprantu tai, kaip vaikų ateities kokybės gerinimą. (M-12) „Dvikalbystė skatina vaiko raidą.“ (M-1) kaip ateities lyderio ugdymas. (M-1)
		„Vaikai turi girdėti dvi kalbas vienu metu.“ (M-5) (M-2) „Svarbu, kad vaikui būtų sudaryta galimybė girdėti abi kalbas aplinkoje.“ (M-5)
Dvikalbystė kaip kalbinės aplinkos kūrimas	Abi kalbos girdimos nuolat	„Ištaiga turi bendrą požiūrį – dvikalbystė naudinga.“ (M-12) „Ugdymo ištaigos pagrindinė kryptis ir išskirtinumas – dvikalbis ugdymas, tad viso darželio mastu kryptingai dirbama ugdant dvikalbį (daugiakalbį) žmogų.“ (M-13)v „Ištaiga skatina ir palaiko dvikalbystę.“ (M-4) vaikams svarbu kryptingai padėti išmokti lietuvių kalbą, kartu gerbiant jų namuose vartojamą kalbą. (M-6)
Bendra ištaigos nuomonė	Ištaigos palaikymas dvikalbystei	

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Kokybinio tyrimo duomenys rodo, kad dvikalbystė suprantama kaip *natūralus procesas*, kai vaikas mokosi per žaidimą ir kasdienes veiklas, kaip *nuoseklus ugdymas*, kai vyksta sisteminis dviejų kalbų įtraukimas, kaip *vertybė / privalumas*, kadangi išryškėja kognityviniai ir socialiniai pranašumai, arba kaip *kalbinės aplinkos kūrimas*, kai abi kalbos girdimos nuolat. Išskirta penkta kategorija – *bendra ištaigos nuomonė* – įrodo, jog ištaigos, kuriose dirba informantai, palaiko dvikalbystę.

Apibendrinant galima teigti, kad dvikalbystė suprantama įvairiai: kaip natūralus procesas, kaip nuoseklus ugdymas, kaip vertybė / privalumas ar kaip kalbinės aplinkos kūrimas. Švietimo ištaigos turi bendrą nuomonę ir palaiko dvikalbystę.

Patirtys.

Toliau tyrimo duomenys atskleidė, kokia mokytojų asmeninė ar profesinė patirtis organizuojant dvikalbį ugdymą ikimokyklinėje ištaigoje žr. 10 lentelę).

10 lentelė. Asmeninė ir profesinė patirtis organizuojant dvikalbį ugdymą ikimokyklinėje įstaigoje

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Asmeninė / profesinė patirtis	Patirtis dirbant su dvikalbiais vaikais	„Turėjau vaikų, kurie nekalbėjo lietuviškai, teko adaptuoti metodus.“ (M-5) „Mokytoja, dirbusi su įvairiakalbiais vaikais.“ (M-5) „Veiklų metu stengiuosi vartoti abi kalbas – lenkų ir valstybinę.“ (M-4)
		„Dirbu su dvikalbiais vaikais daugiau nei 20 metų.“ (M-10)
	Patirtis dirbant su įvairiakalbiais vaikais	„Patirtis dvikalbėje grupėje jau keli metai.“ (M-7) „Esu dvikalbio ugdymo mokytoja“ (M-6) Dirbu antrus metus rusų-lietuvių grupėje, tačiau pati kalbu tik lietuviškai. (M-1)
		„susiduriu su vaikais, kurie kalba ne tik lenkiškai, bet dažnai vartoja ir rusiškus žodžius, ypač bendraudami tarpusavyje“ (M-2)
Praktinis organizavimas	Skirtingų modelių naudojimas	„Taikome metodą „vienas žmogus – viena kalba“.“ (M-9)
		„Daug dėmesio skiriame kalbinei aplinkai, imersijai.“ (M-11)
		„Kalbos integruojamos į veiklą kasdien, pagal temas.“ (M-12)
	Komandinis darbas	„Su kitomis mokytojomis tariamės, kaip geriausiai padėti vaikui.“ (M-8) „Grupėje dirbame kaip komanda, pasidalindami kalbinėmis rolėmis.“ (M-6)
Užsienio šalių patirties taikymas	Kanados, Suomijos ir Estijos patirtys	„Rėmėmės Suomijos ir Estijos patirtimis.“ (M-12)
		„Analizavome Kanados imersijos modelį.“ (M-3)
		„Iki šiol dirbau užsienyje anglų kalbos mokytoja.“ (M-12)
		„Jau ketvirtus metus dirbu dvikalbiame darželyje - su anglakalbėmis kolegėmis rengiame ugdymo planus, projektus, šventes ir pan.“(M-13)
Metodų pritaikymas	Lankstus individualizavimas	„Metodus pritaikau pagal vaikų kalbinius gebėjimus.“ (M-4) „Kalbama viena kalba kuri priimtina daugumai vaikų, su paaiškinimais vaikams kurie kalbos nesupranta(individualiai)“ (M-5) viskas būtų pagal tam tikrą struktūrą ir paėliui, kad vaikams būtų lengviau suprasti. (M-12) „Mano patirtis – kasdien natūraliai įtraukiu lietuvių kalbą į veiklas, žaidimus ir bendravimą.“(M-1)
	Veiklų stebėjimas	„Svarbu stebėti vaiką ir pritaikyti užduotis pagal jo kalbos žinias.“ (M-2) „Kiekvienai veiklai ruošiuisi nuosekliai, stengiuosi savo kalbą iliustruoti vaizdinėmis priemonėmis, kad vaikai ne tik girdėtų, bet ir suprastų, apie ką kalbu“ (M-3) Ugdomosiose veiklose naudojame resursus tiek lietuvių, tiek anglų kalbomis. (M-13) vaikai greitai perima žodžius, frazes, drąsiau kalba lietuviškai ir matau jų nuolatinę pažangą. (M-1) „Naudoju žaidimus, daineles, paveikslėlius, kad vaikai lengviau suprastų ir drąsiau pradėtų kalbėti ne tik gimtąja, bet ir lietuvių kalba.“ (M-4)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Kokybinio tyrimo duomenys rodo, kad bendrai mokytojų *asmeninė / profesinė patirtis* pasireiškia dirbant su dvikalbiais vaikais ir dirbant su įvairiakalbiais vaikais. Asmeninė / profesinė patirtis taip pat siejama su mokytojų *praktiniu organizavimu*, kai naudojant skirtingus modelius, *užsienio šalių* (Kanados, Suomijos, Estijos *patirties taikymu*, *metodų pritaikymu* per lankstų individualizavimą ir veiklų stebėjimą.

Apibendrinant galima teigti, kad mokytojų asmeninė / profesinė patirtis pasireiškia dirbant tiek su dvikalbiais, tiek su įvairiakalbiais vaikais. Patirtį atspindi praktinis organizavimas, užsienio šalių patirties taikymas bei metodų pritaikymas.

Pagalba vaikams.

Toliau nustatyta, kokia pagalba reikalinga dvikalbiams vaikams ir kaip sekasi su jais dirbti (žr. 11 lentelę).

11 lentelė. Dvikalbiams vaikams reikalinga pagalba

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai (citos)
Vizualinės priemonės	Paveikslėliai, vizualai, gestai, mimika	„Reikia daug vizualinių priemonių, kad vaikas matytų ir vėliau kartotų.“ (M-9) „Reikalinga daugiau vizualinės medžiagos – paveikslėlių, emocijų perteikimo.“ (M-12) „Rodome vaizdus, naudojame jo pagrindinės kalbos žodžius, kalbame lėčiau.“ (M-3)
Individuali pagalba vaikui	Papildomas darbas, metodinė parama	„Reikia papildomo individualaus darbo su vaikais — tai galėtų daryti pagalbos specialistai.“ (M-10) „Padedame suprasti kalbą papildomomis priemonėmis: gestai, mimika, daiktų lietimai.“ (M-5)
	Pažangos analizavimas	„Dirbti su jais sekasi gerai – jie mokosi greitai, noriai kartoja, domisi naujais žodžiais. (M-1) „Tenka išsiaiškinti, kokia kalba vaikas galvoja (kokia jo pagrindinė kalba).“ (M-13)
Emocinis palaikymas	Saugi aplinka, ryšys su vaiku	„Vaikams reikia perdėtų emocijų, išraiškų — tai padeda suprasti, kas kalbama.“ (M-12) „Svarbus emocinis kontaktas, kad vaikas nepatirtų streso.“ (M-9)
Tėvų įsitraukimas	Namų pagalba, žodžių vertimas, palaikymas	„Vaikus turi palaikyti artimieji — versti žodžius, skatinti žodyno plėtimą.“ (M-5)
Pozityvus palaikymas	Matoma pažanga	„Labai džiugu, kai po tęstinio darbo vaikas pradeda vartoti lietuvių kalbą.“ (M-8) „Jei matome, kad vaikui sunku suprasti ar atlikti užduotis, stengiamės kalbėti lėčiau ir paprastesniais sakiniais, rodyti vaizdus, naudoti jo pagrindinės kalbos žodžius.“ (M-13) „Jau esu dirbusi su keliais tokiais vaikais – labai džiugu, kai po tęstinio darbo vaikas pradeda vartoti lietuvių kalbą; kiekvienas žodis tampa didele švente.“ (M-13) „Iš esmės kalbame su vaiku numatyta kalba (lietuvės mokytojos - lietuvių, anglakalbės - anglų).“ (M-13)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis matyti, kad dvikalbiams vaikams reikalinga pagalba apima *vizualines priemones* (paveikslėlius, vizualus, gestus, mimiką), *individualią pagalbą vaikams*, kuri pasireiškia per papildomą darbą, metodinę paramą ir pažangos analizavimą, *emocinį palaikymą*, kuriant saugią aplinką, ryšį su vaiku, *tėvų įsitraukimą*, teikiant namų pagalbą, žodžių vertimą, palaikymą ir *pozityvų palaikymą*, kai matoma pažanga.

Apibendrinant galima teigti, kad dvikalbiams vaikams reikalinga tokia pagalba, kaip vizualinės priemonės, individuali pagalba, emocinis palaikymas, tėvų įsitraukimas ir pozityvus palaikymas.

Iššūkiai.

Tyrimo duomenys atskleidė, kokie didžiausi iššūkiai kyla įgyvendinant dvikalbystės ugdymo modelį švietimo įstaigoje; taip pat leido nustatyti, kokie vaikų poreikiai, ar į juos atsižvelgiama, ar tėvai prisideda

prie vaikų mokymo šeimoje, kaip vyksta bendradarbiavimas mokytojų, tėvų, vaikų ir ar visų nuomonės sutampa (žr. 12 lentelę).

12 lentelė. Didžiausi iššūkiai įgyvendinant dvikalbystės ugdymo modelį

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai (citatos)
Vaikų kalbiniai ir emociniai trikdžiai	Vaikai nekalba lietuviškai / abi kalbos nesuprantamos	„Iššūkiai kyla, kai vaikai atvyksta nekalbėdami nei lietuvių, nei...“ (M-10) „Maži vaikai mokosi žaisdami, veiklos turi būti paprastos.“ Interviu mokytojai (M-9) „Iššūkiai kyla, kai vaikai atvyksta nekalbėdami nei lietuvių, nei anglų kalbomis.“ (M-13)
	Stresas, nerimas, emocinis saugumas	„Labai svarbus emocinis ir vizualinis kontaktas — vaikas gali patirti stresą.“ (M-9) „Mažiems vaikams reikia perdėtų emocijų ir veido išraiškų.“ „Interviu mokytojai (M-12) Tada su vaiku sudėtinga užmegzti ryšį - trūksta bendro tarpusavio supratimo, vaikui sunku pasiguosti, pasidalinti savo sunkumais adaptacijos laikotarpiu.“ (M-13) „Dažnai teikiame rekomendacijas, kas galėtų padėti vaiko ugdymosi procese (užduočių atlikimas, pratimai, ryšio mezgimas, projektinės veiklos ir pan.)“ (M-13)
Tėvų įsitraukimo trūkumas	Nepakankama pagalba namuose	„Labai svarbus šeimų palaikymas, domėjimasis ir pagyrimas.“ (M-10) „Vaikus turi palaikyti artimieji — versti žodžius, skatinti žodyną.“ (M-5) „Didžiąja dalimi tėvai mielai šių rekomendacijų laikosi. Su tėvais kalbame kasdien teikdamos grįžtamąjį ryšį, taip pat periodiškai susitinkame vaiko pasiekimų aptarimams.“ (M-13)
	Skirtinga nuomonė	„Nuomonė skiriasi — reikia ieškoti kompromiso.“ (M-5) „Ta pati situacija ir su tėvais - jei tėvai negali komunikuoti šiomis dviem kalbomis, labai sunku perduoti informaciją apie vaiko progresą ir poreikius.“ (M-13)
Bendradarbiavimo trūkumas	Skirtingi lūkesčiai	„Labai svarbus nuolatinis bendravimas tarp šeimos ir mokytojų.“ (M-10) Natūralu, kad ne visais klausimais pavyksta rasti sutarimą - ypač kai pasireiškia probleminis elgesys, mokymosi sutrikimų indikacijos ir pan. (M-13) „Kartais visų nuomonės nesutampa.“ (M-8)
Resursų ir metodinės pagalbos trūkumas	Priemonių stygius	„Dažnai tenka ruošti daugiau medžiagos — paveikslėlių, emocijų imitavimo.“ (M-12)
	Specialistų pagalbos trūkumas	„Reikia pagalbos specialistų papildomam darbui.“ (M-10)
Organizaciniai / modelio įgyvendinimo iššūkiai	Kalbos taikymo nuoseklumas	„Turi būti pastovūs žmonės grupėse — vaikai turi girdėti abi kalbas.“ (M-6)
	Per didelis darbo krūvis	„Tenka daugiau ruošti, nes reikalingos vizualinės priemonės ir struktūra.“ (M-1)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Nustatyta, kad didžiausi iššūkiai įgyvendinant dvikalbystės modelį susiję su *vaikų kalbiniais ir emociniais trikdžiais* dėl to, kad vaikai nekalba lietuviškai / abi kalbos nesuprantamos ir kyla stresas, nerimas, emocinis saugumas. Kiti iššūkiai: *tėvų įsitraukimo trūkumas*, nes nepakanka pagalbos namuose ir yra skirtinga nuomonė, *bendradarbiavimo trūkumas* dėl skirtingų lūkesčių bei *resursų ir metodinės pagalbos trūkumas*, dėl priemonių stygiaus ir specialistų pagalbos trūkumo. Paskutinė kategorija *organizaciniai / modelio įgyvendinimo iššūkiai* rodo, kad turi būti kalbos taikymo nuoseklumas ir yra per didelis darbo krūvis.

Apibendrinant galima teigti, kad didžiausi iššūkiai, kurie kyla įgyvendinant dvikalbystės ugdymo modelį švietimo įstaigoje yra vaikų kalbiniai ir emociniai trikdžiai, tėvų įsitraukimo, bendradarbiavimo bei resursų ir metodinės pagalbos trūkumas. Organizaciniai / modelio įgyvendinimo iššūkiai išryškino, kad taikant kalbas būtinas nuoseklumas ir reikia mažinti darbo krūvį. Taip pat galima teigti, kad vaikams būtinas emocinis saugumas, o tėvai dar nepakankamai prisideda prie vaikų mokymo šeimoje, bendradarbiavimas tarp mokytojų, tėvų, vaikų vyksta, tačiau nuomonės dvikalbystės ugdymo klausimais dėl skirtingų lūkesčių ne visada sutampa.

Galimybės

Toliau nustatyta, kokios pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje galimybės bei kokie veiksniai jas lemia. Taip pat išsiaiškinta, kokios tendencijos, kas ir kaip kuria/formuoja dvikalbystės modelius įstaigoje, ar pasiteisina, ar naudoja tradicinius modelius (žr. 13 lentelę).

13 lentelė. Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje galimybės

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai (citos)
Pedagogų pasirengimas	Turima patirtis ir vidinis pasirengimas	„Daug metų dirbu dvikalbėje aplinkoje, todėl tam tikrą pasirengimą turiu.“ (M-10) „Patirties turiu, bet dar mokausi.“ (M-7)
	Stokojama struktūruotų metodų	„Nors turiu patirties, bet trūksta aiškių gairių.“ (M-4) „Mūsų darželyje imersijos principas/modelis įsitvirtinęs nuo pat darželio gyvavimo pradžios, suformuotas kaip ugdymo įstaigos pagrindinis išskirtinumas.“ (M-13)
Trūksta metodinės medžiagos	Priemonių poreikis	„Reikia daugiau paveikslėlių, emocijų kortelių ir teminės medžiagos.“ (M-1) „Dažnai tenka pačiai kurti medžiagą.“ (M-5)
	Teminių kortelių, knygų trūkumas	„Vizualinė medžiaga labai reikalinga.“ (M-9)
Mokymų ir kvalifikacijos kėlimo poreikis	Mokymų stoka	„Reikėtų daugiau mokymų apie dvikalbystę.“ (M-12) Juolab, kad kalbų mokėjimas šiais laikais atveria duris į pažinimą, keliones ir tyrinėjimą. (M-13)
	Praktinių seminarų poreikis	„Trūksta praktinių seminarų, kaip dirbti su dvikalbiais vaikais.“ (M-2) „Ugdymo kokybė užtikrinama per proceso stebėjimus, grįžtamąjį ryšį, mokytojų gerosios patirties dalijimąsi.“ (M-13)
Gairių ir aiškios sistemos trūkumas	Aiškių rekomendacijų stoka	„Labiausiai trūksta aiškių veiklos gairių.“ (M-12) „...>trūksta aiškių gairių.“ (M-4) „Nėra vieningo modelio, kurio būtų galima laikytis.“ (M-4) „Ko gero, tai labiausiai lemia poreikis – kai darželyje turima šeimų, kurios nevalo lietuvių kalbos, atrasti bendrą ugdymo kalbą yra būtina.“ (M-13) „Reikalinga aiškesnė veiklų struktūra.“ (M-8)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Tyrimu nustatyta, kad pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje galimybės apima *pedagogų pasirengimą*, atsižvelgiant į turimą patirtį ir vidinį pasirengimą bei į tai, kad stokojama struktūruotų metodų. Tyrimas parodė, kad *trūksta metodinės medžiagos*, nes yra priemonių poreikis ir teminių kortelių, knygų trūkumas. Kitos galimybės susijusios su *mokymų ir kvalifikacijos kėlimo*

poreikiu, kadangi yra mokykų stoka ir praktinių seminarų poreikis, taip pat išskiriamas *gairių ir aiškios sistemos trūkumas* dėl aiškių rekomendacijų stokos.

Apibendrinant galima teigti, kad pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje galimybės susiję su pedagogų pasirengimu, metodinės medžiagos trūkumu, mokymų ir kvalifikacijos kėlimo poreikiu, gairių ir aiškios sistemos trūkumu.

Metodai

Kokybiniai tyrimo duomenys parodė, kokie metodai, darbo būdai turėtų būti taikomi dirbant su dvikalbiais vaikais ir kaip mokytojai padeda dvikalbiams vaikams įsisavinti valstybinę kalbą (žr. 14 lentelę).

14 lentelė. Dirbant su dvikalbiais vaikais taikomi metodai ir darbo būdai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai (citos)
Kalbos supratimo gerėjimas	Vaikai pradeda suprasti lietuvių kalbą	„Vaikai po truputį pradeda suprasti lietuvių kalbą.“ (M-10) „Pastebiu, kad vaikai greitai perpranta paprasčiausias frazes.“ (M-8) „Po kurio laiko vaikai pradeda reaguoti į mokytojo prašymus.“ (M-3) Vaikai labai greitai supranta ir susiorientuoja, kuria kalba gali susikalbėti su kuria mokytoja ir tai labai greitai pritaiko. (M-13)
Aktyvesnis kalbos vartojimas	Vaikai drąsiau kalba	„Vaikai drąsėja, pradeda pavieniais žodžiais atsakyti lietuviškai.“ (M-12) „Ilgainiui ima pavartoti lietuviškus žodžius.“ (M-9)
Žodyno plėtra	Naujų žodžių įsisavinimas	„Vaikai greitai įsimena naujus žodžius, ypač su vizualiais.“ (M-12) „Žodynas plečiasi, vaikas gali nusakyti daugiau objektų.“ (M-7) Imersijos principas – vaikai kiekvienoje dienos dalyje girdi abi ugdomasias kalbas ir yra skatinami jas vartoti. (M-13)
Kalbėjimo pradžios pokyčiai	Iš pradžių tylą, vėliau proveržis	„Iš pradžių būna daug tylos, bet paskui vaikai atsiveria.“ (M-5) „Pirmi mėnesiai būna sunkūs, bet vėliau atsiranda proveržis.“ (M-3) Su valstybinės kalbos įsisavinimu situacija ta pati – kalbame su vaikais lietuviškai, išgirdusios kitos kalbos atsakymus pakartojame juos lietuviškai, naudojame vaizdus, rodome objektus ir įgarsiname jų pavadinimus ir pan. (M-13)
Mišrios kalbos laikotarpis	Kodų kaita (code-switching)	„Vaikai kartais maišo lietuviškus ir savo gimtosios kalbos žodžius.“ (M-10) „Būna, kad sakinio pradžia viena kalba, pabaiga kita.“ (M-8) Pagrindinis principas turėtų būti „vienas žmogus-viena kalba“. (M-13)
Socialiniai pokyčiai	Drąsesnis bendravimas	„Vaikai tampa drąsesni bendraujant su kitais vaikais.“ (M-9) „Pagerėja socialinis įsitraukimas, vaikai lengviau įsitraukia į veiklas.“ (M-12)
	Žaidybinė veikla	geriausiai veikia žaidybiniai metodai, vizualinės priemonės, pasikartojimai, aiški ir paprasta kalba. (M-1)
	Natūralus mokymasis	Padedu jiems įsisavinti lietuvių kalbą nuolat ją vartodama kasdienėse situacijose, per daineles, eilėraščius, paveikslėlius, pokalbius ir praktines veiklas. (M-1) Vaikai mokosi natūraliai, per veiksmą ir bendravimą. (M-1)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Nustatyta, kad dirbant su dvikalbiais vaikais taikomi metodai ir darbo būdai siejami su *kalbos supratimo gerėjimu*, kai vaikai pradeda suprasti lietuvių kalbą, *ankstyvesniu kalbos vartojimui*, kai vaikai drąsiau kalba, *žodyno plėtra*, nes vyksta naujų žodžių įsisavinimas, *kalbėjimo pradžios pokyčiai*, kai iš

pradžių tyla, vėliau proveržis, *mišrios kalbos laikotarpis*, kai vyksta kodų kaita. Mokytojų pagalba dvikalbiams vaikams susijusi su *socialiniais pokyčiais*, kai atsiranda drąsesnis bendravimas, naudojama žaidybinė veikla ir vyksta natūralus mokymasis.

Apibendrinant galima teigti, kad išskiriami šie dirbant su dvikalbiais vaikais taikomi metodai ir darbo būdai: kalbos supratimo gerėjimas, aktyvesnis kalbos vartojimas, žodyno plėtra, kalbėjimo pradžios pokyčiai, mišrios kalbos laikotarpis. Socialiniai pokyčiai siejami su mokytojų pagalba dvikalbiams vaikams įsisavinant valstybinę kalbą.

Resursai

Remiantis tyrimo duomenimis nustatyta, kokie reikalingi resursai ar pagalbos formos būtų veiksmingiausi ikimokyklinio švietimo įstaigai siekiant kokybiško dvikalbio ugdymo žr. 15 lentelę).

15 lentelė. Reikalingi resursai ir pagalbos formos kokybiškam dvikalbiam ugdymui

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai (citos)
Žmogiškieji ištekliai	Dvikalbiai, kompetentingi mokytojai	„Dažnai viskas atsiremia į žmogiškuosius išteklius – reikia kokybiškai kalbančių žmonių (taisyklinga gramatika, suprantamas akcentas).“ (M-5) „Jei viena mokytoja kalba tik angliškai, o kita tik lietuviškai, sunku planuoti kokybišką ugdymo procesą.“ (M-2) „Reikia kompetentingų, dviem kalbomis kalbančių mokytojų.“ (M-12)
Metodinė medžiaga	Kortelės, paveikslėliai, teminės knygos	„Labiausiai norėčiau turėti knygą pagal temas, kur būtų aiškiai sudėliota, kokius žodžius, frazes ir veiklas taikyti.“ (M-3) „Naudinga turėti paruoštas korteles su paveikslėliais ir žodžiais.“ (M-3) „Padėtų kortelės ir edukacinės programėlės interaktyviems televizoriams.“ (M-4) Veiksmingiausi resursai būtų daugiau vizualinių ir kalbinių priemonių, metodinės medžiagos, aiškių pamokėlių planų, taip pat specialistų konsultacijos. . (M-1)
Papildomos specialistų paslaugos	Logopedo, kalbos pedagogo pagalba	„Labai vertinga būtų logopedo ar kalbos specialisto pagalba, ypač kai vaikui reikia daugiau dėmesio.“ (M-2) Dažnai viskas atsiremia į žmogiškuosius išteklius - reikia kokybiškai kalbančių žmonių (taisyklinga gramatika, suprantamas akcentas ir pan.) ir susikalbėjimo komandoje. (M-13)
Kvalifikacijos kėlimas	Mokymai, seminarai, praktinės dirbtuvės	„Svarbus mokytojų kvalifikacijos kėlimas, pvz., seminarai ir mokymai.“ (M-4) „Pedagogams naudingi trumpi, praktiški mokymai, kaip natūraliai įtraukti abi kalbas.“ (M-4) Tad reikia kompetentingų, dviem kalbomis kalbančių mokytojų. Taip pat, kaip privačiai įstaigai, neprošal būtų papildomas valstybės finansavimas. (M-13)
Komandinio darbo stiprinimas	Bendras planavimas, nuoseklumas	„Nematau, kaip galima planuoti kokybišką ugdymo procesą, jei mokytojos nekalba abiem kalbomis.“ (M-9) Jei viena mokytoja kalba tik angliškai, o kita – tik lietuviškai, nematau, kaip kartu galima planuoti kokybišką ugdymo procesą ar komunikuoti dėl paprasčiausių dalykų. (M-13)
Reguliarūs, pastovūs darbuotojai	Stabilios kalbinės rolės	„Pastovūs žmonės grupėse. Vaikai turi pastoviai girdėti dvi kalbas.“ (M-5)
Tėvų įsitraukimas	Palaikymas namuose	„Svarbu, kad tėvai namuose palaikytų abi kalbas – vaiko pažanga greitesnė.“ (M-4)

) Labai padėtų ir tėvų įsitraukimas bei nuoseklus bendradarbiavimas su pedagogų komanda, kad visi taikytų vienodą dvikalbio ugdymo kryptį. (M-1)
--	--	--

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Paaiškėjo, jog reikalingi resursai ar pagalbos formos būtų veiksmingiausi ikimokyklinio švietimo įstaigai siekiant kokybiško dvikalbio ugdymo yra *žmogiškieji ištekliai*, ypač dvikalbiai, kompetentingi mokytojai, *metodinė medžiaga*, pvz., kortelės, paveikslėliai, teminės knygos, *papildomos specialistų paslaugos*, pvz., logopedo, kalbos specialisto pagalba, *kvalifikacijos kėlimas* vykstant į mokymus, seminarus, praktines dirbtuves. Kaip veiksmingiausias pagalbos formas galima įvardinti *komandinio darbo stiprinimą*, kai vykdomas bendras planavimas, nuoseklumas, *reguliarus, pastovius darbuotojus*, kai atsiranda stabilios kalbinės rolės, *tėvų įsitraukimą*, siekiant palaikymo namuose.

Apibendrinant galima teigti, kad ikimokyklinio švietimo įstaigai veiksmingiausi reikalingi resursai ar pagalbos formos siekiant kokybiško dvikalbio ugdymo yra žmogiškieji ištekliai, metodinė medžiaga, papildomos specialistų paslaugos, kvalifikacijos kėlimas, komandinio darbo stiprinimas, reguliarūs, pastovūs darbuotojai bei tėvų įsitraukimas.

Palaikymas

Tyrimu nustatyta, kaip mokytojai jaučia švietimo politikos, savivaldos ar EDU Vilnius palaikymą (žr. 16 lentelę).

16 lentelė. Švietimo politikos, savivaldos ar EDU Vilnius palaikymas

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai (M-1–M-12)
Ribotas palaikymas	Palaikymo trūkumas	„Iš šių institucijų palaikymo yra labai mažai, o kartais visai nejaučiamas.“ (M-6) „Mes jų negirdim, nematom. Tik per administraciją nuleidžiami nurodymai.“ (M-2) „Klasės lygmeniu tiesiogiai nejaučiu palaikymo, jis labai ryškiai nepasireiškia.“ (M-12)
Fragmentiškas palaikymas	Pavieniai žingsniai, bet ne sistema	„Ačiū, gavome lietuviškas knygas, stalo žaidimus, sensorinius stalus.“ (M-5) „Palaikymas jaučiamas, tačiau būtų galima daugiau praktinių priemonių.“ (M-4) „Dalyvaujame mokymuose, projektuose.“ (M-9) EDU Vilnius turi puikių iniciatyvų (pvz., nuolaidos mokytojams mokytojų dienos proga), tačiau ne visomis galime naudotis ikimokykliniame sektoriuje (vaikai tiesiog per maži). (M-13)
Palaikymas per mokymus ir informaciją	Mokymai, rekomendacijos, konsultacijos	„Mus kviečia į seminarus, ateina stebėti veiklų, konsultuoja, palaiko.“ (M-12) „Palaikymą jaučiu per bendravimą, konsultaciją, patarimus.“ (M-10) „EDU Vilnius organizuoja mokymus, dalijasi informacija.“ (M-3) „Jaučiu palaikymą – įstaiga gauna metodinę pagalbą, rekomendacijas ir projektų galimybes iš EDU Vilnius bei savivaldos.“ (M-1)
Nepakankamas palaikymas tautinių mažumų įstaigoms	Trūksta priemonių lenkakalbėms / kitakalbėms grupėms	„Konkrečių priemonių lenkakalbėms įstaigoms vis dar trūksta.“ (M-3)

Palaikymas per finansavimą	Materialinė parama	„Gavome lietuviškas knygas, stalo žaidimus, sensorinius stalus.“ (M-5) „Kai kuriais atvejais – finansavimas: gavome knygų ir žaislų.“ (M-8) „dalyvaujame dvikalbystės projektuose, gauname mokymus pedagogams ir priemonės, kurios padeda efektyviau ugdyti vaikus.“ (M-1)
Palaikymas per nacionalines gaires	Politinis / strateginis palaikymas	„Jaučiamas palaikymas dėl nacionalinių gairių ir finansinės paramos pedagogų kvalifikacijos kėlimui.“ (M-11)
Palaikymas per specialistus	Logopedai, psichologai	„Daugiau jaučiu palaikymo iš logopedų ir psichologų.“ (M-11)
Neigiamas palaikymo aspektas: spaudimas	Per didelis reguliavimas	„EDU Vilnius dažnai jaučiamas kaip spaudimas... tai kartais nemotyvuoja.“ (M-11)
Palaikymas yra, bet norėtusi daugiau sistemingumo	Reikia aiškesnės strategijos	„Norėtusi bendros miesto strategijos, kad nereikėtų kiekvienai įstaigai išrasti savo modelio.“ (M-3) „Klasės lygmeniu, kaip mokytoja, tiesiogiai nejaučiu palaikymo iš savivaldybės - nesakau, kad jo nėra, tačiau jis labai ryškiai nepasireiškia mūsų klasės gyvenime.“ (M-13)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Tyrimo duomenys rodo, kad mokytojai įvairiai jaučia švietimo politikos, savivaldos ar EDU Vilnius palaikymą. *Ribotas palaikymas* pasireiškia per palaikymo trūkumą, *fragmentiškas palaikymas* rodo, kad yra pavieniai žingsniai, bet ne sistema, *palaikymas per mokymus ir informaciją* pasireiškia per mokymus, rekomendacijas, konsultacijas, *nepakankamas palaikymas tautinių mažumų įstaigoms* rodo, kad trūksta priemonių lenkakalbėms / kitakalbėms grupėms, *palaikymas per finansavimą* pagrįstas materialine parama. Tuo tarpu *palaikymas per nacionalines gaires* grindžiamas politiniu / strateginius palaikymu, *palaikymas per specialistus* rodo, kad padeda logopedai, psichologai. *Neigiamas palaikymo aspektas: spaudimas* pasireiškia per didelį reguliavimą, o tai, jog *palaikymas yra, bet norėtusi daugiau sistemingumo* patvirtina, kad reikia aiškesnės strategijos.

Apibendrinant galima teigti, kad mokytojai jaučia švietimo politikos, savivaldos ar EDU Vilnius palaikymą, nors ir yra ribotas arba fragmentiškas palaikymas bei nepakankamas palaikymas tautinių mažumų įstaigoms. Tačiau yra palaikymas per mokymus ir informaciją, finansavimą, nacionalines gaires, specialistus. Prie viso to yra jaučiamas ir neigiamas palaikymo aspektas: spaudimas, taip pat – palaikymas yra, bet norėtusi daugiau sistemingumo.

Pokyčiai

Tyrimas padėjo nustatyti, kokius pokyčius mokytojai pastebi dvikalbio ugdymo srityje per pastaruosius metus (žr. 17 lentelę).

17 lentelė. Per pastaruosius metus dvikalbio ugdymo srityje pastebėti pokyčiai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Požiūrio pasikeitimai	Dvikalbystė kaip privalumas	Per pastaruosius metus dvikalbio ugdymo srityje pastebimas didesnis dėmesys lietuvių kalbai tautinių mažumų vaikams, daugiau projektų ir mokymų pedagogams. (M-1) Požiūris į dvikalbystę tapo pozityvesnis. (M-9) Pastebiu vis daugiau įstaigų, vykdančių dvikalbį ugdymą, taip pat vis dažniau dvikalbis ugdymas akcentuojamas kaip naudinga ir reikalinga kryptis. (M-13) Vis dėlto bendruomenė ir tėvai vis labiau supranta dvikalbystės naudą, o vaikų pažanga rodo, kad modeliai pasiteisina (M-1) Manau, kad anksčiau dvikalbystė buvo laikoma kaip būrelio tipo. Šiuo metu jaučiasi, kad kalbos yra integruojamos į kasdienę veiklą, užsiėmimus ir t.t. (M-12)
Mokytojų \Pedagogų profesinis augimas	Daugiau mokymų, atvirumas metodikoms	Matyti teigiamų pokyčių – vis daugiau kalbama apie dvikalbystės privalumus, mažiau baimių tarp tėvų ir mokytojų. Pastebiu, kad vaikai greičiau įsisavina lietuvių kalbą, nes aplinkoje jos daugiau – tiek per medijas, tiek per bendravimą. Keičiasi ir požiūris – dabar labiau vertinama, kad vaikas moka dvi kalbas, o ne laikoma tai problema. (M-2)
Tėvų įsitraukimas	Didesnis domėjimasis ir palaikymas	Tėvai labiau motyvuoti mokyti ir mokytis valstybinės kalbos. (M-10) Tėvai žymiai daugiau skiria vaikų mokymuisi. Skatina ir palaiko dvikalbystę. (M-11)
Augantis poreikis	Daugiau dvikalbių grupių, priemonių	Pirmiausia, vis daugiau kalbama apie dvikalbį ugdymą ir jo svarbą. Antra, mokytojai aktyviau domisi naujais metodais, priemonėmis, programėlėmis ir žaidimais. Trečia, vis daugiau šeimų supranta dvikalbystės naudą ir stengiasi namuose palaikyti tiek gimtąją, tiek valstybinę kalbą. (M-4)
Iššūkiai	Trūksta sistemingų priemonių	Aplinkoje daugėja dvikalbių, trikalbių vaikų. Grupėje vaikai pradėjo vartoti lietuvių kalba sakinius, atskirus žodžius (M-5) Ikimokykliniuose darželiuose vis dažniau taikomi žaidybiniai, vizualūs ir interaktyvūs metodai, kurie padeda vaikams natūraliai įsisavinti kalbą. (M-1) Iššūkiai – skirtingi vaikų gebėjimai. (M-1)
Sklandesnis bendravimas	Lengvas ryšys ir informacijos dalijimasis	kitas daiktas vadinasi, jį apibūdinti, daugiau šypsosi ir noriai eina į darželį...o tai ir yra svarbiausia (M-6)
	Veiklų derinimas, idėjų dalijimasis	Keičiasi požiūris į dvikalbystę. Tai jau „ne problema, o pranašumas“. (M-7)
	Skirtingų specialistų įtraukimas	Pastebiu didesnę tėvų įsitraukimą, norą, kad vaikams ateityje būtų lengviau. (M-8)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Nustatyta, kad per pastaruosius metus dvikalbio ugdymo srityje pastebėti pokyčiai susiję su *požiūrio pasikeitimais* dėl dvikalbystės kaip privalumo, *mokytojų / pedagogų profesiniu augimu*, nes yra daugiau mokymų, atvirumo metodikoms, *tėvų įsitraukimu*, nes didesnis domėjimasis ir palaikymas, *augančiu poreikiu*, kadangi daugiau dvikalbių grupių, priemonių. Taip pat svarbu *iššūkiai*, nes trūksta sistemingų priemonių. Sklandesnis bendravimas siejamas su lengvu ryšiu ir informacijos dalijimusi, veiklų derinimu, idėjų dalijimusi bei skirtingų specialistų įtraukimu.

Apibendrinant galima teigti, kad vadovai jaučia didesnę ar mažesnę švietimo politikos, savivaldos ar EDU Vilnius palaikymą, nes yra teigiami požiūrio pokyčiai, pedagogų profesinis augimas, tėvų įsitraukimas, augantis poreikis. Iššūkiai siejami su tuo, kad trūksta sistemingų priemonių.

Rekomendacijos

Paskutinis interviu klausimas padėjo išsiaiškinti, kokias rekomendacijas mokytojai teiktų švietimo politikos formuotojams dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimo ikimokyklinėse įstaigose (žr. 18 lentelę).

18 lentelė. Rekomendacijas švietimo politikos formuotojams dėl dvikalbystės įgyvendinimo ikimokyklinėse įstaigose

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai (citos)
Strateginis planavimas	Nacionalinės strategijos, modelių įvairovė	Taip pat naudinga būtų parengti gaires (žinau, kad tokios yra ugdymo įstaigoms, vykdančioms ugdymą užsienio kalbomis), kuriomis vadovaujantis būtų galima organizuoti vaikų ugdymą, pasiekimų vertinimą. (M-13)
Pedagogų kompetencijos	Mokymai, mentorystė	Siūlyčiau gerai apmokyti mokytojus, paruošti jų kompetencijas ir pasitikėjimą savimi. (M-13) Manau, patirties ir žinių dalijimasis tarp pedagogų, bendruomenės kūrimas. (M-12) Stiprinti mokytojų kvalifikaciją, skatinti nuolatinį tėvų ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų bendradarbiavimą. (M-8)
Metodinė parama	Priemonės, gairės, medžiaga	Daugiau seminarų, mokymų, metodinių priemonių tiek pasirengimui, tiek įgyvendinimui. (M-11) Daugiau seminarų, mokymų, norėtųsi mokymosi priemonių tiek pasirengimui, tiek įgyvendinimui. (M-10)
Finansavimas	Stabilūs resursai dvikalbių grupių veiklai	Užtikrinti pedagogų kvalifikacijos kėlimo galimybes dirbti su dvikalbiais vaikais. (M-1) Sudaryti nuoseklias metodines priemones ir ugdymo programas, pritaikytas ikimokyklinukams. (M-1) Skatinti tėvų įsitraukimą ir bendradarbiavimą su pedagogais. (M-1) Užtikrinti pakankamą išteklių ir vizualinių priemonių prieinamumą. Stebėti ir vertinti dvikalbystės modelių efektyvumą, dalintis gerąja praktika tarp įstaigų. (M-1)
Pozityvus vertinimas	Tikėjimas dvikalbio ugdymo perspektyva	Formuotojai turi suprasti kad bent kokia kalba neturi atsakyti už politikų veiksmus. Ko daugiau kalbų žino žmogus, to turtingesnė šalis kurioje gyvename. Atskirti kalbą nuo politikos..“ (M-5) Požiūris į dvikalbystę tapo pozityvesnis. (M-9)
Palaikymo poreikis	Reikia stipresnės paramos mokytojams	„Svarbiausia – parengti aiškias dvikalbio ugdymo gaires tautinių mažumų darželiams. (M-2) Reikia daugiau metodinės medžiagos lenkų kalba ir mokytojų kvalifikacijos kėlimo galimybių. (M-2) Taip pat verta skatinti bendradarbiavimą tarp lietuviškų ir lenkiškų darželių – dalintis patirtimi, organizuoti bendras veiklas. (M-2) Manau, kad valstybės parama turėtų būti labiau nukreipta į praktinius sprendimus, o ne tik į deklaracijas. .“ (M-2)
Mokytojų vaidmens svarba	Programos sėkmė priklauso nuo pedagogų	Mano nuomone, būtų naudinga suteikti daugiau praktinių priemonių ir aiškių metodinių rekomendacijų, kaip dirbti su dvikalbiais vaikais. (M-3) Siūlyčiau parengti temines metodines knygas, frazių rinkinius, paveikslėlių korteles ir pavyzdinius veiklų scenarijus, kad mokytojai turėtų konkrečius įrankius kasdieniam darbui.“ (M-3)
Programos nauda vaikams	Kalbinė ir socialinė nauda	Rekomenduočiau švietimo politikos formuotojams: Užtikrinti nemokama prieigą prie dvikalbių priemonių. (M-4)Paruošti aiškias gaires, kaip organizuoti dvikalbį ugdymą, įskaitant veiklų planus ir rekomenduojamą žodyną vaikams. (M-4) Organizuoti praktinius mokymus mokytojams, kaip dirbti su dvikalbiais vaikais. (M-4) Formuotojai turi suprasti kad bent kokia kalba neturi atsakyti už politikų veiksmus. (M-5) Ko daugiau kalbų žino žmogus, to turtingesnė šalis kurioje gyvename. Atskirti kalbą nuo politikos. (M-5) Kad būtų kuo daugiau metodinės medžiagos apie dvikalbystę: knygų, lavinamųjų žaislų, programinės įrangos (M-7)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Remiantis informantų atsakymais rekomenduojamas *strateginis planavimas* rengiant nacionalines strategijas, modelių įvairovę, *pedagogų kompetencijos* – mokymai, mentorystė, *metodinė parama* naudojant priemones, gaires, medžiagą, *finansavimas*, kuriam reikalingi stabilūs resursai dvikalbių grupių veiklai, *pozityvus vertinimas*, kuriam reikia tikėjimo dvikalbio ugdymo perspektyva, *palaikymo poreikis*, kai reikia stipresnės paramos mokytojams, *mokytojų vaidmens svarba*, nes programos sėkmė priklauso vaikų kalbinės ir socialinės naudos.

Apibendrinant galima teigti, kad mokytojai teiktų tokias rekomendacijas švietimo politikos formuotojams dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimo ikimokyklinėse švietimo įstaigose, kurios susiję su strateginiu planavimu, pedagogų kompetencijomis, metodine parama, finansavimu, pozityviu vertinimu, palaikymo poreikiu, mokytojų vaidmens svarba ir programos nauda vaikams.

3.1.2. Švietimo įstaigų vadovų ir pavaduotojų ugdymui nuomonės dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose

Dvikalbystės supratimas

Atsižvelgiant į gautus tyrimo duomenis nustatyta, kaip švietimo įstaigų vadovai supranta dvikalbystės ugdymo sampratą ikimokykliniame ugdyme ir ar įstaiga, kurioje jie dirba, turi bendrą nuomonę apie vaikų dvikalbystę (žr. 19 lentelę).

19 lentelė. Dvikalbystės ugdymo samprata

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Dvikalbystė kaip natūralus procesas	Kalbų įsisavinimas per kasdienybę	„Dvikalbystės ugdymą suprantame kaip kryptingą ir nuoseklų dviejų kalbų aplinkos kūrimą, kad vaikas natūraliai įgytų kompetencijas.“ (V-2) „Dvikalbystės ugdymas tai kai vaikas mokosi ir vartoja dvi kalbas: savo gimtąją ir valstybinę.“ (V-4) „Tai normalus kalbinio vystymosi etapas, svarbu neskubėti.“ (V-2) „Tai gebėjimas vartoti dvi kalbas natūraliai, be streso.“ (V-4)
	Natūralus panardinimas (imersija)	„Ugdymo procesą grindžiame kalbos panardinimo metodu.“ (V-6) „Dvikalbystės ugdymą suprantu kaip nuoseklų, natūralų ir vaikui saugioje aplinkoje vykstantį dviejų kalbų įsisavinimo procesą...>“. (V-6) „Ikimokykliniame amžiuje vaikų kalbos vystymasis yra labai intensyvus, todėl vaikai lengvai perima daugiau nei vieną kalbą.“ (V-5)
	Praturtinantis procesas	„Dvikalbystė yra galimybė, praturtinanti vaiko asmenybę.“ (V-3)

Dvikalbystė kaip vertybė / galimybė	Kultūrinis ir kognityvinis privalumas	„Dvikalbystė nėra kliūtis, o galimybė – ji praturtina vaiko asmenybę.“ (V-1) „Dvikalbystė yra vertybė ir ugdymo privalumas.“ (V-2; V-6) „Laikomasi nuostatos, kad dvikalbystė yra vertybė ir galimybė.“ (V-3) „Vaikui svarbu pažinti ir išlaikyti gimtąją kalbą.“ (V-4) „Dvikalbystė >...<...tai normalus kalbinio vystymosi etapas.“ (V-5) „Dvikalbystė yra vertybė ir ugdymo privalumas.“ (V-6) „Mūsų nuostata – dvikalbystė nėra kliūtis, o galimybė.“ (V-1) „Mūsų įstaigoje vyrauja bendra nuostata, kad dvikalbystė yra vertybė.“ (V-2)
Įstaigos bendras požiūris	Sutartinė nuostata	„Taip, mūsų įstaigoje laikomasi nuostatos, kad dvikalbystė yra vertybė.“ (V-3) „Įstaigoje sutariame, kad vaikui svarbu išlaikyti gimtąją kalbą.“ (V-4) „Dvikalbystė ugdymo įstaigoje suvokiama kaip nuolatinis procesas.“ (V-5) „Mūsų įstaigoje vyrauja bendra nuostata, kad dvikalbystė yra vertybė.“ (V-6)
	Teigiama nuostata visoje bendruomenėje	„Įstaigoje laikomasi nuostatos, kad dvikalbystė – vertybė ir galimybė.“ (V-4) „Visuminis kalbinės aplinkos kūrimas, kuriame abi kalbos tampa vaiko patyrimo dalimi.“ (V-1) „Įstaiga sąmoningai kuria aplinką, kurioje abi kalbos yra girdimos, gyvos ir teigiamai vertinamos.“ (V-2) „Svarbu, kad abi kalbos būtų pateikiamos per žaidimą, veiklą, emocinį ryšį ir kultūrinį kontekstą.“ (V-3) „Sudaryti sąlygas mokytis ir vartoti valstybinę kalbą.“ (V-4) „Nuosekliai palaikomos abi vaiko kalbos, sudaromos palankios sąlygos pažinti aplinką.“ (V-5) „Įstaiga kuria aplinką, kurioje abi kalbos yra svarbios ir vertinamos palankiai.“ (V-6)
Dvikalbystė kaip sąmoningai kuriama aplinka	Kalbinės aplinkos planavimas	„Tai sąmoningas ir nuoseklus dviejų kalbų vystymas natūralioje aplinkoje.“ (V-2) „Dvikalbystės ugdymas ikimokykliniame amžiuje – tai sąmoningas vaikų kalbinės aplinkos kūrimas, kai jie natūraliai susiduria su dviem kalbomis kasdienėje veikloje.“ (V-3)
	Kalbų pateikimas per veiklą ir žaidimą	„...>per kasdienes veiklas, žaidimus, rutiną ir bendravimą“. (V-6)
	Tikslingas aplinkos kūrimas	„Įstaiga sąmoningai kuria aplinką, kurioje abi kalbos yra girdimos ir teigiamai vertinamos.“ (V-2)
Dvikalbystė kaip vaiko raidos dalis	Kalbinė raida	„Vaikai lengvai perima daugiau nei vieną kalbą – tai natūralu.“ (V-5)
	Socialinė ir pažintinė nauda	Dvikalbystė suprantama ne tik kaip procesas, bet kaip vaiko galimybė pažinti pasaulį, lavinti kognityvinius gebėjimus, mokytis kitų kalbų ateityje.“ (V-5) „...dvikalbystė >...<... plėsti vaikų kognityvinius gebėjimus.“ (V-6)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Kokybinio tyrimo duomenys rodo, kad dvikalbystė suprantama kaip *natūralus procesas*, kai vyksta kalbų įsisavinimas per kasdienybę ar natūralus panardinimas (imersija), *kaip vertybė / galimybė*, nes yra praturtinantis procesas, kultūrinis ir kognityvinis privalumas, *kaip sąmoninga kuriama aplinka*, kurioje vyksta kalbinės aplinkos planavimas, kalbų pateikimas per veiklą ir žaidimą, tikslingas aplinkos kūrimas, *kaip vaiko raidos dalis*, nes vyksta kalbinė raida bei yra socialinė ir pažintinė nauda. Išskirta penkta kategorija – *įstaigos bendras požiūris* – įrodo, jog laikomasi sutartinės nuostatos, kuri yra teigiama visoje bendruomenėje.

Apibendrinant galima teigti, kad vadovai dvikalbystę supranta įvairiai: kaip natūralų procesą, kaip vertybę / galimybę, kaip sąmoningai kuriamą aplinką, kaip vaiko raidos dalį. Švietimo įstaigos bendras požiūris formuojasi per sutartinę nuostatą, kuri yra teigiama visoje bendruomenėje.

Patirtys

Toliau tyrimo duomenys atskleidė, kokia yra vadovų asmeninė ar profesinė patirtis organizuojant dvikalbį ugdymą ikimokyklinėje įstaigoje ir ar jie rėmėsi užsienio šalių patirtimi (žr. 20 lentelę).

20 lentelė. Asmeninė ir profesinė patirtis, dvikalbio ugdymo organizavimas, užsienio patirties taikymas

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Asmeninė / profesinė patirtis	Patirtis dirbant dvikalbio ugdymo grupėse	„Turiu patirties organizuojant dvikalbį ugdymą grupėse, kuriose taikomas modelis „vienas pedagogas – viena kalba“.“ (V-1)
	Patirtis kuriant dvikalbio ugdymo procesą	„Mano asmeninė patirtis – kuravimas grupių su dvikalbiu ugdymu.“ (V-5) „Mūsų įstaiga jau antrus metus dalyvauja šiame projekte.“ (V-2) „Visuose 3 darželiuose organizuoju seminarus tėvams, vedu tėvų susirinkimus ir pasakoju apie jų vaikams teikiamą naudą.“ (V-)
	Nedidelė, bet praktinė patirtis	„Patirtis nėra didelė – kiek teko dirbti su vaikais, kurie namuose kalba kita kalba.“ (V-4)
	Vadovavimo patirtis	„Dirbdama direktore tiesiogiai susiduriu su dvikalbio ugdymo įgyvendinimu.“ (V-1)
Organizavimo principai	Modelis „vienas pedagogas – viena kalba“	„Vadovaujamės taisykle „vienas žmogus – viena kalba“.“ (V-2, V-6)
	Kalbų kaitos principas (dienomis)	„Vieną dieną dirba pedagogas, kalbantis lenkų kalba, kitą – lietuvių.“ (V-3) „Vienas pedagogas kalba lietuviškai, kitas – rusiškai.“ (V-6)
	Integracija į kasdienes situacijas	„Kalbos vartojamos kasdienėse situacijose, veiklose, žaidimuose.“ (V-2)
	Imersijos (panardinimo) metodas	„Ugdymo procesą grindžiame imersijos metodu – kalba pateikiama natūraliai per veiklą, ritualus, judesį.“ (V-3, V-5)
	Teminė / metodinė integracija	„Integruojame per teminę veiklą, metodines užduotis ir komunikaciją.“ (V-2)
	Individualizuotas ugdymas	„Stengiuosi suteikti vaikui galimybių vartoti abi kalbas pagal poreikius.“ (V-4)
Užsienio šalių patirties taikymas	Šiaurės šalių praktika	„Remiamės Suomijos, Švedijos patirtimi, ypač kalbinės aplinkos kūrimo klausimais.“ (V-6) „Per savo darbo praktiką, tikrai daug lankiausi užsienyje“.“ (V-)
	Kanados imersijos modelis	„Remiamės Kanados imersijos modeliu...“ (V-5)
	Europos šalių imersijos modeliai	„Remiamės Europos šalių patirtimi, kur imersijos metodas plačiai taikomas.“ (V-2, V-3)
	ES rekomendacijos	„Rėmėmės ES rekomendacijomis, kad vaikai greičiau adaptuotųsi aplinkoje.“ (V-5)
	Lietuvos švietimo gairės	„Atsižvelgiame į ŠMSM rekomendacijas ir kitų įstaigų praktiką.“ (V-6)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Kokybinio tyrimo duomenys rodo, kad bendrai vadovų *asmeninė / profesinė patirtis* pasireiškia dirbant dvikalbio ugdymo grupėse, kuriant dvikalbio ugdymo procesą, per vadovavimo patirtį. Asmeninė / profesinė patirtis taip pat siejama su *organizavimo principais*, kai naudojami skirtingi modeliai: „vienas pedagogas – viena kalba“, kalbų kaitos principas (dienomis), integracija į kasdienes situacijas, imersijos (panardinimo) metodas, teminė / metodinė integracija, vyksta individualizuotas ugdymas. Taikant *užsienio šalių patirtį*, pasinaudota Šiaurės šalių patirtimi.

Apibendrinant galima teigti, kad vadovų asmeninė / profesinė patirtis pasireiškia dirbant dvikalbio ugdymo grupėse, kuriant dvikalbio ugdymo procesą, per vadovavimo patirtį, o organizavimo principai

siejami su įvairių modelių taikymu ir individualizuotu ugdymu. Taikoma užsienio šalių patirtis naudojant Šiaurės šalių praktiką.

Kompetencijų vertinimas

Tyrimu nustatyta, kaip vadovai vertina pedagogų kalbines ir kultūrinės kompetencijas dirbant su dvikalbiais vaikais ir ar buvo sunku surasti tinkamą mokytoją (žr. 21 lentelę).

21 lentelė. Pedagogų kalbinės ir kultūrinės kompetencijos, mokytojų paieškos iššūkiai, darbo sėkmė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai (citos)
Pedagogų kalbinės kompetencijos	Laisvas dviejų kalbų vartojimas	„Mokytojai laisvai kalba abiem programoje naudojamomis kalbomis.“ (V-2)
	Gera lietuvių kalbos kompetencija	„Viena mokytoja lietuviškai kalba taisyklingai, nors lietuvių nėra gimtoji.“ (V-5)
	Nepakankamos kalbinės kompetencijos	„Kalbinės ir kultūrinės kompetencijos dar nėra pakankamos.“ (V-1, V-6) „Esu „švarios“ kalbos mylėtoja ir kartais „ausį režia“, kai girdžiu, kad pačios mokytojos netaisyklingai kalba su vaikais.“ (V-4)
Kultūrinė kompetencija	Kultūrinio konteksto išmanymas	„Mokytojai išmano kultūrinius abiejų kalbų aspektus.“ (V-2)
	Kultūrinio jautrumo stiprinimas	„Vis dar reikia stiprinti kultūrinį jautrumą.“ (V-3)
Pedagogų metodinės kompetencijos	Gebėjimas taikyti dvikalbystės principus	„Svarbu ne tik kalbinė kompetencija, bet ir gebėjimas tikslingai naudoti kalbą ugdymui.“ (V-2)
	Kompetencijos nuolat stiprinamos	„Kompetencijos nuolat stiprėja – mokytojos gerai išmano vaikų kalbinę raidą.“ (V-6)
	Trūksta metodinio pasirengimo	„Trūksta metodinių gebėjimų ir supratimo apie dvikalbystės principus.“ (V-1)
Mokytojų paieškos iššūkiai	Sudėtinga rasti tinkamą specialistą	„Tinkamo mokytojo paieškos nebuvo lengvos.“ (V-2)
	Specialistų rinkoje trūksta	„Rasti pedagogų, kurie gerai vartotų abi kalbas, nėra lengva – tokie paklausūs.“ (V-6)
	Atrankos užtrunka	„Atrankos procesas užtruko – tokie specialistai reti.“ (V-1)
	Iššūkiai dėl pedagogo motyvacijos	„Mokytoja svarsto išeiti dėl didelio krūvio ir papildomo darbo.“ (V-1)
Darbo sėkmė ir iššūkiai praktikoje	Darbas sekasi sklandžiai	„Komanda dirba darniai, pedagogai dalijasi patirtimi.“ (V-2)
	Vaikų pažanga akivaizdi	„Vaikai greitai įsisavina žodžius, auga kalbinė drąsa.“ (V-3)
	Iššūkiai dėl pedagogų savijautos	„Dvikalbystės kokybė labai priklauso nuo pedagogų motyvacijos ir emocinės gerovės.“ (V-1)
	Yra kasdinių sunkumų	„Kasdienėje veikloje pastebimi tam tikri sunkumai, susiję su darbo efektyvumu.“ (V-1)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Remiantis tyrimo duomenimis paaiškėjo, kad vertinant *pedagogų kalbines ir kultūrinės kompetencijas* dirbant su dvikalbiais vaikais vadovai atsižvelgia į kalbines kompetencijas: laisvą dviejų kalbų vartojimą, gerą lietuvių kalbos kompetenciją, nustatant jų pakankamumą. *Kultūrinė kompetencija* vertinama per kultūros konteksto išmanymą ir kultūrinio jautrumo stiprinimą. Vertinant *pedagogų metodines kompetencijas* svarbu gebėjimas taikyti dvikalbystės principus, kad kompetencijos būtų nuolat

stiprinamos, stebima ar netrūksta metodinio pasirengimo. *Mokytojų paieškos iššūkiai* susiję su tuo, kad sudėtinga rasti tinkamą specialistą, specialistų rinkoje trūksta, atrankos užtrunka, atsiranda iššūkiai dėl pedagogo motyvacijos. *Darbo sėkmė ir iššūkiai* praktikoje pasireiškia tuo, kad darbas sekasi sklandžiai, vaikų pažanga akivaizdi, tačiau atsiranda iššūkiai dėl pedagogų savijautos ir yra kasdienių sunkumų.

Apibendrinant galima teigti, kad vertinant pedagogų kalbines ir kultūrinės kompetencijas dirbant su dvikalbiais vaikais vadovai atsižvelgia į kalbines, kultūrinės ir metodines kompetencijas. Mokytojų paieškos iššūkiai dažniausiai susiję su tuo, kad sudėtinga rasti tinkamą specialistą, specialistų rinkoje trūksta, atrankos užtrunka, atsiranda iššūkiai dėl pedagogo motyvacijos, o darbo sėkmė susijusi su sklandumu ir vaikų pažanga, o iššūkiai – su pedagogų savijauta ir kasdieniais sunkumais.

Iššūkiai

Toliau nustatyta, kokie didžiausi iššūkiai kyla įgyvendinant dvikalbystės ugdymo modelį (žr. 22 lentelę).

22 lentelė. Didžiausi dvikalbystės modelio įgyvendinimo iššūkiai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai (citas)
Vaikų kalbiniai poreikiai	Skirtingas vaikų kalbinis pasirengimas	„Skirtingi vaikų kalbiniai poreikiai – ypač jei šeimoje mažai palaikoma antroji kalba.“ (V-2)
	Individualizacijos poreikis	„Nuolatos atsižvelgiama į vaikų poreikius ir gebėjimus.“ (V-5)
	Sudėtinga užtikrinti vienodą pažangą	„Individualių vaikų poreikių įvertinimas išlieka iššūkiu.“ (V-1)
Tėvų įsitraukimas	Įsitraukimas nevienodas	„Tėvų įsitraukimo stoka ir nuomonių skirtumai dėl kalbų proporcijų.“ (V-3)
	Aktyvus tėvų palaikymas	„Tėvai glaudžiai bendradarbiauja – ugdymas vyksta ir namuose.“ (V-5)
	Dalies tėvų pasyvumas	„Kai kurie tėvai aktyviai palaiko, kiti – pasyvesni.“ (V-1, V-2)
Bendradarbiavimas tarp šalių (mokytojai–tėvai–vaikai)	Glaudus bendradarbiavimas	„Veikia grįžtamasis ryšys – bendraujant su tėvais išklausomos visos nuomonės.“ (V-5) „Smagu, kad jau vis daugiau yra norinčių tėvų, kurie supranta kaip tai svarbu ir bendradarbiauja, patys man rašo, prašo patarimo“ (V-)
	Ieškoma bendros nuomonės	„Stengiamasi prieiti prie bendros nuomonės.“ (V-5)
	Bendradarbiavimo trūkumai	„Reikia daugiau bendradarbiavimo tarp mokytojų ir tėvų.“ (V-4)
	Pedagogų dialogo svarba	„Nuoseklus pedagogų bendradarbiavimas yra iššūkiu.“ (V-1)
Nuomonių nesutapimas	Skirtingi tėvų ir pedagogų lūkesčiai	„Nuomonės dėl kalbų proporcijų nesutampa.“ (V-4)
	Bendruomenėje kyla diskusijų	„Reikia suderinti įvairias nuomones, kas kartais komplikuoja procesą.“ (V-4)
Resursų ir sąlygų trūkumas	Trūksta metodinės medžiagos ar priemonių	„Trūksta aiškių priemonių ir sistemingo požiūrio.“ (V-4)
	Nepakankamas pedagogų skaičius	„Sudėtinga užtikrinti tęstinumą, kai pedagogai svarsto dėl darbo sąlygų.“ (V-1)
Emociniai ir motyvaciniai aspektai	Pedagogų perdegimas	„Mokytoja svarsto, ar likti dėl didelio papildomo neapmokamo darbo.“ (V-1)
	Vaikų emocinis saugumas	„Svarbu išlaikyti emocinį saugumą ir neperspausti vaikų.“ (V-9)

Šaltinis: sudaryta darbo autorė

Tyrimas parodė, kad įgyvendinant dvikalbystės ugdymo modelį didžiausi iššūkiai kyla dėl *vaikų kalbinių poreikių*, nes skiriasi jų kalbinis apsirengimas, yra individualizacijos poreikis, sudėtinga užtikrinti vienodą pažangą. Kiti iššūkiai – *tėvų įsitraukimas*, kuris gali būti nevienodas, aktyvus ar dalies tėvų pasyvus, tuo tarpu *bendradarbiavimas tarp šalių* gali būti glaudus, ieškoma bendros nuomonės, turėti trūkumų, iškyla pedagogų dialogo svarba. *Nuomonių nesutapimas* pasireiškia per skirtingus tėvų ir pedagogų lūkesčius, bendruomenėje kyla diskusijų. *Resursų ir sąlygų trūkumui* būdinga tai, kad trūksta metodinės medžiagos ar priemonių bei yra nepakankamas pedagogų skaičius, o *emociniams ir motyvaciniams aspektams* – pedagogų perdegimas ir vaikų emocinis saugumas.

Apibendrinant galima teigti, kad įgyvendinant dvikalbystės ugdymo modelį didžiausi iššūkiai kyla dėl vaikų kalbinių poreikių, tėvų įsitraukimo, bendradarbiavimo tarp šalių, nuomonių nesutapimo, resursų ir sąlygų trūkumo ar emocinių ir motyvacinių aspektų.

Galimybės

Kitu tyrimo klausimu buvo siekiama nustatyti, kokios yra pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui galimybės, kokie veiksniai lemia bei kas ir kaip kuria / formuoja dvikalbystės modelius įstaigoje, ar tai pasiteisina, ar naudojami tradiciniai modeliai, kas ir kaip užtikrina (žr. 23 lentelę).

23 lentelė. Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui galimybės

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Pasirengimo veiksniai	Aiški įstaigos kryptis ir požiūris	„Pasirengimas priklauso nuo įstaigos požiūrio ir aiškios krypties.“ (V-4)
	Mokytojų pasirengimas ir kvalifikacija	„Reikia mokytojų žinių apie dvikalbystės raidą ir metodus.“ (V-4)
	Tinkama aplinka (ištekliai, priemonės)	„Būtinai kalbų kampeliai, literatūra, dvikalbiai ištekliai.“ (V-3)
	Nuosekli metodinė sistema	„Aiškūs metodiniai principai būtini sėkmingam įgyvendinimui.“ (V-3)
Modelių kūrimas įstaigoje	Vadovybė formuoja strateginius tikslus	„Įstaigos vadovybė nustato strateginius tikslus ir užtikrina išteklius.“ (V-1)
	Pedagogų komanda planuoja kasdienes veiklas	„Pedagogai planuoja veiklas pagal modelio principus ir stebi pažangą.“ (V-1)
	Išoriniai ekspertai padeda tobulinti modelį	„Išoriniai ekspertai teikia rekomendacijas ir padeda įvertinti veiksmingumą.“ (V-1)
	Tėvų bendradarbiavimas formuojant tęstinumą	„Tėvai palaiko namuose, dalyvauja susirinkimuose, teikia pastabas.“ (V-1)
Modelių veiksmingumas	Modelis dažniausiai pasiteisina	„Dvikalbystės modelis daugeliu atvejų pasiteisina – vaikai natūraliai įsisavina abi kalbas.“ (V-2, V-3, V-4, V-6)
	Sėkmė priklauso nuo nuoseklumo	„Sėkmė priklauso nuo nuoseklumo, pedagogų kompetencijų ir tėvų bendradarbiavimo.“ (V-1)
	Reikia lankstumo	„Svarbu lankstumas – ne visos grupės vienodos, modelį reikia pritaikyti.“ (V-1, V-2, V-4)
Tradicinių modelių naudojimas	Tradiciniai modeliai naudojami ribotai	„Tradiciniai modeliai naudojami retai arba tik iš dalies.“ (V-4)
	Daugiau remiamasi natūralia kalbine aplinka	„Mokytojai labiau remiasi natūralia, situacine kalbine aplinka, o ne griežtais modeliais.“ (V-4)

	Naudojama metodinė medžiaga, žodynėliai	„Metodinė medžiaga, teminiai žodynėliai taikomi iš dalies.“ (V-4)
Kas užtikrina dvikalbystės modelio veiksmingumą?	Vadovybė – strategija, finansai, metodika	„Vadovybė planuoja strategiją, užtikrina finansavimą ir metodinius išteklius.“ (V-1)
	Pedagogai – kasdienės veiklos ir stebėseną	„Pedagogai kasdien koordinuoja veiklas, stebi pažangą ir koreguoja metodus.“ (V-1) „Matau, kiek administracija ir mokytojos ruošiasi susirinkimams, stebi pažangą, informuoja tėvus“ (V-2)
	Tėvai - tęstinumas namie	„Tėvai palaiko kalbų vartojimą namuose ir bendradarbiauja.“ (V-1, V-4)
	Nuolatinis vertinimas	„Vidinis ir išorinis vertinimas padeda identifikuoti trūkumus.“ (V-1)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Remiantis gautais atsakymais paaiškėjo, kad pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui galimybės yra susijusios su *pasirengimo veiksniais*, apimančiais aiškią įstaigos kryptį ir požiūrį, mokytojų pasirengimą ir kvalifikaciją, tinkamą aplinką bei nuoseklią metodinę sistemą. Kita galimybė – *modelių kūrimas įstaigoje*, kuriai būdinga tai, kad vadovybė formuoja strateginius tikslus, pedagogų komanda planuoja kasdienės veiklas, išoriniai ekspertai padeda tobulinti modelį, vyksta tėvų bendradarbiavimas formuojant tęstinumą. *Modelių veiksmingumui*, kaip galimybei, svarbu tai, kad modelis dažniausiai pasiteisina, sėkmė priklauso nuo nuoseklumo, bet reikia lankstumo, o *tradicinių modelių naudojimo galimybei* – kad tradiciniai modeliai naudojami ribotai, daugiau remiamasi natūralia kalbine aplinka, naudojama metodinė medžiaga, žodynėliai. *Dvikalbystės modelio veiksmingumą užtikrina*: vadovybė – strategija, finansai, metodika, pedagogai – kasdienės veiklos ir stebėseną, tėvai – tęstinumas namuose, nuolatinis vertinimas.

Apibendrinant galima teigti, kad pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui galimybes vadovai sieja su pasirengimo veiksniais, modelių kūrimu įstaigoje, modelių veiksmingumu, tradicinių modelių naudojimu. Tam kad būtų užtikrintas dvikalbystės modelio veiksmingumas reikalinga vadovybė, pedagogai, tėvai bei nuolatinis vertinimas.

Poveikis raidai

Tyrimu buvo nustatyta, kaip pasireiškia dvikalbystės įtaka vaikų raidai (teigiamas ir neigiamas poveikis) (žr. 24 lentelę).

24 lentelė. Dvikalbystės įtaka vaikų raidai (teigiamas ir neigiamas poveikis)

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai (citos)
Teigiamas poveikis kalbinei raidai	Žodyno plėtra	„Vaikai įgyja didesnę žodyną įvairovę abiejose kalbose.“ (V-1) „Vaikai drąsūs, linksmi, atkartoja žodžius“ (V-4).
	Gebėjimas atskirti kalbas	„Vaikai lengviau pereina iš vienos kalbos į kitą.“ (V-4)
	Taisyklingų sakinių konstravimas	„Lavėja gebėjimas suvokti kalbų struktūras, taisyklingai konstruoti sakinius.“ (V-1)
Teigiamas poveikis pažintinei raidai	Pažintinis lankstumas	„Stiprinamas paž. lankstumas vaikai lengviau sprendžia problemas.“ (V-1)
	Geresnė atmintis ir dėmesys	„Gerėja dėmesio koncentracija ir atmintis.“ (V-1)
	Greitesnis kitų kalbų mokymasis ateityje	„Dvikalbystė padeda lengviau mokytis kitų kalbų ateityje.“ (V-1, V-5, V-6)

Teigiamas poveikis socialinei ir emociinei raidai	Didesnis socialinis lankstumas	„Dvikalbystė padeda lengviau prisitaikyti daugiakalbėje aplinkoje.“ (V-1)
	Drąsesnis bendravimas	„Vaikų kalbinė drąsa auga.“ (V-3)
	Kultūrinis sąmoningumas	„Stiprina kultūrinį sąmoningumą ir tapatybės formavimąsi.“ (V-1, V-6)
Teigiamas kūrybiškumui	Kūrybinis mąstymas	„Lavina kūrybiškumą ir gebėjimą mąstyti lanksčiai.“ (V-3, V-4)
Galimas neigiamas poveikis	Lėtesnė kalbos pradžia	„Kartais gali sulėtėti kalbos pradžia.“ (V-3)
	Mišri kalba	„Gali pasireikšti mišri kalba, bet tai laikinas ir natūralus etapas.“ (V-3)
	Priklausomybė nuo pedagogų kompetencijų	„Neigiami aspektai priklauso nuo pedagogų kompetencijų ir tėvų palaikymo.“ (V-1)
	Skirtingas vaikų poreikių tenkinimas	„Vaikų poreikiai įvairūs, todėl ugdymas turi būti individualizuotas.“ (V-1)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Paiškėjo, jog dvikalbystės įtaka vaikų raidai labiau pasireiškia per *teigiamą poveikį kalbinei raidai* (žodyno plėtra, gebėjimas atskirti kalbas, taisyklingų sakinių konstravimas, *pažintinei raidai* (pažintinis lankstumas, geresnė atmintis ir dėmesys, greitesnis kitų kalbų mokymasis ateityje), *socialinei ir emociinei raidai* (didesnis socialinis lankstumas, drąsesnis bendravimas, kultūrinis sąmoningumas). Nustatytas *teigiamas poveikis kūrybiškumui*, pasireiškiantis per kūrybinį mąstymą. Tačiau galimas ir *neigiamas poveikis*, kai yra lėtesnė kalbos pradžia, mišri kalba, priklausomybė nuo pedagogų kompetencijų, skirtingas vaikų poreikių tenkinimas.

Apibendrinant galima teigti, kad dvikalbystės įtaka vaikų raidai labiau pasireiškia per teigiamą poveikį kalbinei, pažintinei, socialinei ir emociinei raidai bei kūrybiškumui. Neigiamas poveikis raidai atsiranda dėl to, kad lėtesnė kalbos pradžia, mišri kalba, priklausomybė nuo pedagogų kompetencijų, skirtingas vaikų poreikių tenkinimas.

Resursai

Remiantis tyrimo duomenimis nustatyta, kokie resursai ar pagalbos formos būtų veiksmingiausi ikimokyklinio švietimo įstaigai siekiant kokybiško dvikalbio ugdymo žr. 25 lentelę).

25 lentelė. Reikalingi resursai ir pagalbos formos kokybiškam dvikalbiam ugdymui

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Metodinė ir mokomoji medžiaga	Aiški, praktiška medžiaga pedagogams	„Labiausiai padėtų aiški ir praktiška medžiaga mokytojams.“ (V-4)
	Dvikalbiai ištekčiai (knygos, žaidimai, dainelės)	„Labai padeda knygos, žaidimai, dainelės abiem kalbomis.“ (V-4)
	Kalbinė medžiaga kasdienėms veikloms	„Daugėja kalbinės medžiagos, žaidimų, veiklų — tai padeda įtraukti abi kalbas.“ (V-4)
Specialistų pagalba	Logopedo / kalbos pedagogo konsultacijos	„Labai vertinga būtų logopedo ar kalbos specialisto pagalba.“ (V-4)
	Konsultacijos apie dvikalbystę	„Reikalingos konsultacijos apie ugdymą daugiakalbėje grupėje.“ (V-3, V-6)
	Praktiniai mokymai	„Reikalingi trumpi, praktiški mokymai pedagogams.“ (V-4)

Pedagogų kvalifikacijos kėlimas	Mokymai apie dvikalbystės metodikas	„Pedagogai dalyvauja mokymuose, ieško idėjų.“ (V-4) Būtų naudinga organizuoti reguliarius mokymus, seminarus.“ (V-4)
Tėvų įsitraukimo stiprinimas	Tėvų švietimas	„Svarbus tėvų švietimas apie dvikalbystės naudą.“ (V-3)
	Tėvų aktyvus palaikymas namuose	„Jei tėvai palaiko abi kalbas namuose, pažanga greitesnė.“ (V-4)
Laiko ir struktūros poreikis	Laikas pedagogų refleksijai	„Reikalingas papildomas laikas refleksijai.“ (V-3) „...\diamondaš visada už „atvirą dialogą“, bendravimą paaiškinant, siekiant bendro tikslo.“ (V-1)
	Laiko resursai individualiam darbui	„Kai kuriems vaikams reikia daugiau individualaus dėmesio.“ (V-4)
Materialūs / finansiniai resursai	Finansavimas iš savivaldos ar institucijų	„Kartais gauname finansavimą — knygoms, žaislams.“ (V-4, V-5, V-6)
	Išteklių trūkumas sisteminiam palaikymui	„Trūksta sistemingų resursų dvikalbystei — daug ką sprendžiame savo jėgomis.“ (V-4)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Paaiškėjo, jog reikalingi resursai ar pagalbos formos, kurie būtų veiksmingiausi ikimokyklinio švietimo įstaigai siekiant kokybiško dvikalbio ugdymo yra *metodinė ir mokomoji medžiaga*: aiški, praktiška medžiaga pedagogams, dvikalbiai ištekiai (knygos, žaidimai, dainelės), kalbinė medžiaga kasdienėms veikloms, *specialistų pagalba*, apimanti logopedo / kalbos pedagogo konsultacijas bei konsultacijas apie dvikalbystę, *pedagogų kvalifikacijos kėlimas*, rengiant praktinius mokymus bei mokymus apie dvikalbystės metodikas, *tėvų įsitraukimo stiprinimas*, apimantis jų švietimą ir aktyvų palaikymą namuose, *laiko ir struktūros poreikis*, skirtas pedagogų refleksijai ir individualiam darbui, *materialūs / finansiniai resursai*, apimantys finansavimą iš savivaldos ar institucijų bei išteklių trūkumą sisteminiam palaikymui.

Apibendrinant galima teigti, kad ikimokyklinio švietimo įstaigai veiksmingiausi reikalingi resursai ar pagalbos formos siekiant kokybiško dvikalbio ugdymo yra metodinė ir mokomoji medžiaga, specialistų pagalba, pedagogų kvalifikacijos kėlimas, tėvų įsitraukimo stiprinimas, laiko ir struktūros poreikis bei materialūs / finansiniai resursai.

Palaikymas

Tyrimu nustatyta, kaip vadovai jaučia švietimo politikos, savivaldos ar EDU Vilnius palaikymą (žr. 26 lentelę).

26 lentelė. Švietimo politikos, savivaldos ar EDU Vilnius palaikymas

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai (citasos)
Politikos palaikymas	Nacionalinės gairės, kvalifikacijos kėlimas	„Palaikymas jaučiamas, ypač per kvalifikacijos kėlimo programas ir projektinius pasiūlymus.“ (V-3) „Mūsų įstaiga jaučia tam tikrą palaikymą... dėl nacionalinių gairių ir finansinės paramos pedagogų kvalifikacijos kėlimui.“ (V-1)
Savivaldybės palaikymas	Organizacinė, metodinė pagalba	„Savivalda padeda organizaciniais klausimais – suteikia metodinės medžiagos, informuoja apie seminarus.“ (V-4) „EDU nuolatinės konsultacijos, susirinkimai, dalijimasis gerąja patirtimi.“ (V-5)
EDU Vilnius palaikymas	Mokymai, konsultacijos, rekomendacijos	„Palaikymas jaučiamas... norėtusi daugiau praktinių rekomendacijų.“ (V-3) „EDU Vilnius prisideda mokymais,

		rekomendacijomis.“ (V-4) „Teikiami tam tikri mokymai ar kvalifikacijos kėlimo programos... tačiau nuolatinio finansavimo trūksta.“ (V-6)
Palaikymo ribotumai	Nepakankami resursai, per didelis spaudimas	„EDU Vilnius palaikymas ribotas – dažnai jaučiamas spaudimas, daug nurodymų.“ (V-1) „Trūksta tikslingų resursų dvikalbėms grupėms.“ (V-6)
Palaikymas per finansavimą	Materialinė parama	„Kai kuriais atvejais – finansavimas: gavome knygų ir žaislų.“ (V-2)
Palaikymas per nacionalines gaires	Politinis / strateginis palaikymas	„Jaučiamas palaikymas dėl nacionalinių gairių ir finansinės paramos pedagogų kvalifikacijos kėlimui.“ (V-1)
Neigiamas palaikymo aspektas: spaudimas	Per didelis reguliavimas	„EDU Vilnius dažnai jaučiamas kaip spaudimas... tai kartais temotyvuoja.“ (V-1)
Dalinimasis patirtimi	Vykstama į kitas įstaigas	„mes nuolat vystame į ugdymo įstaigas, stebime veiklas, diskutuojame, patariame, vežame mokytojus ir administraciją į kitus darželius“ (V-4)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Tyrimo duomenys patvirtina, kad vadovai jaučia švietimo politikos, savivaldos ar EDU Vilnius palaikymą per įvairias priemones. *Politikos palaikymas* rodo, kad numatytos nacionalinės gairės, kvalifikacijos kėlimas, savivaldybės palaikymą atspindi organizacinė, metodinė pagalba, *EDU Vilnius palaikymas* vyksta per mokymus, konsultacijas, rekomendacijas, *palaikymas per finansavimą* pagrįstas materialine parama, *palaikymas per nacionalines gaires* yra politinis / strateginis. Tačiau pastebimi ir *palaikymo ribotumai*, nes yra nepakankami resursai. Taip pat išskirtas *neigiamas palaikymo aspektas: spaudimas*, t.y. per didelis reguliavimas. *Dalinimasis patirtimi* vykdomas vykstant į kitas įstaigas.

Apibendrinant galima teigti, kad vadovai jaučia jaučia švietimo politikos, savivaldos ar EDU Vilnius palaikymą, nors ir yra ribotas arba fragmentiškas palaikymas bei nepakankamas palaikymas tautinių mažumų įstaigoms. Tačiau yra palaikymas per mokymus ir informaciją, finansavimą, nacionalines gaires, specialistus. Prie viso to yra jaučiamas ir neigiamas palaikymo aspektas: spaudimas dėl per didelio reguliavimo.

Pokyčiai

Tyrimas padėjo nustatyti, kokius pokyčius vadovai pastebi dvikalbio ugdymo srityje per pastaruosius metus (žr. 27 lentelę).

27 lentelė. Per pastaruosius metus dvikalbio ugdymo srityje pastebėti pokyčiai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Požiūrio pokyčiai	Dvikalbystė kaip privalumas	„Didėja supratimas, kad dvikalbystė – ne grėsmė, o privalumas.“ (V-3) „Stiprėja supratimas, kad dvikalbystė – ne iššūkis, o galimybė.“ (V-2)
Pedagogų profesinis augimas	Daugiau mokymų, atvirumas metodikoms	„Pedagogai atviresni naujoms metodikoms.“ (V-3) „Pedagogai daugiau domisi, dalyvauja mokymuose, ieško praktinių idėjų.“ (V-4)
Tėvų įsitraukimas	Didesnis domėjimasis ir palaikymas	„Tėvai labiau įsitraukia.“ (V-3) „Tėvai labiau įsitraukia į veiklas, noriai ateina į susirinkimus, nebijo klausti ir asmeniškai rašo, skambina, kaip nori pasitarti.“ (V-4) „Didėja tėvų susidomėjimas dvikalbiu ugdymu.“ (V-2)

Augantis poreikis	Daugiau dvikalbių grupių, priemonių	„Daugėja įstaigų, kurios taiko tokius modelius.“ (V-2) „Auga poreikis dvikalbėms grupėms ir specialistams.“ (V-6)
Iššūkiai	Trūksta sistemingų priemonių	„Išlieka iššūkių dėl pedagogų pasirengimo, išteklių ir poreikių suderinimo.“ (V-1)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Nustatyta, kad per pastaruosius metus dvikalbio ugdymo srityje pastebėti pokyčiai susiję su požiūrio pasikeitimais dėl dvikalbystės kaip privalumo, mokytojų / pedagogų profesiniu augimu, nes yra daugiau mokymų, atvirumo metodikoms, tėvų įsitraukimu, nes didesnis domėjimasis ir palaikymas, augančiu poreikiu, kadangi daugiau dvikalbių grupių, priemonių. Taip pat svarbūs iššūkiai, nes trūksta sistemingų priemonių.

Apibendrinant galima teigti, kad vadovai jaučia didesnę ar mažesnę švietimo politikos, savivaldos ar EDU Vilnius palaikymą, nes yra teigiami požiūrio pokyčiai, pedagogų profesinis augimas, tėvų įsitraukimas, augantis poreikis. Iššūkiai siejami su tuo, kad trūksta sistemingų priemonių.

Rekomendacijos

Paskutinis interviu klausimas padėjo išsiaiškinti, kokias rekomendacijas vadovai teiktų švietimo politikos formuotojams dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimo ikimokyklinėse įstaigose (žr. 28 lentelę).

28 lentelė. Rekomendacijas švietimo politikos formuotojams dėl dvikalbystės įgyvendinimo ikimokyklinėse įstaigose

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Strateginis planavimas	Nacionalinės strategijos, modelių įvairovė	„Skatinti dvikalbio ugdymo modelių įvairovę; sukurti aiškias metodines gaires.“ (V-3) „Sukurti nacionalinę dvikalbio ugdymo strategiją.“ (V-2)
Pedagogų kompetencijos	Mokymai, mentorystė	„Teikti praktinius seminarus, sukurti mentorystės programas.“ (V-1) „Stiprinti pedagogų kalbinę kompetenciją.“ (V-3, V-6)
Metodinė parama	Priemonės, gairės, medžiaga	„Užtikrinti metodinės medžiagos kūrimą ir sklaidą.“ (V-2) „Būtų gerai turėti patvirtintą mokymosi medžiagą (gaires).“ (V-5)
Finansavimas	Stabilūs resursai dvikalbių grupių veiklai	„Skirti stabilų finansavimą dvikalbėms grupėms.“ (V-6)
Tėvų įtraukimas	Švietimas, seminarai, bendradarbiavimas	„Organizuoti informacinius susitikimus, virtualius seminarus tėvams.“ (V-1) „Skatinti tėvų informuotumą apie dvikalbystės naudą.“ (V-3)
Ugdymo tęstinumas	Nuoseklūs modeliai tarp ugdymo pakopų	„Rekomenduoti nuoseklius modelius nuo ikimokyklinio iki pradinio ugdymo.“ (V-1) „Kad kuo daugiau būtų tokių darželių, kurie kryptingai siekia dvikalbio ugdymo.“ (V-4)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Remiantis informantų atsakymais rekomenduojamas *strateginis planavimas* rengiant nacionalines strategijas, modelių įvairovę, *pedagogų kompetencijos* – mokymai, mentorystė, *metodinė parama* naudojant priemones, gaires, medžiagą, finansavimas, kuriam reikalingi stabilūs resursai dvikalbių grupių veiklai, *tėvų*

įsitraukimas per švietimą, seminarus, bendradarbiavimą, *ugdymo tęstinumas* rekomenduojant nuoseklius modelius tarp ugdymo pakopų.

Apibendrinant galima teigti, kad vadovai teiktų tokias rekomendacijas švietimo politikos formuotojams dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimo ikimokyklinėse švietimo įstaigose, kurios susijusios su strateginiu planavimu, pedagogų kompetencijomis, metodine parama, finansavimu, tėvų įtraukimu bei ugdymo tęstinumu.

3.1.3. Švietimo ekspertų nuomonė dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose

Dvikalbystės supratimas

Atsižvelgiant į gautus tyrimo duomenis nustatyta, kaip švietimo įstaigų ekspertai supranta dvikalbystės ugdymo sampratą ikimokykliniame ugdyme ir ar įstaiga, kurioje jie dirba, turi bendrą nuomonę apie vaikų dvikalbystę (žr. 29 lentelę).

29 lentelė. Dvikalbystės ugdymo samprata

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Dvikalbystė kaip gebėjimas vartoti dvi kalbas	Dvikalbio vaiko komunikaciniai gebėjimai	„Tai procesas, kai vaikas sugeba kompleksiskai vartoti abi kalbas (kalbėti, suprasti, išreikšti savo nuomonę, skaityti ir t.t.).“ (E-1) „Tai gebėjimas vartoti dvi kalbas natūraliai, be streso.“ (E-2)
Dvikalbystė kaip ankstyvoji kalbos raida	Dvikalbystė formuojasi imliausiame amžiuje	„Tai vaiko kalbinių gebėjimų ugdymas ankstyvajame ir imliausiame amžiaus tarpsnyje.“ (E-2)
Institucinis požiūris į dvikalbystę	EDU Vilnius palaikymas	„EDU Vilnius visoje savo veikloje skatina dvikalbystę... tiek formaliame ugdymo turinyje, tiek neformaliuose projektuose.“ (E-2)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Kokybinio tyrimo duomenys rodo, kad ekspertai dvikalbystę supranta kaip *gebėjimą vartoti dvi kalbas* – tai dvikalbio vaiko komunikaciniai gebėjimai, ir *kaip ankstyvąją kalbos raidą*, kai dvikalbystė formuojasi imliausiame amžiuje. *Institucinis požiūris į dvikalbystę* vertinamas per EDU Vilnius palaikymą.

Modeliai

Toliau tyrimu nustatyta, kokie ikimokyklinio dvikalbio ugdymo modeliai dažniausiai naudojami ikimokyklinio švietimo įstaigose (vaikų paveldėta kalba (L1), įvairios kalbos (L2) ar kontrastinis modelio tipas) (žr. 30 lentelę).

30 lentelė. Ikimokyklinio dvikalbio ugdymo modeliai dažniausiai naudojami ikimokyklinio švietimo įstaigose

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Dvikalbio ugdymo modeliai	Vaikų paveldėta kalba (L1)	„vienas žmogus – viena kalba“. Su viena mokytoja kalba tik gimtąja kalba, su kita – lietuviškai“ (E-1) Su viena mokytoja kalba tik gimtąja kalba, su kita – lietuviškai. (E-1)
	Vykdomas „early immersion“ modelis	„kai dalis dienos veiklų vyksta tik anglų kalba.“ (E-2) „Vaikai supažindinami su anglų kalba nuo mažens natūraliai – per įvairius žaidimus, kasdienes veiklas“ (E-1)
	Prisitaikoma prie vaiko poreikių	„svarbiausia, kad vaikui būtų lengviau.“ (E-1) „taikomas tikrai ne vienas modelis“. (E-2) „Privačiose ugdymo įstaigose pedagogai kalba dviem kalbomis (lietuviškai ir angliškai)“ (E-2)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Remiantis tyrimo duomenimis, ikimokyklinio dvikalbio ugdymo modeliai dažniausiai naudojami ikimokyklinio švietimo įstaigose yra *vaikų paveldėta kalba (L1)*, *„early immersion“ modelis bei prisitaikymas prie vaiko poreikių*.

Kompetencijų vertinimas

Toliau buvo išsiaiškinta, kaip ekspertai vertina pedagogų kalbines ir kultūrinės kompetencijas dirbant su dvikalbiais vaikais (žr. 31 lentelę).

31 lentelė. Pedagogų kalbinės ir kultūrinės kompetencijos dirbant su dvikalbiais vaikais

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Pedagogų kalbinės kompetencijos	Laisvas dviejų kalbų vartojimas	„Net mano studentės, arba moka lietuvių-anglų, arba moka rusų-lenkų kalbas,“ (E-1) „Tačiau yra nemažai įstaigų, kuriose pedagogai kalba dviem kalbomis (lietuviškai ir angliškai)“. (E-2)
	Gera lietuvių kalbos kompetencija	„Yra požymių, kad dvikalbystės diegimui kliūtis yra pedagogų valstybinės kalbos pakankamas mokėjimas.“ (E-2)
	Nepakankamos kalbinės kompetencijos	„su akcentu, kartais net labai netaisyklingai kalba lietuviškai.“ (E-1) „Yra požymių, kad dvikalbystės diegimui kliūtis yra pedagogų valstybinės kalbos pakankamas mokėjimas“ (E-2)
Mokytojų paieškos iššūkiai	Sudėtinga rasti tinkamą specialistą	„Dabar tikrai sunku surasti tinkamą, kompetetingą mokytoją, puikiai kalbančią rusų-lietuvių kalbomis“ (E-1)
Darbo sėkmė ir iššūkiai praktikoje	Yra kasdinių sunkumų	„Todėl randasi pasipriešinimas.“ (E-2)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Nustatyta, kad pedagogų kalbines ir kultūrinės kompetencijas dirbant su dvikalbiais vaikais ekspertai vertina pedagogų *kalbines kompetencijas* pagal jų laisvą dviejų kalbų vartojimą, gerą lietuvių kalbos kompetenciją, atsižvelgiant į nepakankamas kalbines kompetencijas. *Mokytojų paieškos iššūkiai* susiję su tuo, kad sudėtinga rasti tinkamą specialistą. *Darbo sėkmė ir iššūkiai praktikoje* rodo, kad yra kasdinių sunkumų.

Strategijos

Tyrimas padėjo išsiaiškinti dvikalbystės integravimo strategijas ir į ką ikimokyklinio švietimo

įstaigose dažniausiai atkreipiamas dėmesys (žr. 32 lentelę).

32 lentelė. Dvikalbystės integravimo strategijos

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Mokytoja tik stebėtoja	Fiksuojant momentus	„Noriu, kad vaikas mokytųsi per žaidimą, mokytoja – tai tik stebėtoja, kuri turi fiksuoti ir padėti vaikui kalbėti“ (E-1)
Nuolatinis ugdymas	Ugdymas visada vyksta dviem kalbom	„koncentruotis į nuolatinį ugdymo procesą ir jį konstruoti dviejų kalbų pagrindu, o šventės ir kt. turėtų būti kaip pagalbinės priemonės.“ (E-2)
Finansinių resursų mažinimas	Kūrybiškai naudojamoms priemonėms	„nereikia labai daug investuoti į priemonių pirkimą, o kūrybiškai panaudoti tai, kas yra grupės viduje, darželio aplinkoje ir pan.“ (E-2)
Vykdomas stebėjimas	Vyksta natūralus procesas	„Kai aš atvažiuoju stebėti veiklą, noriu pamatyti „natūralų“ procesą, „nesužadintą“ pamoką“ (E-1)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Tyrimo duomenys atskleidė, jog taikomos kelios dvikalbystės integravimo strategijos. *Mokytoja tik stebėtoja* fiksuojant momentus, *nuolatinis ugdymas* visada vyksta dviem kalbom, *finansinių resursų mažinimas*, kai kūrybiškai panaudojamos priemonės, *vykdomas stebėjimas* kai vyksta natūralus procesas.

Pasirengimo praktika

Toliau nustatyta, kokia pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose praktika Vilniaus miesto savivaldybėje (žr. 33 lentelę).

33 lentelė. Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose praktika Vilniaus miesto savivaldybėje

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Pasirengimo veiksniai	Nuosekli metodinė sistema	Šis projektas kol kas vykdomas tik 3 Vilniaus miesto vaikų darželiuose (E-1)
	Pedagogų komanda planuoja kasdienes veiklas	Mes organizavome mokytojoms lietuvių kalbos mokymus, vykstame į ugdymo įstaigas, nuolat stebime veiklas, dalinamės rekomendacijomis su tėvais, administracija, kviečiame į kitas mokymosi įstaigas stebėti gerųjų patirčių (E-1)
Projektinė veikla	Dalyvavimas projektuose	„Daugelis ikimokyklinių įstaigų dalyvauja Erasmus+ projektuose, skirtuose daugiakalbystei, kultūrų pažinimui, kalbų integravimui. Kaip pavyzdys: projektas „Multilingual Children“ ar „Multilingual Classrooms“. (E-2)
Tradicinių modelių naudojimas	Daugiau remiamasi natūralia kalbine aplinka	„integruoti užsienio kalbos elementus į kasdienę veiklą: pavyzdžiui, pedagogai vartoja anglų kalbos žodžius sveikinimuose, veiklų pristatyme, maisto pavadinimuose“ (E-2)
	Nuolatinis vertinimas	Ruošiamės pristatymus, padovanojame daug knygų ir kitų priemonių kiekvienam darželiui... (E-1)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Tyrimo duomenys atskleidė, kad pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose praktika Vilniaus miesto savivaldybėje apima *pasirengimo veiksnius* vykdamas nuoseklią metodinę sistemą bei pedagogų komandai planuojant kasdienes veiklas, *projektinę veiklą* dalyvaujant projektuose, *tradicinių modelių naudojimą*, kai daugiau remiamasi natūralia kalbine aplinka ir vyksta nuolatinis vertinimas.

Poveikis raidai

Tyrimu buvo nustatyta, kaip pasireiškia dvikalbystės įtaka vaikų raidai (teigiamas ir neigiamas poveikis) (žr. 34 lentelę).

34 lentelė. Dvikalbystės įtaka vaikų raidai (teigiamas ir neigiamas poveikis)

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Teigiamas poveikis kalbinei raidai	Žodyno plėtra	„Manau, kad operavimas keliomis kalbomis daro teigiamą poveikį vaiko raidai“ (E-2)
Teigiamas poveikis pažintinei raidai	Pažintinis lankstumas	„jeigu vaikams kuriama kalbinė aplinka be spaudimo, o mokymasis vyksta per patyrimą ir žaidimą.“ (E-2)
	Geresnė atmintis ir dėmesys	„lavėja kalba, smegenyse abi kalbos aktyvios ir veikia viena kitą, stiprėja atmintis.“ (E-1)
Teigiamas poveikis socialinei ir emocinei raidai	Didesnis socialinis lankstumas	„Žinoma, kad teigiamai, vaikas drąsus, gali susikalbėti ir su kitais vaikais pvz. kaimynais kieme arba kokioje nors neformaliojo ugdymo veikloje“ (E-1)
	Drąsesnis bendravimas	„jie nestresuoja, o pats ugdymosi procesas tampa natūralia kasdiene veikla.“ (E-2)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Paaikškėjo, jog dvikalbystės įtaka vaikų raidai labiau pasireiškia per teigiamą poveikį *kalbinei raidai* (žodyno plėtra), *pažintinei raidai* (pažintinis lankstumas, geresnė atmintis ir dėmesys), *socialinei ir emocinei raidai* (didesnis socialinis lankstumas, drąsesnis bendravimas).

Resursai

Remiantis tyrimo duomenimis nustatyta, kokie reikalingi resursai ar pagalbos formos būtų veiksmingiausi ikimokyklinio švietimo įstaigai siekiant kokybiško dvikalbio ugdymo (žr. 35 lentelę).

35 lentelė. Reikalingi resursai ir pagalbos formos kokybiškam dvikalbiam ugdymui

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Metodinė ir mokomoji medžiaga	Aiški, praktiška medžiaga pedagogams	„Svarbus ugdymosi turinys ir metodika, siekiame, kad mokytojai „išgirstų“ mūsų rekomendacijas.“ (E-1)
Bendruomenė ir bendradarbiavimas	Mokytojų ir vadovų ryšys	„Esmė yra pačioje darželio bendruomenėje Mokytojai ir vadovai turi nuolat šiame procese remtis dviem „banginiais“, tai: rutina ir disciplina.“ (E-2)
	Susitarimų palaikymas vadovai	„Labai svarbu susitarimų laikymasis tarp pedagogų ir pagalbinio personalo, bei nuolatinis vadovybės palaikymas“ (E-2)
Tėvų įsitraukimo stiprinimas	Ryšys su tėvais	„...>ir šio reiškinio susvarbinimas tėvų bendruomenėje.“ (E-2)
	Tėvų švietimas	„Juk aplinka labai veikia“ (E-1)
	Tėvų aktyvus palaikymas namuose	„Svarbus kokybiškas bendravimas ir ryšių palaikymas su šeima“ (E-1)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Paaikškėjo, jog reikalingi resursai ar pagalbos formos būtų veiksmingiausi ikimokyklinio švietimo įstaigai siekiant kokybiško dvikalbio ugdymo yra *metodinė ir mokomoji medžiaga*, pvz., aiški, praktiška medžiaga pedagogams, *bendruomenė ir bendradarbiavimas* per mokytojų ir vadovų ryšį, susitarimų palaikymą ir ryšį su tėvais, *tėvų įsitraukimo stiprinimas* per tėvų švietimą ir aktyvų palaikymą namuose.

Palaikymas

Tyrimu nustatyta, kaip ekspertai palaiko ikimokyklinio švietimo įstaigas, kurios siekia pasirengti dvikalbystės įgyvendinimui (žr. 36 lentelę).

36 lentelė. Ikimokyklinio švietimo įstaigų, kurios siekia pasirengti dvikalbystės įgyvendinimui, palaikymas

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Politikos palaikymas	Nacionalinės gairės, kvalifikacijos kėlimas	„<...>dalyvaujame tėvų susirinkimuose...“ (E-1)
		„Organizuojami valstybinės kalbos kursai pedagogams“ (E-2)
		„<...>tikslingai perkamos ugdymo priemonės“ (E-2)
EDU Vilnius palaikymas	Mokymai, konsultacijos, rekomendacijos	„...>nuolat konsultuojame, kviečiame į EDU atstovybę, teikiame rekomendacijas. (E-1) „<...>organizuojamos pažintinės išvykos į privačius dvikalbius darželius“ (E-2)
Palaikymo ribotumai	Nepakankami resursai, per didelis spaudimas	„<...>vyksta nuolatiniai susitikimai su mokytojais ir vadovais“ (E-2) „Organizuojame seminarus...“ (E-1) „<...>vykdomi netikėti vizitai į grupes, siekiant stebėti grupės veiklą“ (E-2) „<...>pasitelkiami ekspertai iš akademių sluoksnių.“ (E-2)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Tyrimo duomenys rodo, kad ekspertai įvairiai palaiko ikimokyklinio švietimo įstaigas, kurios siekia pasirengti dvikalbystės įgyvendinimui. Pavyzdžiui, vykdomas *politikos palaikymas* kuriant nacionalines gaires, keliant kvalifikaciją, *savivaldybės palaikymas* teikiant organizacinę, metodinę pagalbą, *EDU Vilnius palaikymas* per mokymus, konsultacijas, rekomendacijas.

Pokyčiai

Tyrimas padėjo nustatyti, kokius pokyčius ekspertai pastebi dvikalbio ugdymo srityje per pastaruosius metus (žr. 37 lentelę).

37 lentelė. Per pastaruosius metus dvikalbystės įgyvendinimo srityje pastebėti pokyčiai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Pedagogų profesinis augimas	Daugiau mokymų, atvirumas metodikoms	Mokytojai, administracija labai įsitraukė, domisi naujomis metodikomis, (E-1)
		Vis daugiau jaunų pedagogų kalba keliomis kalbomis. (E-2)
Augantis poreikis	Daugiau dvikalbių grupių, priemonių	kuria ugdymosi priemones, kurios vaikams padeda lavinti kalbą žaidimų pagalba (E-1)
		Matoma tendencija, kad atidaroma daugiau lietuvių kalbos grupių dvikalbiuose darželiuose (E-2)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Nustatyta, kad per pastaruosius metus dvikalbio ugdymo srityje pastebėti pokyčiai susiję su *pedagogų profesiniu augimu*, nes yra daugiau mokymų, atvirumo metodikoms, ir *augančiu poreikiu*, kadangi daugiau dvikalbių grupių, priemonių.

Paskutinis interviu klausimas padėjo išsiaiškinti, kokias rekomendacijas ekspertai teiktų švietimo politikos formuotojams dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimo ikimokyklinėse įstaigose (žr. 38

lentelę).

38 lentelė. Rekomendacijos dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinėse įstaigose

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Strateginis planavimas	Nacionalinės strategijos, modelių įvairovė	Nesustoti, eiti pirmyn, siekti mūsų visų užsibrėžto tikslo... (E-1) Tam galima rengti tarptautinius projektus apie kalbų ir kultūrų įvairovę. (E-2) Naudinga organizuoti bendrus projektus (pvz., kalbos dienas, dvikalbius spektaklius ir pan.). (E-2) Priėmus strateginius sprendimus, turėti ir įgyvendinimo strateginę discipliną. (E-2)
Pedagogų kompetencijos	Mokymai, mentorystė	svarbiausia, mylėti savo darbą ir vaikus (E-1) Vaikus nuo mažens mokyti dvikalbėje aplinkoje, į ugdymą (E-2) integruojant kitų šalių kalbas ir kultūras (pvz., per temines savaites). (E-2)
Ugdymo tęstinumas	Nuoseklūs modeliai tarp ugdymo pakopų	Neimituoti, kad vyksta, bet nuolat daryti. (E-2)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Remiantis informantų atsakymais rekomenduojamas *strateginis planavimas* rengiant nacionalines strategijas, modelių įvairovę, *pedagogų kompetencijos* – mokymai, mentorystė, *ugdymo tęstinumą* kuriant nuoseklius modelius tarp ugdymo pakopų.

Apibendrinant galima teigti, kad ekspertai: dvikalbystę supranta kaip gebėjimą vartoti dvi kalbas ir kaip ankstyvąją kalbos raidą, o institucinę požiūrį į dvikalbystę sieja su EDU Vilnius palaikymu; ikimokyklinio dvikalbio ugdymo modeliai, kurie dažniausiai naudojami ikimokyklinio švietimo įstaigose yra vaikų paveldėta kalba (L1), „early immersion“ modelis bei prisitaikymas prie vaiko poreikių; pedagogų kalbinės ir kultūrinės kompetencijas dirbant su dvikalbiais vaikais vertinamos atsižvelgiant į pedagogų kalbines kompetencijas; taiko kelias dvikalbystės integravimo strategijas: mokytoja tik stebėtoja, nuolatinis ugdymas, finansinių resursų mažinimas, vykdomas stebėjimas; pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose praktika Vilniaus mieste apima pasirengimo veiksnius, projektinę veiklą ir tradicinių modelių naudojimą; dvikalbystės įtaka vaikų raidai labiau pasireiškia per teigiamą poveikį kalbinei raidai, pažintinei raidai, socialinei ir emocinei raidai; reikalingi resursai ar pagalbos formos būtų veiksmingiausi ikimokyklinio švietimo įstaigai siekiant kokybiško dvikalbio ugdymo yra metodinė ir mokomoji medžiaga, bendruomenė ir bendradarbiavimas, tėvų įsitraukimo stiprinimas; įvairiai palaiko ikimokyklinio švietimo įstaigas, kurios siekia pasirengti dvikalbystės įgyvendinimui: vykdomas politikos palaikymas, savivaldybės palaikymas, EDU Vilnius palaikymas; per pastaruosius metus dvikalbio ugdymo srityje pastebėti pokyčiai susiję su pedagogų profesiniu augimu ir augančiu poreikiu; teiktų tokias rekomendacijas švietimo politikos formuotojams dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimo ikimokyklinėse švietimo įstaigose, kurios susijusios su strateginiu planavimu, pedagogų kompetencijomis, ugdymo tęstinumu.

3.2. Diskusija

Kokybinio tyrimo rezultatai patvirtina teorinėje literatūroje analizuojamus pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose iššūkius ir galimybes.

Dvikalbystės sampratą informantai apibrėžia kaip natūralų procesą, kai vaikas mokosi per žaidimą ir kasdienes veiklas. Hoffmann (2014) dvikalbystę vadina natūraliu reiškiniu. Hilbig (2019) dvikalbystė – tai dviejų ar daugiau kalbų mokėjimas ir vartojimas kasdieniame gyvenime arba gali būti įvardinamas kaip gebėjimas bent suprasti dvi ar daugiau kalbų. Panašiai teigia ir tyrimo metu kalbinti ekspertai, kurie dvikalbystę supranta kaip gebėjimą vartoti dvi kalbas – tai dvikalbio vaiko komunikaciniai gebėjimai, ir kaip ankstyvąją kalbos raidą, kai dvikalbystė formuojasi imliausiame amžiuje. Tai patvirtina ir kitų mokslininkų nuomonę, kadangi Su, Cetin (2021) teigimu, dvikalbystę galima suprasti, kaip kelių kalbų vartojimą pakaitomis.

Vaikų dvikalbystės ugdymo poreikiai. Mokslinė analizė atskleidė, jog dvikalbystė ikimokykliniame ugdyme turėtų atitikti šiuolaikinius vaikų poreikius. Monkevičienės ir kt. (2015) teigimu, dvikalbystės sąlygomis vaikai įvairiose situacijose geba lengvai bendrauti keliomis kalbomis. Tyrimo duomenys patvirtina, kad dvikalbystės ugdyme reikalinga tam tikra pagalba: dvikalbiams vaikams reikalinga tokia pagalba, kaip vizualinės priemonės, individuali pagalba, emocinis palaikymas, tėvų įsitraukimas ir pozityvus palaikymas. Prieš tai būtina įvertinti vaiko poreikius. Tą patvirtina mokslinės įžvalgos, kai teigiama, kad „Nuoseklus kelių kalbų mokymasis yra įdomus, bet nelengvas procesas, todėl būtina įvertinti vaiko poreikius. Be to, nereikia pamiršti, ikimokyklinio amžiaus vaikų kalbiniai gebėjimai yra labai skirtingi (Monkevičienė ir kt., 2015). Kalbos įsisavinimo laikas, mokymosi kokybė ir kiekybė yra svarbūs veiksniai, kurie lygiaverčiai lemia kalbos mokymąsi (Chilla & Fox-Boyer, 2016).

Informantai pabrėžė, jog didžiausi **iššūkiai**, kurie kyla įgyvendinant dvikalbystės ugdymo modelį švietimo įstaigoje, yra vaikų kalbiniai ir emociniai trikdžiai, tėvų įsitraukimo, bendradarbiavimo bei resursų ir metodinės pagalbos trūkumas; vaikų kalbinių poreikių, tėvų įsitraukimo, bendradarbiavimo tarp šalių, nuomonių nesutapimo, resursų ir sąlygų trūkumo ar emocinių ir motyvacinių aspektų. Kalbinėje aplinkoje svarbiausias vaidmuo tenka suaugusiems, ypač tėvams. Mokslininkų nuomone, bendraudamas su suaugusiais vaikas gauna psichologinio ir emocinio brandumo pagrindus (Bartkevičienė ir kt. (reng.), 2020). Nuo tėvų priklauso, ar vaikas taps dvikalbis, ar vienakalbis. Aplinkinių parama padeda dvikalbiams vaikams prisitaikyti naujoje aplinkoje. Dažniausiai dvikalbystės atvejai yra mišrioje šeimoje, kai bendraudami skirtingomis kalbomis tėvai perduoda savo kalbinę patirtį vaikams (Urbonienė, Gatautienė, 2023).

Modeliai. Mokslinėje analizėje teigiama, jog „Yra išskirti tradiciniai ikimokyklinio dvikalbio ugdymo kalbos modeliai. Jie gali būti suskirstyti į tris pagrindinius tipus (Schwartz, Palviainen, 2019, p. 2): 1. Stiprus. Vaikų paveldėta kalba (L1). Tai reiškia, 90 - 100 proc. ugdymo vyksta antrąja kalba, o palaiptu įvedama pirmoji kalba. Siūloma dvikalbė programa vaikams iš kalbinių mažumų šeimų. Įgyvendinami ikimokyklinio ugdymo įstaigose, kuriose mokosi daugiausia mažumų kalba kalbantys vaikai ir kuriose mažumos kalba gali būti vietinės etnolingvistinės bendruomenės daugumos kalba. Vilknytės (2021) nuomone, ugdant dvikalbį vaiką, mokymasis turėtų tapti visai šeimai džiaugsmą teikiančiu procesu. Siūlomos kelios nesunkiai įgyvendinamos strategijos, skirtos planuoti dvikalbystės veiklai: 1 strategija. Vienas žmogus – viena kalba. Tinka mišriose šeimose, vaikas tolygiai įsisavina abiejų tėvų kalbas. Tyrimo duomenys patvirtina, kad ikimokyklinio dvikalbio ugdymo modeliai dažniausiai naudojami ikimokyklinio švietimo įstaigose yra vaikų paveldėta kalba (L1). Urbelienės (2021) nuomone, natūralus – panardinimo ugdymo metodas yra veiksmingiausias: kalba aiškiai, trumpais sakiniais, frazes pakartoja kelis kartus, kalbėjimą sustiprina gestais, mimika, pasitelkia vaizdines priemones, kalba nuolatos, daug ir apie viską. „early immersion“ modelis bei prisitaikymas prie vaiko poreikių.

Kita svarbi tyrimo įžvalga yra tai, jog išskiriami šie dirbant su dvikalbiais vaikais taikomi **metodai ir darbo būdai**: kalbos supratimo gerėjimas, aktyvesnis kalbos vartojimas, žodyno plėtra, kalbėjimo pradžios pokyčiai, mišrios kalbos laikotarpis. Tiriamieji teigė, kad ikimokyklinio švietimo įstaigai veiksmingiausi reikalingi resursai ar pagalbos formos siekiant kokybiško dvikalbio ugdymo yra žmogiškieji ištekliai, metodinė medžiaga, papildomos specialistų paslaugos, kvalifikacijos kėlimas, komandinio darbo stiprinimas, reguliarūs, pastovūs darbuotojai bei tėvų įsitraukimas. Taip pat reikalingi resursai ar pagalbos formos siekiant kokybiško dvikalbio ugdymo yra metodinė ir mokomoji medžiaga, specialistų pagalba, pedagogų kvalifikacijos kėlimas, tėvų įsitraukimo stiprinimas, laiko ir struktūros poreikis bei materialūs / finansiniai resursai. Schwartz ir Palviainen (2019) pabrėžia, kad ankstyvoje vaikystėje vyksta intensyvus įvairiapusis vaiko vystymasis. Tai kritinis laikotarpis, kai iš namų erdvės pereinama į platesnę aplinką, kurioje vyks vaiko socializacija. Sutiktina, jog galiausiai dvikalbystė yra ne tik gebėjimas vartoti dvi skirtingas kalbas, bet ir platesnes galimybes vaikui atveriantis raktas. Tyrimas patvirtino, kad taikomos kelios dvikalbystės integravimo strategijos. Pagal De Houwer & Ortega (2019), daugiakalbė raida visą gyvenimą dažnai prasideda nuo šeimos sąveikos, kai namuose vartojamos dvi ar daugiau kalbų, bet taip pat gali būti ankstyvojo ir vėlesnio švietimo. Tyrimu nustatyta, kad dvikalbystės įtaka vaikų raidai labiau pasireiškia per teigiamą poveikį kalbinei raidai, pažintinei raidai, socialinei ir emocinei raidai.

IŠVADOS

1. Apibrėžiant dvikalbystės ikimokykliniame ugdyme sampratą galima teigti, kad dvikalbystės samprata interpretuojama gana įvairiai, tačiau galima sutikti, jog dvikalbystės esmė – asmens gebėjimas kalbėti keliomis kalbomis. Didžiausiais dvikalbystės aktualumas išlieka mišrioje arba tautinių mažumų šeimose. Pastaruoju metu vyrauja teigiamas požiūris į dvikalbystę laikant ją privalumu bet kokio amžiaus vaikui, todėl svarbu padėti tiek išlaikyti mažumų kalbas, tiek įgyti antrą kalbą. Vaikų dvikalbystės privalumas ikimokykliniame amžiuje siejamas su didesniu imlumu. Nustatyta, jog dvikalbiai vaikai pranoksta vienkalius atliekant užduotis, kurios tikrina vykdomąsias funkcijas.

2. Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose patirtis užsienio šalyse siejama su augančia rinka, taikomomis naujomis metodikomis, tarptautiniais dokumentais, šalių kuriamomis strategijomis. Šalių kuriamoms dvikalbio ugdymo programoms bene didžiausią įtaką turi globalūs socialiniai pokyčiai, dažniausiai susiję su imigracija. Daugumoje pasaulio šalių mažamečių vaikų dvikalbystės priežastis – šeimų imigracija į kitą šalį. Lietuvoje dvikalbystės ugdymą reglamentuoja teisės aktai. Daugiausia patirties turi tautinių mažumų ikimokyklinės įstaigos, kurioms labiausiai aktualus dvikalbis ugdymas. Geroji praktika mūsų šalyje rodo, kad darželiuose pirmiausia atsižvelgiama į vaiko kalbinę patirtį. Mokymo strategijose dvikalbystės ugdymui siūloma naudoti prasnę atspindinčias vaizdines priemones, jutimus stimuliuojančias priemones ir informacines technologijas.

3. Analizuojant 2018–2024 m. laikotarpį, pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigose kaita yra akivaizdi ir daugialypė – nuo pedagoginio iššūkio iki sisteminio požiūrio. Laikotarpis prasidėjo nuo pedagogų metodologinio nepasirengimo konstatavimo, o baigėsi sisteminiu problemos sprendimu, įtvirtintu naujosiose 2023 m. paskelbtose ugdymo programos gairėse, kurios pabrėžia įtrauktį ir kalbų įvairovę kaip pamatinius ugdymo principus. Per analizuojamą laikotarpį įvyko reikšmingas poslinkis nuo problemos konstatavimo link sisteminių sprendimų paieškos. Nors praktiniai iššūkiai, susiję su pedagogų kompetencijomis ir ištekliais, išlieka aktualūs, švietimo politika ir pažangių įstaigų praktika rodo aiškią kryptį – dvikalbystė Lietuvos ikimokykliniame ugdyme vis labiau suvokiama ne kaip kliūtis, o kaip vertybė ir neišvengiama šiuolaikinio pasaulio realybė.

4. Tyrimu nustatyta, kad pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme veiksniai švietimo įstaigas kuriojančių ekspertų nuomone, yra susiję su projektine veikla ir tradicinių modelių naudojimu, taip pat reikalingi resursai ar pagalbos formos, kaipantai: metodinė ir mokomoji medžiaga, bendruomenė ir bendradarbiavimas, tėvų įsitraukimo stiprinimas. Tyrimas parodė, jog per pastaruosius metus dvikalbio ugdymo srityje pastebėti pokyčiai susiję su pedagogų profesiniu augimu ir

augančiu poreikiu turi teigiamą poveikį. Tyrimas patvirtino, kad dvikalbiams vaikams reikalinga tokia pagalba, kaip vizualinės priemonės, individuali pagalba, emocinis palaikymas, tėvų įsitraukimas ir pozityvus palaikymas.

5. Tyrimas parodė, kad didžiausi iššūkiai, kurie kyla įgyvendinant dvikalbystės ugdymo modelį švietimo įstaigoje, yra vaikų kalbiniai ir emociniai trikdžiai, tėvų įsitraukimo, bendradarbiavimo bei resursų ir metodinės pagalbos trūkumas. Tuo tarpu reikalingi resursai ar pagalbos formos siekiant kokybiško dvikalbio ugdymo yra žmogiškieji išteklių, metodinė medžiaga, papildomos specialistų paslaugos, kvalifikacijos kėlimas, komandinio darbo stiprinimas, reguliarūs, pastovūs darbuotojai bei tėvų įsitraukimas. Be to, organizaciniai / modelio įgyvendinimo iššūkiai išryškino, kad taikant kalbas būtinas nuoseklumas ir reikia mažinti darbo krūvį. Taip pat svarbu pastebėti, kad vaikams būtinas emocinis saugumas, o tėvai dar nepakankamai prisideda prie vaikų mokymo šeimoje, bendradarbiavimas tarp mokytojų, tėvų, vaikų vyksta, tačiau nuomonės dvikalbystės ugdymo klausimais dėl skirtingų lūkesčių ne visada sutampa.

Dvikalbystės įgyvendinimo galimybės susijusios su pedagogų pasirengimu, metodinės medžiagos trūkumu, mokymų ir kvalifikacijos kėlimo poreikiu, gairių ir aiškios sistemos trūkumu. Socialiniai pokyčiai siejami su mokytojų pagalba dvikalbiams vaikams įsisavinant valstybinę kalbą.

Tyrimas patvirtino teorines įžvalgas dėl ankstyvojoje vaikystės formoje mišriose šeimose augančių vaikų girdint skirtingas kalbas teigiamo poveikio vystymuisi. Taip pat patvirtino, jog ankstyvoje vaikystėje visiškai nesąmoningas mokymosi pobūdis formuoja nuolatinį dvikalbystės įgūdžius (2 lentelė, p. 18).

Tyrimo hipotezė, jog ikimokyklinio ugdymo įstaigose pasirengimą dvikalbystės įgyvendinimui labiausiai riboja išteklių, metodinės medžiagos trūkumas ir tėvų nepakankamas įsitraukimas, patvirtino. Antra hipotezė, kad pastaraisiais metais ikimokyklinio ugdymo įstaigose pastebimas teigiamas pokytis – auga pedagogų kompetencija ir didėja dvikalbio ugdymo poreikis, taip pat patvirtino.

REKOMENDACIJOS

Identifikavus pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme veiksnius parengtos rekomendacijos dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto įstaigose.

Švietimo politikos formuotojams:

- Vykdyti strateginį planavimą rengiant nacionalines strategijas, modelių įvairovę.
- Sukurti tvaresnį ir universalesnį finansavimo modelį daugiakultūriškumui ugdyti, kuris nebūtų priklausomas nuo individualaus SUP statuso nustatymo ar krizinių situacijų.
- Inicijuoti ir finansuoti aukštos kokybės skaitmeninio ugdymo turinio lietuvių kalba kūrimą, kuris būtų patrauklus „Alfa kartos“ vaikams.
- Stiprinti pedagogų rengimo ir kvalifikacijos kėlimo programas, įtraukiant privalomus modulius apie darbą daugiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje.

Savivaldybėms ir Švietimo pagalbos tarnyboms:

- Didinti finansavimą, kuriam reikalingi stabilūs resursai dvikalbių grupių veiklai.
- Formuoti pozityvų vertinimą, kuriam reikia tikėjimo dvikalbio ugdymo perspektyva.
- Steigti regioninius kompetencijų centrus ar mobilias specialistų grupes, kurios galėtų konsultuoti ikimokyklinio ugdymo įstaigas dvikalbystės klausimais.
- Aktyviau koordinuoti ir viešinti kvalifikacijos kėlimo galimybes pedagogams

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovams:

- Įvertinti mokytojų vaidmens svarbą, nes programos sėkmė priklauso nuo pedagogų.
- Vertinti programos naudą vaikams, dėl kalbinės ir socialinės naudos.
- Strategiškai planuoti „mokinio krepšelio“ lėšų panaudojimą, skiriant tikslingam aprūpinimui.
- Skleisti gerą patirtį, perimant holistinį požiūrį į įtrauktį, kai dėmesys skiriamas ne tik kalbai, bet ir visos bendruomenės socialinei bei emocinei gerovei.

Pedagogams praktikams:

- Didinti kompetencijas per mokymus ir mentorystę.
- Dirbant su dvikalbiais vaikais taikyti metodus ir darbo būdus kaip: aktyvesnis kalbos vartojimas, žodyno plėtra, kalbėjimo pradžios pokyčiai, mišrios kalbos laikotarpis.
- Aktyviai dalyvauti profesinio tobulėjimo programose ir dalintis gerą patirtimi su kolegomis.
- Kritiškai, bet kūrybiškai integruoti skaitmenines medijas į ugdymo procesą, ieškant balanso tarp technologijų teikiamų galimybių ir gyvo bendravimo svarbą.

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. 2021–2030 M. Švietimo plėtros programa. Švietimo plėtros programos valdytojas – Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. ŠPP projektas (2020-08-17).pdf.
2. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2011). Galiojanti suvestinė redakcija 2023-06-30–01-04-2023. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr>.
3. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2024. Prieiga per internetą: https://www.infolex.lt/portal/start_ta.asp?act=doc&fr=pop&doc=54723&title=LR%20%F0vietimo%20%E1statymas.
4. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2016). Antroji kalba ankstyvajame amžiuje.
5. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2022). Įsakymas dėl vaikų, atvykusių į Lietuvos Respubliką iš Ukrainos dėl Rusijos Federacijos karinių veiksmų Ukrainoje, pavėžėjimo į mokyklą ir atgal ir pedagoginių darbuotojų papildomam darbui apmokėti finansavimo tvarkos aprašo patvirtinimo.
6. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2023). Įsakymas dėl ikimokyklinio ugdymo programos gairių patvirtinimo.
7. Ministerijos veiklos ataskaitos. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos 2023 metų veiklos ataskaita. Prieiga per internetą: <https://smsm.lrv.lt/lt/administracine-informacija/ministerijos-veiklos-ataskaitos/>.
8. Nutarimas dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos vyriausybės programos 2020 m. Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos vyriausybės programos 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72, Vilnius. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c?positionInSearchResult=s=3&searchModelUUID=bff608bb-6779-43c4-a449-dd9f8c8ad92c>.
9. Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ [The state progress Strategy “Lithuania’s progress Strategy “Lithuania 2030”] (2012). *Valstybės žinios [State News]*, 2012-05-30, No. 61-3050.

Moksliniai šaltiniai

10. Anatoli, O. (2024). Swedish-English preschool as a site for the collaborative discovery of bilingual meanings. *Journal of Early Childhood Education Research*, 13(1), Article 1. <https://doi.org/10.58955/jecer.129823>.
11. Auškelienė, A., Braslauskienė, R., Klanienė, I., Kliaugienė, A., Medvedeva, O., Stupurienė, V., Valantiejiene, S. (2016). Daugiakultūriai darželiai. Gerosios praktikos vadovas. Valstybės institucijų kalbų centras. Vilnius.
12. Banasiak, I., & Olpińska-Szkiełko, M. (2019). Language use of a bilingual child—an analysis of case studies. *Kwartalnik Neofilologiczny*, (3), 479-491.
13. Bartkevičienė, Z., Burneikaitė, N., Dabašinskienė, I., Plūkienė, G., Rupšienė, R. (2020). Antroji kalba ankstyvajame amžiuje. Patarimai pedagogams, mokantiems lietuvių kalbos 3–6 metų vaikus įstaigose, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas vykdančiose tautinės mažumos kalba. Lietuvos respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Nacionalinė švietimo agentūra. ISBN 978-609-95724-0-6.
14. Bergroth, M., & Palviainen, Å. (2017). Bilingual children as policy agents: Language policy and education policy in minority language medium early childhood education and care. *Multilingua*, 36(4), 375-399.
15. Bergroth, M., & Palviainen, Å. (2020). The early childhood education and care partnership for bilingualism in minority language schooling: collaboration between bilingual families and pedagogical practitioners. In *21st Century Pre-school Bilingual Education* (pp. 47-65). Routledge.
16. Bialystok, E. (2018). Bilingual education for young children: Review of the effects and consequences. *International journal of bilingual education and bilingualism*, 21(6), 666-679.
17. Bitinas, B., Rupšienė, L., & Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
18. Blom, E., Boerma, T., Bosma, E., Cornips, L., & Everaert, E. (2017). Cognitive advantages of bilingual children in different sociolinguistic contexts. *Frontiers in Psychology*, 8, 255299.
19. Chamorro, G., & Janke, V. (2023). Educational bilingualism: Reflections on a longitudinal study of children's cognitive and linguistic development. *Ampersand*, 10, 100115.
20. Chilla, S., & Fox-Boyer, A. (2016). *Zweisprachigkeit/Bilingualität: Ein Ratgeber für Eltern*. Schulz-Kirchner Verlag GmbH.
21. Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). SAGE Publications.

22. De Houwer, A., & Ortega, L. (2019). Learning, using, and unlearning more than one language. *The Cambridge handbook of bilingualism*, 1-12.
23. Dikilitaş, K., Bahrami, V., & Erbakan, N. T. (2023). Bilingual education teachers and learners in a preschool context: Instructional and interactional translanguaging spaces. *Learning and Instruction*, 86, 101754. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2023.101754>
24. Djahimo, S. E., & Indahri, Y. (2018). Bilingual instruction in early childhood education, can it better develop children?. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 42, p. 00015). EDP Sciences.
25. Dubiner, D., Deeb, I., & Schwartz, M. (2018). „We are creating a reality“: Teacher agency in early bilingual education. *Language, Culture and Curriculum*, 31(3), 255-271.
26. Gaižauskaitė, I., & Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu: vadovėlis*. Vilnius: registrų centras.
27. Grøver, V., Lawrence, J., & Rydland, V. (2018). Bilingual preschool children's second-language vocabulary development: The role of first-language vocabulary skills and second-language talk input. *International Journal of Bilingualism*, 22(2), 234-250.
28. Hansell, K., & Björklund, S. (2022). Developing bilingual pedagogy in early childhood education and care: Analysis of teacher interaction. *Journal of Early Childhood Education Research*, 11(1), 179-203.
29. Hernandez, A. E., Bodet III, J. P., Gehm, K., & Shen, S. (2021). What does a critical period for second language acquisition mean?: Reflections on Hartshorne et al.(2018). *Cognition*, 206, 104478.
30. Hilbig, I. (2019). *Dvikalbystė Oslo lietuvių šeimose. Kalba ir tapatybė II. Keturi sociolingvistiniai portretai*. Vilniaus universiteto leidykla. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/profile/Inga-Hilbig/publication/350513209_Dvikalbyste_Oslo_lietuviu_seimose_kolektyvineje_monografijoje_KALBA_IR_TAPATYBE_II_KETURI_SOCIOLOGINGVIST.
31. Hilbig, I. (2020). Nedarnioji vaikų dvikalbystė mišriose emigrantų šeimose. *Taikomoji kalbotyra*, (14), 1-20. DOI: <https://doi.org/10.15388/Taikalbot.2020.14.1>
32. Hoffmann, C. (2014). *Introduction to bilingualism*. Routledge.
33. Jašinskytė, I., Geležinienė, R., & Aidukienė, T. (2011). Dvikalbio ir daugiakalbio vaiko ugdymo proceso modeliavimas multikultūriniu aspektu. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, (2), 42-50.
34. Kardelis, K. (2017). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai (edukologija ir kiti socialiniai mokslai)*. Vadovėlis. Šeštasis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.

35. Karpuškaitė, I. (2019). Šešiamečių vaikų iš dvikalbės aplinkos lietuvių kalbos gebėjimų raiška lietuviškose ikimokyklinio ugdymo institucijose [Magistro darbas]. Vytauto Didžiojo universitetas.
36. Klizaitė, J., Rupkuvienė, S., Varneckienė, A., & Valaitienė, A. (2017). Kitakalbių šeimų ikimokyklinio amžiaus vaikų adaptacijos procesas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. *STUDIJOS–VERSLAS–VISUOMENĖ: DABARTIS IR ATEITIES ĮŽVALGOS II STUDIES–BUSINESS–SOCIETY: PRESENT AND FUTURE INSIGHTS II*, 63.
37. Krūgelienė, L. (2024). Ikimokyklinio amžiaus vaikų neišplėtotos kalbos ugdymas taikant medijas [Magistro darbas]. Vilniaus universitetas.
38. Lazzarino, L. (2017). Language related outcomes of bilingual education in preschool and primary school: A systematic review from 2000 to 2016.
39. Lenkauskaitė, J., & Malinauskienė, D. (2023). Multilingualism in Lithuanian pre-school education institutions: Situation, issues, prospects. *Hungarian Educational Research Journal*, 13(3), 366-384.
40. Li, X. (2022). Preschool English language provision in China under the government ban. *Cogent Education*, 9(1), 2152257.
41. Mazolevskienė, A. (2019). Šeimoje – dvikalbis vaikas. Vilniaus pedagoginis universitetas. Prieiga per internetą: <http://sauletaskrantas.org/wp-content/uploads/2019/09/straipsnis.pdf>.
42. Mifsud, C. L., & Vella, L. A. (2018). Teacher agency and language mediation in two Maltese preschool bilingual classrooms. *Language, Culture and Curriculum*, 31(3), 272-288.
43. Morell, Z. (2017). Rethinking preschool education through bilingual universal pre-kindergarten: Opportunities and challenges. *Journal of Multilingual Education Research*, 7(1), 2.
44. Pakalnytė, G., & Jonušauskienė, R. (2024). Dvikalbystės įsisavinimas Austrijoje: ypatybės ir poveikis ikimokyklinio amžiaus vaikų pažintinei raidai. *Mokslo šaknys 2024. Studentų tiriamųjų darbų konferencijos straipsnių rinkinys.*, 212-219.
45. Palmer, D., & Martínez, R. A. (2013). Teacher agency in bilingual spaces: A fresh look at preparing teachers to educate Latina/o bilingual children. *Review of research in Education*, 37(1), 269-297.
46. Palviainen, Å., & Curdt-Christiansen, X. L. (2022). Language education policies and early childhood education. In *Handbook of early language education* (pp. 167-192). Cham: Springer International Publishing.
47. Pliatsikas, C., DeLuca, V., & Voits, T. (2020). The many shades of bilingualism: Language experiences modulate adaptations in brain structure. *Language Learning*, 70(S2), 133-149.
48. Rupšienė, L. (2007). Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija: metodinė knyga.

49. Şahin, M. K., & Korkmaz, A. (2024). Is bilingual education a handicap for early childhood education teachers? *Turkish Journal of Education*, 13(4), 332-359. <https://doi.org/10.19128/turje.1442429>.
50. Schwartz, M. (2018). *Preschool bilingual education: Agency in interactions between children, teachers, and parents* (pp. 1-24). Springer International Publishing.
51. Schwartz, M., & Mazareeb, E. (2023). Exploring children's language-based agency as a gateway to understanding early bilingual development and education. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 1-16.
52. Schwartz, M., & Minkov, M. (2023). How can team teaching succeed? Exploring team building and its critical characteristics in preschool bilingual education. *Learning, Culture and Social Interaction*, 41, 100721. <https://doi.org/10.1016/j.lcsi.2023.100721>.
53. Schwartz, M., & Palviainen, Å. (Eds.). (2019). *21st Century Pre-school Bilingual Education*. Routledge.
54. Su, F. Y., & Cetin, A. (2021). Reflections of bilingualism on preschool education: An ethnographic case study. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17(S1), 268-289.
55. Televičiūtė, I., & Rimavičienė, D. (2015). 3-5 metų lietuvių vaikų gimtosios kalbos įgūdžiai Notingeme. *IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGŲ RENGIMO*
56. Vilkytė, L. (2021). *Kaip padėti vaikams užaugti dvikalbiams*. Emigravusių šeimų patirtis, moksliniai tyrimai, praktiniai patarimai. Vilnius: Didakta.
57. Weldemariam, K., Sandvik, M., & Yigezu, M. (2023). Early Childhood Language Education and Literacy Practices in Ethiopia: Perspectives from Indigenous Knowledge, Gender and Instructional Practices (p. 214). Taylor & Francis.
58. Williams, C., & Lowrance-Faulhaber, E. (2018). Writing in young bilingual children: Review of research. *Journal of Second Language Writing*, 42, 58-69. <https://doi.org/10.1016/j.jslw.2018.10.012>.
59. Žydžiūnaitė, V., & Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai*. https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2021/02/7702_Kokybiniu_tyrimu_etika.pdf.

Internetiniai šaltiniai

60. „BiMo“ politikos rekomendacijų knyga. 2020. Projekto numeris: 2020-1-ES01-KA201-081917. http://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://bimo.pixel-online.org/files/results/IO2_Lithuanian.pdf.

61. 2024 m. Lietuvos bendroji švietimo statistika (LT). <https://publikacijos.stat.gov.lt/lietuvaskaiciais/lt/categories/5/2>.
62. Bartkevičienė, Z., Burneikaitė, N., Dabašinskienė, I., Plūkienė, G., Rupšienė, R. (reng.). Švietimo ir mokslo ministerija, leidžiantysis kolektyvas. (2020). Antroji kalba ankstyvajame amžiuje : patarimai pedagogams, mokantiems lietuvių kalbos 3-6 metų vaikus įstaigose, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programoms vykdančiose tautinės mažumos kalba. Nacionalinė švietimo agentūra.
63. Bilingual School Education Market overview. Bilingual School Education Market Size & Forecast (2025-2033). Prieiga per internetą: https://www.businessresearchinsights.com/market-reports/bilingual-school-education-market-120821?utm_source=chatgpt.com.
64. Daugiakultūriai darželiai. Gerosios praktikos vadovas. 2016. Vilnius: Valstybės institucijų kalbų centras. Prieiga per internetą: https://issuu.com/vikc.lt/docs/gerosios_praktikos_vadovas.
65. Dvikalbių vaikų ugdymas. Rekomendacijos mokytojoms, tobulinant dvikalbių vaikų ugdymą. Spindulys. Kauno lopšelis-darželis. Prieiga per internetą: <https://www.spindulys.kaunas.lm.lt/lt/naujienos/dvikalbiu-vaiku-ugdymas/>.
66. Erasmus+. Dvikalbystė nuo mažens: Šiaulių lopšelis-darželis „Gluosnis“ keičia kalbų mokymo standartus su programa „Erasmus+“. 2024 m. gruodžio 16 d. Prieiga per internetą: <https://www.erasmus-plus.lt/ispudziai/svietimas/dvikalbyste-nuo-mazens-siauliu-lopselis-darzelis-gluosnis-keicia-kalbu-mokymo-standartus-su-programa-erasmus/>
67. Eurydice. (2024). Švietimo finansavimas. Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo finansavimas.
68. Frolovaitė, L. (2020). Kalbų mokymas(is) ankstyvajame amžiuje. Patarimai tėvams. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. ISBN 978-609-8275-11-7.
69. Haushaltstipps.net. Kind zweisprachig erziehen: 3 gängige Wege zur Bilingualität https://www.haushaltstipps.net/kind-zweisprachig-erziehen/?utm_source=chatgpt.com 2023-2025.
70. Lenkų tautinės mažumos Lietuvoje švietimas. Probleminės sritys. Trumpraštis 2022. Kurk Lietuvai. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Prieiga per internetą: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://data.kurk.lt/wp-content/uploads/2023/04/II-GAIRE.-LENKU-TM-PROBLEMATIKA.pdf>.
71. Lietuvių žodynas.lt. 2009-2025. Prieiga per internetą: <https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Modernus..>

72. Lietuvos Respublikos terminų bankas. Žodis: dvikalbystė. Prieiga per internetą: <https://terminai.vlkk.lt/paieska?search=dvikalbyst%C4%97>.
73. Lietuvos tautinių mažumų švietimo būklės analizė 2021. Nacionalinė švietimo agentūra, Vilnius, 2022. ISBN 978-609-8275-51-3 (elektroninis). Prieiga per internetą: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Lietuvos%20tautini%C5%B3%20ma%C5%BEum%C5%B3%20%C5%A1vietimo%20b%C5%ABkl%C4%97s%20analiz%C4%97%282%29.pdf?utm_source=chatgpt.com.
74. LRT.lt. Švietimas. 2025.05.07 Dvikalbis ugdymas: kaip vaikui padovanoti ateities pranašumą jau šiandien? Prieiga per internetą: [rt.lt/naujienos/svietimas/45/2556114/dvikalbis-ugdymas-kaip-vaikui-padovanoti-ateities-pranasuma-jau-siandien?srsId=AfmBOorOy1kvZcxMQdWAiyC5ytswL2h9rDAu67s41pxWiNnkbYqLfGZT](https://www.lrt.lt/naujienos/svietimas/45/2556114/dvikalbis-ugdymas-kaip-vaikui-padovanoti-ateities-pranasuma-jau-siandien?srsId=AfmBOorOy1kvZcxMQdWAiyC5ytswL2h9rDAu67s41pxWiNnkbYqLfGZT).
75. Monkevičienė, O., Banevičiūtė, B., Bujanauskienė, V., Galkienė, A., Gevorgianienė, V., Glebuviene, V. S., ... & Ustilaitė, S. (2015). Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, vykdė Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. Monkevičienė, O., Glebuviene, V. S., Jonilienė, M., Mazolevskienė, A., Galkienė, A., Gevorgianienė, V. Šiuolaikinis vaikas: koks jis?
76. Pacific Learning. Top 5 Bilingual Education Research Trends to Watch in 2025. June 19, 2025 [pacificlearning.com](https://www.pacificlearning.com/top-5-bilingual-education-research-trends-to-watch-in-2025-2/?utm_source=chatgpt.com). Prieiga per internetą: https://www.pacificlearning.com/top-5-bilingual-education-research-trends-to-watch-in-2025-2/?utm_source=chatgpt.com.
77. Švietimo portalas emokykla.lt. Patarimai ir praktiniai pavyzdžiai rengiant ikimokyklinio ugdymo programą. 2025. S. Neifachas (reng.). Prieiga per internetą: <https://emokykla.lt/upload/files/2025/03/24/patarimai-rengiant-ikimokyklinio-ugdymo-programa.pdf>.
78. UNESCO. unesco.org. New UNESCO report calls for multilingual education to unlock learning and inclusion. 2025. Prieiga per internetą: https://www.unesco.org/en/articles/new-unesco-report-calls-multilingual-education-unlock-learning-and-inclusion?utm_source=chatgpt.com.
79. Urbelienė, J. (2021). Dvikalbių vaikų ugdymo patarimai, priemonės, metodika. Pasaulio lietuvių universitetas. Prieiga per internetą: <https://pasauliolietuviai.lt/dvikalbiu-vaiku-ugdymo-patarimai-priemones-metodika/>.
80. Urbonienė, D., & Gatautienė, R. (2023). Features of the integration of bilingual children in Norwegian kindergartens. Taikomieji tyrimai studijose ir praktikoje-Applied research in studies and

practice, 19(1), 121-128. <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/get/LT-LDB-0001:J.04~2023~1733422378241/DS.002.1.01.ARTIC>.

81. Vilniaus lopšelis-darželis „Sveikuolis“. Paskelbta 2024-09-11. Vilniaus lopšelis-darželis „Sveikuolis“ įgyvendina dvikalbystės projektą. Prieiga per internetą: <https://www.vilniaussveikuolis.lt/vilniaus-lopselis-darzelis-sveikuolis-igyvendina-dvikalbystes-projekta/>
82. Vilniaus lopšelis-darželis „Coliukė“. (2023). Metų veiklos ataskaita 2023.
83. Vilniaus lopšelis-darželis „Kūlverstukas“. Paskelbta 2025-05-02. Dvikalbystė nuo 2025-09-01 tautinių mažumų grupėse. Prieiga per internetą: <https://www.vilniauskulverstukas.lt/dvikalbyste-nuo-2025-09-01-tautiniu-mazumu-grupese/>
84. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Dvikalbystė. I. Hilbig. 2025 LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/dvikalbyste/>.
85. Zabulionis, A. (2020). Tarptautinio švietimo tyrimo OECD PISA Lietuvos ir kaimyninių šalių duomenų tikslinė antrinė analizė. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Nacionalinė švietimo agentūra.

ANOTACIJA

Markevič J. *Pasirengimas dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose: iššūkiai ir galimybės*. Švietimo ir mokslo politikos ir vadybos magistro studijų programos baigiamasis darbas. Darbo vadovė doc. dr. B. Stankiewicz – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo valdymo ir verslo fakultetas, 2025. – 93 p.

Magistro baigiamajame darbe išanalizuoti ir ištirti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme iššūkių ir galimybių aspektai.

Pirmoje darbo dalyje pateikiami dvikalbystės sampratos ir taikymo švietimo sistemoje teoriniai aspektai. Šioje dalyje plačiau apibrėžiama dvikalbystė samprata, analizuojama dvikalbystės įtaka vaiko raidai, apibendrinama vaikų dvikalbystė ir jos veiksniai, principai, modeliai, integravimo strategijos. Taip pat atliekama pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme patirties analizė, apimanti užsienio šalių patirtį ir dvikalbystės ugdymo praktiką Lietuvoje. Antra dalis skirta pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose iššūkių ir galimybių tyrimo metodologijos aprašymui. Šioje dalyje dėmesys skiriamas tyrimo dizainui, tyrimo imčių charakteristikai ir tyrimo instrumento pagrindimui. Trečioje darbo dalyje pateikiami pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose iššūkių ir galimybių tyrimo rezultatai. Darbo pabaigoje pateikiamos apibendrinančios išvados ir rekomendacijos.

Raktiniai žodžiai: *dvikalbystės įgyvendinimas, ikimokyklinis ugdymas, iššūkiai, galimybės*

ANNOTATION

Markevič J. *Preparedness for the implementation of bilingualism in Vilnius preschool educational institutions: challenges and opportunities*. Master's thesis in Education and Science Policy and Management. Supervisor of the thesis doc. dr. B. Stankiewicz. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Public Management and Business, 2025. – 93 p.

The master's thesis analyzes and examines the challenges and opportunities of implementing bilingualism in preschool education.

The first part of the thesis presents the theoretical aspects of the concept of bilingualism and its application in the education system. This part defines the concept of bilingualism in more detail, analyzes the impact of bilingualism on child development, and summarizes children's bilingualism and its factors, principles, models, and integration strategies. It also analyzes the experience of preparing for the implementation of bilingualism in preschool education, covering the experience of foreign countries and the practice of bilingual education in Lithuania. The second part is devoted to describing the methodology of the study of the challenges and opportunities of preparing for the implementation of bilingualism in preschool education institutions. This part focuses on the study design, sample characteristics, and justification of the study instrument. The third part of the thesis presents the results of the study of the challenges and opportunities of preparing for the implementation of bilingualism in pre-school educational institutions. The thesis concludes with summary conclusions and recommendations.

Keywords: *implementation of bilingualism, preschool education, challenges, opportunities*

SANTRAUKA

Darbo tema – pasirengimas dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose: iššūkiai ir galimybės.

Darbo aktualumą atspindi tai, kad šiandieninėje švietimo politikoje dėl didėjančio globalumo visame pasaulyje dvikalbystė tampa vis dažnesnė ir populiarnesnė. Pastaraisiais metais didėja dvikalbių mokyklų švietimo rinka. Dėl turinio naujumo, vadybos, mokytojų kompetencijos, vaikų adaptacijos, dvikalbio ugdymo įgyvendinimo laukia net tik naujos galimybės, bet ir iššūkiai. Lietuvoje vaikų dvikalbystė yra plačiai analizuojama, tačiau pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme iššūkiai ir galimybės mažai tyrinėti. Todėl šiame darbe formuluojami probleminiai klausimai: 1. Su kokiais iššūkiais susiduriama pasirengiant dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose? 2. Kokie veiksniai turėtų lemti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme galimybių užtikrinimą?

Magistrinio darbo tyrimo tikslas – atskleisti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose iššūkius ir galimybes. Tyrimo uždaviniai: 1. Apibrėžti dvikalbystės ikimokykliniame ugdyme sampratą. 2. Išanalizuoti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose patirtį užsienio šalyse ir Lietuvoje. 3. Išnagrinėti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui iššūkių ir galimybių Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose kaitą 2018 – 2024 metų laikotarpiu. 4. Identifikuoti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme veiksnius ir parengti rekomendacijas dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Naudoti tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir teisės aktų analizė, sisteminė analizė, palyginamoji analizė, atvejo analizė, dokumentų analizė, antrinių duomenų analizė, ekspertų apklausa, interviu metodas.

Darbo rezultatai. Atlikus darbą pateikta dvikalbystės ugdymo samprata. Vadovaujantis naujausiais moksliniais ir teisiniais šaltiniais išanalizuotos pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose iššūkių ir galimybių aktualijos. Atsižvelgiant į teorines išvadas parengtas kokybinio tyrimo klausimynas skirtingoms informantų grupėms. Atlikus empirinį tyrimą pateikti pasiūlymai Vilniaus miesto savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigoms, švietimo politikos formuotojams, ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovams, pedagogams praktikams kaip įgyvendinti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme galimybių užtikrinimą.

Pagrindinės išvados. Tyrimu nustatyta, kad pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus ikimokykliniame ugdyme veiksniai, švietimo įstaigas kuruojančių ekspertų nuomone, susiję su projektine veikla ir tradicinių modelių naudojimu, taip pat reikalingi resursai ar pagalbos formos būtų metodinė ir mokomoji medžiaga, bendruomenė ir bendradarbiavimas, tėvų įsitraukimo stiprinimas. Tyrimas patvirtino, kad dvikalbiams vaikams reikalingos vizualinės priemonės, individuali pagalba, pozityvus emocinis palaikymas, tėvų įsitraukimas. Tyrimas parodė, kad didžiausi iššūkiai įgyvendinant dvikalbystės ugdymo modelį švietimo įstaigoje kyla dėl vaikų kalbinių ir emocinių trikdžių, tėvų įsitraukimo, bendradarbiavimo, resursų ir metodinės pagalbos trūkumo. Be to, organizaciniai įgyvendinimo iššūkiai išryškino, kad taikant kalbas būtinas nuoseklumas, reikia mažinti darbo krūvį. Taip pat svarbu pastebėti, kad vaikams būtinas emocinis saugumas, o tėvai dar nepakankamai prisideda prie vaikų mokymo šeimoje, bendradarbiavimas tarp mokytojų, tėvų, vaikų vyksta, tačiau nuomonės dvikalbystės ugdymo klausimais dėl skirtingų lūkesčių ne visada sutampa. Dvikalbystės įgyvendinimo galimybės susijusios su pedagogų pasirengimu, metodinės medžiagos trūkumu, mokymų ir kvalifikacijos kėlimo poreikiu, gairių ir aiškios sistemos trūkumu. Socialiniai pokyčiai siejami su mokytojų pagalba dvikalbiams vaikams įsisavinant valstybinę kalbą.

Darbo struktūra. Darbe pateikti 7 paveikslėliai, 38 lentelės. Panaudoti 85 literatūros ir kitų dokumentų šaltiniai. Darbo apimtis 100 puslapių, iš jų priedai sudaro 6 puslapius.

Raktiniai žodžiai: *dvikalbystės įgyvendinimas, ikimokyklinis ugdymas, iššūkiai, galimybės*

SUMMARY

Thesis statement. Preparedness for the implementation of bilingualism in Vilnius preschool educational institutions: challenges and opportunities.

The relevance of this master's thesis is reflected in the fact that bilingualism is becoming increasingly common and popular in today's education policy due to the growing globalization around the world. In recent years, the market for bilingual schools has been experiencing a significant growth. With regard to the novelty of the content, management, teacher competence, and children's adaptation, not only does implementation of bilingual education entail new opportunities, it also poses its own set of challenges. Bilingualism in children is the subject of extensive analysis in Lithuania, yet the challenges and opportunities in terms of preparedness for the implementation of bilingualism in preschool education remain largely under-researched. This thesis therefore seeks to address the following questions: 1. What challenges are encountered in preparing for the implementation of bilingualism in preschool educational institutions? 2. What factors should affect the availability of opportunities necessary to prepare for the implementation of bilingualism in preschool education?

Aim of this master's thesis is to identify the challenges and opportunities of preparedness for the implementation of bilingualism in preschool educational institutions. Thesis objectives: 1. To define the concept of bilingualism in preschool education. 2. To analyse the experience of foreign countries and Lithuania in preparedness for the implementation of bilingualism in preschool educational institutions. 3. To explore changing trends in the challenges and opportunities of preparedness for the implementation of bilingualism in Vilnius City preschool educational institutions during the period 2018–2024. 4. To identify factors in the preparedness for the implementation of bilingualism in preschool education and to draw up a set of recommendations on the preparedness for the implementation of bilingualism in the Vilnius City preschool educational institutions.

Research methods used. Analysis of scientific literature and legal acts, systematic analysis, comparative analysis, case analysis, document analysis, secondary data analysis, expert survey, interview method.

Thesis findings. Following the research, a conceptual framework for bilingual education was introduced. Based on the latest scientific and legal sources, the most relevant challenges and opportunities of preparedness for the implementation of bilingualism in preschool educational institutions were analysed. In view of the theoretical findings, a qualitative research questionnaire was prepared for different groups of informants. After the empirical research, a number of proposals were put forward to the Vilnius City Municipality preschool educational institutions, education policymakers, preschool educational institution executives, and practicing teachers on how to ensure availability of opportunities aimed at preparedness for the implementation of bilingualism in preschool education.

Key findings. The research has revealed that factors influencing the preparedness for the implementation of bilingualism in preschool education, according to experts who supervise educational institutions, are tied to project-based activities and the use of traditional models, and that the necessary resources or forms of assistance would include methodological and teaching materials, community and cooperation, as well as enhanced parental involvement. The research has demonstrated that the changes observed in bilingual education over the past few years, particularly in terms of teacher professional development and increasing demand, have had a positive impact. The research has confirmed that bilingual children need support such as visual aids, individual assistance, emotional support, parental involvement, and positive reinforcement. The research has proved that the major challenges arising from the implementation of the bilingual education model in educational institutions involve children's linguistic and emotional difficulties, lack of parental involvement and cooperation, as well as insufficient resources and methodological support. Meanwhile, the resources or forms of assistance needed to achieve high-quality bilingual education include human resources, methodological materials, additional professional services, upgrading of qualifications,

teambuilding, regular, permanent staff, and parental involvement. In addition to the above, organizational/model implementation challenges have highlighted the need for consistency in language use and the necessity to reduce workload. It is also worth noting that children require emotional security, and parents do not yet contribute enough to their children's education at home. Cooperation between teachers, parents, and children is indeed taking place; however, views on bilingual education do not always coincide due to differing expectations. The opportunities for the implementation of bilingualism are dependent on the preparedness of teachers, the lack of methodological materials, the need for training and upskilling, as well as the insufficient guidelines and a clear system. Social changes involve assistance from teachers in helping bilingual children learn the official language.

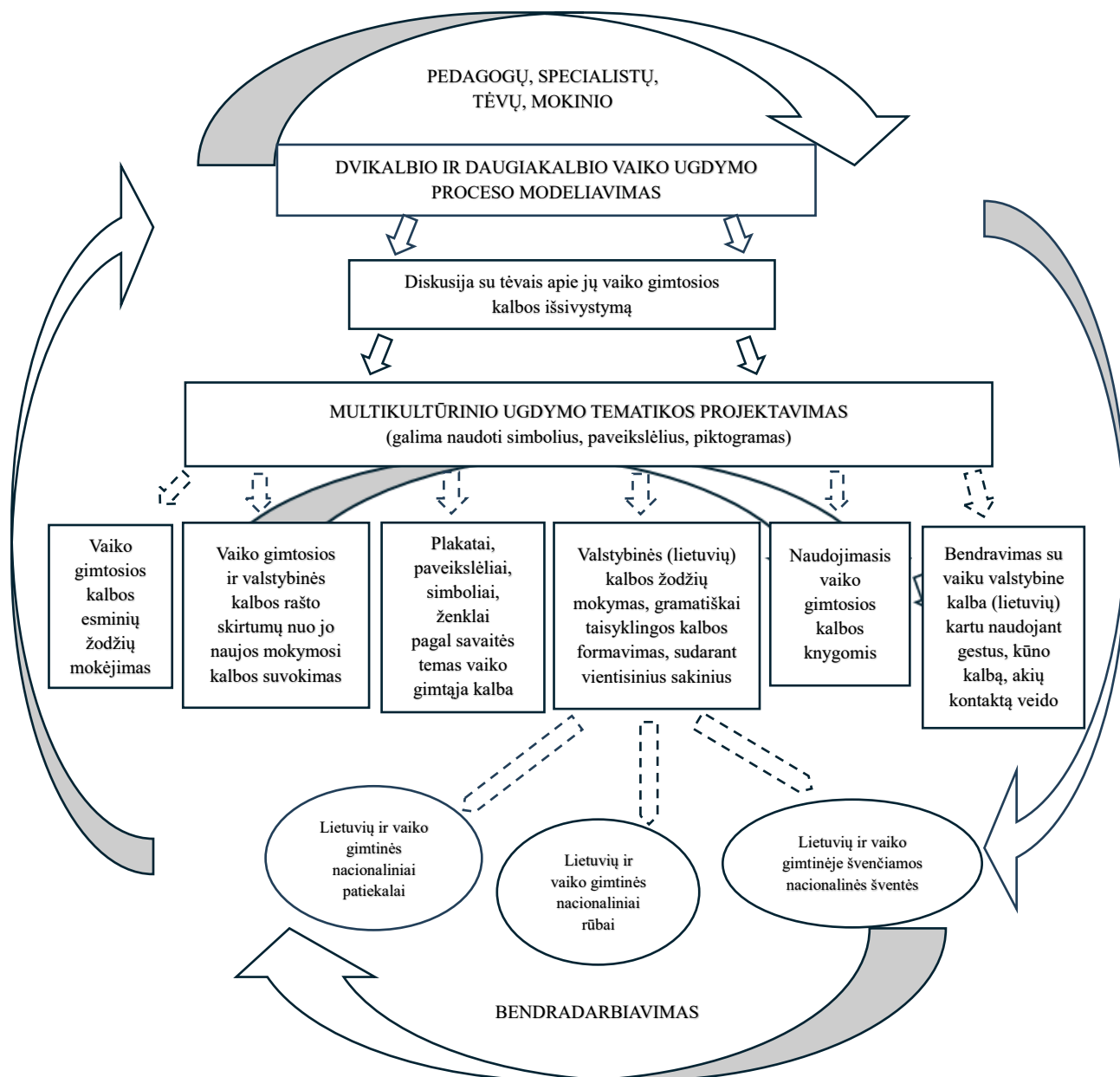
Thesis structure. The thesis contains 7 figures and 38 tables. 85 sources of literature and other documents were used. The thesis comprises 100 pages, including 6 pages of annexes.

Keywords: *implementation of bilingualism, preschool education, challenges, opportunities.*

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Dvikalbio ir daugiakalbio vaiko ugdymo proceso modeliavimas

Cituota iš Jašinskytė, Geležinienė, Aidukienė, 2011, p. 46

Interviu klausimai ikimokyklinių švietimo įstaigų mokytojams/pedagogams, vadovams ir švietimo ekspertams

Klausimai ikimokyklinių švietimo įstaigų mokytojams/pedagogams

Eil. Nr.	Klausimas	Atsakymas
1	Kaip Jūs suprantate dvikalbystės ugdymo sampratą ikimokykliniame ugdyme? Ar įstaiga turi bendrą nuomonę apie vaikų dvikalbystę? Kaip bendrai apibūdintumėte?	
2	Kokia Jūsų asmeninė ar profesinė patirtis organizuojant dvikalbį ugdymą ikimokyklinėje įstaigoje?	
3	Kokia pagalba reikalinga dvikalbiams vaikams? Papasakokite, kaip sekasi su jais dirbti.	
4	Kokie didžiausi iššūkiai kyla įgyvendinant dvikalbystės ugdymo modelį Jūsų įstaigoje? (Kokie vaikų poreikiai/ ar į juos atsižvelgiama? Ar tėvai prisideda prie vaikų mokymo šeimoje? Kaip vyksta bendradarbiavimas mokytojų, tėvų, vaikų? Ar visų nuomonės sutampa?) Labai svarbi Jūsų nuomonė.	
5	Kokios pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje galimybės? (Kokie veiksniai lemia? Kokios tendencijos? Kas ir kaip kuria/formuoja dvikalbystės modelius įstaigoje? Ar pasiteisina? Ar naudoja tradicinius modelius? Kas ir kaip užtikrina?) Pakomentuokite, prašau, plačiau.	
6	Kokie metodai, darbo būdai turėtų būti taikomi dirbant su dvikalbiais vaikais? Kaip padedate dvikalbiams vaikams įsisavinti valstybinę kalbą?	
7	Kokie resursai ar pagalbos formos būtų veiksmingiausi Jūsų įstaigai siekiant kokybiško dvikalbio ugdymo?	
8	Kaip jaučiate švietimo politikos, savivaldos ar EDU Vilnius palaikymą? Pateikite pavyzdžių.	
9	Kokius pokyčius pastebite dvikalbio ugdymo srityje per pastaruosius metus? Papasakokite plačiau.	
10	Kokias rekomendacijas teiktumėte švietimo politikos formuotojams dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimo ikimokyklinėse įstaigose?	

Klausimai ikimokyklinių švietimo įstaigų vadovams ir jų pavaduotojams

Eil. Nr.	Klausimas	Atsakymas
1	Kaip Jūs suprantate dvikalbystės ugdymo sampratą ikimokykliniame ugdyme? Ar įstaiga turi bendrą nuomonę apie vaikų dvikalbystę?	
2	Kokia Jūsų asmeninė ar profesinė patirtis susijusi su dvikalbiu ugdymu? Kaip organizuojate dvikalbio vaiko ugdymą savo įstaigoje? Ar rėmėtės užsienio šalių patirtimi?	
3	Kaip vertinate pedagogų kalbines ir kultūrinės kompetencijas dirbant su dvikalbiais vaikais? Ar buvo sunku surasti tinkamą mokytoją? Papasakokite, kaip sekasi dirbti.	
4	Kokie didžiausi iššūkiai kyla įgyvendinant dvikalbystės ugdymo modelį Jūsų įstaigoje? (Kokie vaikų poreikiai/ ar į juos atsižvelgiama? Ar tėvai prisideda prie vaikų mokymo šeimoje? Kaip vyksta bendradarbiavimas mokytojų, tėvų, vaikų? Ar visų nuomonės sutampa?) Labai svarbi Jūsų nuomonė.	
5	Kokios pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje galimybės? (Kokie veiksniai lemia? Kokios tendencijos? Kas ir kaip kuria/formuoja dvikalbystės modelius įstaigoje? Ar pasiteisina? Ar naudoja tradicinius modelius? Kas ir kaip užtikrina?) Pakomentuokite, prašau, plačiau.	
6	Kaip pasireiškia dvikalbystės įtaka vaikų raidai? (Teigiamas ir neigiamas poveikis)	
7	Kokie resursai ar pagalbos formos būtų veiksmingiausi Jūsų įstaigai siekiant kokybiško dvikalbio ugdymo?	
8	Kaip jaučiate švietimo politikos, savivaldos ar EDU Vilnius palaikymą? Pateikite pavyzdžių.	
9	Kokius pokyčius pastebite dvikalbio ugdymo srityje per pastaruosius metus?	
10	Kokias rekomendacijas teiktumėte švietimo politikos formuotojams dėl dvikalbystės įgyvendinimo ikimokyklinėse įstaigose?	

Klausimai ikimokyklinės švietimo įstaigas kuruojantiems ekspertams

Eil. Nr.	Klausimas	Atsakymas
1	Kaip Jūs suprantate dvikalbystės ugdymo sampratą ikimokykliniame ugdyme? Ar įstaiga turi bendrą nuomonę apie vaikų dvikalbystę?	
2	Kokie dvikalbio ugdymo kalbos modeliai ikimokyklinio metodai dažniausiai naudojami ikimokyklinio švietimo įstaigose: vaikų paveldėta kalba (L1), įvairios kalbos (L2) ar kontrastinis modelio tipas?	
3	Kaip vertinate pedagogų kalbines ir kultūrinės kompetencijas dirbant su dvikalbiais vaikais? Papasakokite, kaip jiems sekasi dirbti.	
4	Dvikalbystės integravimo strategijos. Į ką ikimokyklinio švietimo įstaigose dažniausiai atkreipiamas dėmesys?	
5	Kokia pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose praktika Vilniaus miesto savivaldybėje? Papasakokite plačiau.	
6	Kaip, Jūsų nuomone, pasireiškia dvikalbystės įtaka vaikų raidai? (Teigiamas ir neigiamas poveikis)	
7	Kokie resursai ar pagalbos formos būtų veiksmingiausi ikimokyklinio ugdymo įstaigoms siekiant įgyvendinti kokybiško dvikalbio ugdymo pasirengimą?	
8	Kaip palaikote ikimokyklinio švietimo įstaigas, kurios siekia pasirengti dvikalbystės įgyvendinimui? Pateikite pavyzdžių.	
9	Kokius pokyčius pastebite ikimokyklinių įstaigų dvikalbystės įgyvendinimo srityje per pastaruosius metus?	
10	Kokias rekomendacijas teiktumėte dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinėse įstaigose?	

Pusiau struktūruoto interviu klausimų pagrindimas

Klausimų grupė	Klausimas	Pagrindimas	Indėlis į tyrimo uždavinius ir probleminius klausimus
Dvikalbystės ikimokykliniame ugdyme samprata	Kaip Jūs suprantate dvikalbystės ugdymo sampratą ikimokykliniame ugdyme? Ar įstaiga turi bendrą nuomonę apie vaikų dvikalbystę? (M, V, E)	Padedą išsiaiškinti, kaip informantai supranta dvikalbystę ikimokykliniame ugdyme ir bendrą švietimo įstaigų nuomonę.	Prisideda prie uždavinio – apibrėžti dvikalbystės ikimokykliniame ugdyme sampratą.
Kaip pasireiškia dvikalbystės įtaka vaikų raidai	Kokia pagalba reikalinga dvikalbiams vaikams? (M) Kaip vertinate pedagogų kalbines ir kultūrinės kompetencijas dirbant su dvikalbiais vaikais? (V) Kaip, Jūsų nuomone, pasireiškia dvikalbystės įtaka vaikų raidai? (Teigiamas ir neigiamas poveikis) (E) Kaip vertinate pedagogų kalbines ir kultūrinės kompetencijas dirbant su dvikalbiais vaikais? (E)	Padedą nustatyti teigiamą ar neigiamą dvikalbystės įtaką vaikų raidai	Prisideda prie uždavinio – apibrėžti dvikalbystės ikimokykliniame ugdyme sampratą. Kokie veiksniai turėtų lemti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme galimybių užtikrinimą?
Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje patirtis	Kokia Jūsų asmeninė ar profesinė patirtis susijusi su dvikalbiu ugdymu (V, M) Kokie dvikalbio ugdymo kalbos modeliai ikimokyklinio metodo dažniausiai naudojami ikimokyklinio švietimo įstaigose: vaikų paveldėta kalba (L1), įvairios kalbos (L2) ar kontrastinis modelio tipas? (E) Kokia pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose praktika Vilniaus miesto savivaldybėje? (E)	Suteikia žinių apie užsienio šalių ir Lietuvos patirtį pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose patirtį	Padedą išanalizuoti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose patirtį užsienio šalyse ir Lietuvoje. Išnagrinėti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui iššūkių ir galimybių Vilniaus miesto savivaldybėje ikimokyklinio ugdymo įstaigose kaitą 2018 – 2024 metų laikotarpiu.
Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje iššūkiai	Kokie didžiausi iššūkiai kyla įgyvendinant dvikalbystės ugdymo modelį Jūsų įstaigoje? (M, V)	Prisideda prie pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose iššūkių nustatymo	Padedą nustatyti, su kokiais iššūkiais susiduriama pasirengiant dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose?
Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje galimybės	Kaip jaučiate švietimo politikos, savivaldos ar EDU Vilnius palaikymą? (M,V) Kokius pokyčius pastebite dvikalbio ugdymo srityje per pastaruosius metus? (M, V, E) Kaip palaikote ikimokyklinio švietimo įstaigas, kurios siekia pasirengti dvikalbystės įgyvendinimui? (E)	Padedą įvardinti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose galimybes	Kokie veiksniai turėtų lemti pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokykliniame ugdyme galimybių užtikrinimą?
Pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje pokyčiai	Kokius pokyčius pastebite ikimokyklinių įstaigų dvikalbystės įgyvendinimo srityje per pastaruosius metus? Kokias rekomendacijas teiktumėte dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui ikimokyklinėse įstaigose? (M, V, E)	Padedą nustatyti pastarųjų metų pokyčius ir parengti galutinę išvadą bei pateikti rekomendacijas	Identifikuoti veiksniai ir parengti rekomendacijas dėl pasirengimo dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Sutikimo forma dėl dalyvavimo tyrime

RESPONDENTO SUTIKIMAS DALYVAUTI TYRIME

Gerb. Respondente, esu Jelena Markevič, šiuo metu Mykolo Riomerio universitete rengiu magistro baigiamąjį darbą tema „Pasirengimas dvikalbystės įgyvendinimui Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose: iššūkiai ir galimybės“.

Noriu informuoti, kad šis pokalbis bus įrašomas siekiant tiksliai užfiksuoti Jūsų mintis. Surinkta informacija bus naudojama tik magistrinio darbo rengimo tikslams. Atsakymai nebus viešinami už akademinio darbo ribų.

Prašome pažymėti, ar sutinkate:

Sutinku, kad pokalbis būtų įrašytas.

Sutinku, kad mano atsakymai būtų naudojami tik magistriniame darbe.

Prašome nurodyti, kaip pageidaujate, kad būtų pateikiami Jūsų atsakymai:

Pageidauju būti identifikuojamas pagal vaidmenį (pvz., VDU dėstytoja, EDU Vilnius ekspertas, mokyklos direktorius, mokytojas).

Pageidauju likti anonimiškai įvardytas kaip Respondentas Nr. 1, 2, 3 ir t. t.

Vardas, pavardė (nebūtina): _____

Parašas: _____

Data: _____